

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІНАНСІВ ТА
МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

На правах рукопису

ЯКУБІВСЬКА ЮЛІЯ ЄВГЕНІВНА

УДК 347.77 (477):346.5

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ
ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Спеціальність 08.00.03 –

Економіка та управління національним господарством

Дисертація на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

Науковий керівник:

Онищенко Володимир Пилипович,

доктор економічних наук,

професор

Київ 2012

ЗМІСТ	Ст.
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНИЙ ТРАНСФЕР ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ОБ’ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	13
1.1. Промислова власність як об’єкт міжнародного трансферу технологій.....	13
1.2. Особливості світового ринку промислової власності та оцінка місця і конкурентних позицій на ньому України.....	32
1.3. Система глобального регулювання міжнародного трансферу промислової власності та основні проблеми і завдання, що виникають в контексті приєднання до неї України.....	49
Висновки до розділу 1.....	65
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ДІЄВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ПРОМИСЛОВОЇ.....	65
1.1. Сучасний стан економічного механізму державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності.....	68
1.2. Національний механізм захисту промислової власності в системі її міжнародного трансферу.....	84
1.3. Державне фінансування відтворення промислової власності та особливості її комерціалізації.....	101
Висновки до розділу 2.....	122
РОЗДІЛ 3. ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ.....	124
3.1. Передумови формування національного механізму стимулювання	

міжнародного трансферу промислової власності в Україні.....	124
3.2. Основні напрями формування сучасного механізму державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності.....	136
3.3. Рекомендації щодо удосконалення державного управління міжнародним трансфером промислової власності.....	154
Висновки до розділу 3.....	174
ВИСНОВКИ.....	177
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	181
ДОДАТКИ.....	214

ВСТУП

Актуальність теми. Проблеми державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні обумовлена, насамперед, намаганням України стати на шлях динамічного економічного та соціального розвитку на основі сучасних інновацій. Інноваційний розвиток можливо здійснити за рахунок запозичення технологій та створення їх власними силами. Але для цього потрібно активно працювати у глобальному науково-технічному та інвестиційному середовищі, залучати до країни необхідні інновації та інтелектуальну власність, пропонувати світу власні досягнення, тобто здійснювати взаємовигідний обмін інтелектуальною власністю та інноваційними технологіями і продуктами через міжнародний трансфер технологій та його складову – трансфер промислової власності. На жаль, Україна сьогодні слабко задіяна у цьому процесі, але проводиться наполеглива робота щодо поліпшення позицій країни на світовому ринку інтелектуальної власності і, зокрема, промислової.

Теоретичні основи інноваційної діяльності, трансферу технологій, інтелектуальної власності були висвітлені у працях наступних зарубіжних вчених: І. Балабанов, Д. Бердж, Дж. Брандт, С. Валдайцев, П. Велфенс, С. Деверадж, Дж. Деніелс, А. Дриночкін, П. Друкер, Є. Єфимова, С. Кортум, Р. Кохлі, Дж. Лернер, В. Масленникова, М. Роджерс, А. Сільверман, Г. Сміт, Т. Стюарт, М. Годаро, Н. Фонштейн, А. Чернов, С. Черноусько та інші.

В останні роки значно зріс інтерес вітчизняних науковців до проблем міжнародного трансферу технологій, інтелектуальної власності, в тому числі і промислової. Слід відзначити фундаментальні напрацювання таких вчених, як: Д. Александров, О. Андросова, Ю. Бажал, В. Базилевич, В. Бегма, Ю. Борко, О. Бутнік-Сіверський, М. Вачевський, В. Геєць, Б. Гриньов, О. Давидюк, І. Дахно, В. Демьохін, М. Дідківський, Н. Дригваль, А. Єременко, Я. Жаліло, А. Жарінова, В. Жаров, Г. Задорожний, В. Ільїн, Ю. Капіца, О. Кірсєва, Ю. Козак, А. Косенко, П. Крайнев, С. Кучук-Яценко, О. Литвин, Д. Лук'яненко,

Ю. Макогон, Т. Медведкін, Т. Мельник, О. Мокій, Т. Нагачевська, В. Новицький, О. Олексюк, В. Онищенко, М. Паладій, С. Попов, Ж. Поплавська, В. Потєхіна, В. Предборський, В. Прошак, А. Філіпенко, В. Фесянов, А. Череп, В. Хаустов, О. Хворост, П. Цибульов, Я. Шаміло, М. Шингур та ін.

Але є ряд проблем, які потребують додаткового дослідження. Насамперед, це проблема державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності у контексті вимог Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Світової організації торгівлі та інших міжнародних інституцій, дослідження та розв'язання якої дасть помітний поштовх для розвитку національної економіки. Необхідними кроками на шляху вирішення даного питання є процес наукового обґрунтування та конкретизації механізму захисту промислової власності будь-якого виду та походження на території України та за її межами, обґрунтування механізму державної підтримки комерціалізації національної промислової власності, як необхідної умови її ефективного міжнародного трансферу, наукове обґрунтування основних напрямків формування сучасного механізму державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності.

Виходячи із наведеного вище, економічні питання державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності є актуальними, а їх дослідження впливає із потреб сучасної науки і практики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана у відповідності до тематики науково-дослідних робіт кафедри міжнародного менеджменту та маркетингу Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі у рамках міжкафедральних наукових тем: «Сучасна методологія міжнародного менеджменту і маркетингу в контексті зовнішньоекономічної діяльності України» (ДР № 0107U002995) та «Сучасні технології управління міжнародним бізнесом» (ДР № 0111U009735).

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є удосконалення організаційно-управлінських аспектів державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

Для досягнення сформульованої вище мети поставлено такі завдання:

- визначення економічної сутності промислової власності як об'єкта міжнародного трансферу технологій;
- дослідження особливостей становлення та функціонування світового ринку промислової власності та оцінка місця на ньому України;
- визначення основних проблем у сфері державного управління трансфером промислової власності, що виникають в контексті приєднання України до системи глобального регулювання сфери інтелектуальної власності;
- аналіз державного регулювання промислової власності на світовому рівні та рекомендації щодо його імплементації в національну практику;
- оцінка сучасного стану системи фінансування та комерціалізації промислової власності;
- розробка моделі державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні;
- обґрунтування пріоритетних напрямів формування сучасного механізму державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності.

Предмет дослідження – механізм державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

Методи дослідження. Дослідження побудоване на використанні принципу єдності теорії та практики, прогнозуванні розвитку економічних процесів на основі методу наукового абстрагування. В дослідженні використовуватимуться наступні методи: історико-логічний (в процесі вивчення та аналізу сутності змін концепції промислової власності в системі міжнародного трансферу); системний аналіз (під час дослідження передумов та потенційних можливостей розвитку міжнародного трансферу промислової власності в

Україні); методи експертних оцінок та «дерева рішень» (під час дослідження методик оцінювання промислової власності); статистичний (в процесі обробки статистичних даних та їх відображенні в формі рисунків, графіків, діаграм тощо), формально-юридичний (при аналізі змісту норм законодавства у сфері трансферу промислової власності).

Інформаційною базою дослідження є матеріали звітності Всесвітньої організації інтелектуальної власності, Державного департаменту інтелектуальної власності (на сьогодні Державної служби інтелектуальної власності), Державного комітету статистики України, інших державних та недержавних інституцій, а також окремих підприємств.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що на підставі проведеного комплексного аналізу державного регулювання трансферу технологій та промислової власності в Україні та ряді інших країн, а також діяльності глобальних інституцій щодо регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності, науково обґрунтовані методи та інструменти ефективного регулювання міжнародного трансферу промислової власності на національному рівні. Основні результати дослідження, що характеризують його новизну, розкривають зміст дисертації та виносяться на захист, полягають в тому, що:

вперше одержано:

- науково обґрунтовану модель державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності у відповідності до міжнародних норм та стандартів СОТ; вона представлена стратегічною візією, що включає п'ять визначених цілей: 1) орієнтація на дослідження та розвиток як джерело створення промислової власності; 2) встановлення налагодженого публічного та приватного співробітництва; 3) формування кваліфікованих людських ресурсів; 4) удосконалення системи державного регулювання у сфері промислової власності; 5) стимулювання міжнародного трансферу промислової власності. Для досягнення визначених цілей сформульовано чотирнадцять завдань, запропоновано інструменти їх виконання, в основі яких лежить

створення сприятливих умов реалізації даної моделі, а також сукупність необхідних кроків із зазначенням виконавців, термінів реалізації та потенційного результату.

удосконалено:

- підходи до здійснення процесу інвентаризації в контексті державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності, в частині включення до його дії ідентифікацію, реєстрацію, комерціалізацію та міжнародний трансфер промислової власності з урахуванням норм чинного законодавства України та міжнародного права і практики у сфері інтелектуальної власності;

- нормативно-методичне забезпечення оцінювання промислової власності в контексті прийняття попереднього рішення щодо процесу патентування. Запропоновано внести до змісту Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» та Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої Фондом державного майна України, удосконалений метод оцінки промислової власності, оснований на врахуванні ризиків та побудові сценаріїв розвитку подій - метод імітаційного розрахунку, в основі якого лежать традиційні методи оцінки ризиків при прийнятті рішень, а також експертний метод та метод «дерева рішень»;

- модель взаємодії промислової власності та венчурного капіталу в системі міжнародного трансферу, котра пояснює, що промислова власність на шляху до реалізації в системі міжнародного трансферу генерує капітал, утворена з капіталу і навпаки, створює підґрунтя для венчурного капіталу, стимулює створення нової промислової власності, формується за участі венчурного капіталу при сприянні венчурного фонду; доведено, що запропонована модель взаємодії промислової власності та венчурного капіталу є повноцінною стратегією залучення та виведення об'єктів промислової власності на світовий ринок в контексті міжнародного трансферу, а тому рекомендовано формування та підтримка з боку держави діяльності в Україні венчурних фондів, а також приєднання до міжнародних венчурних фондів;

дістало подальший розвиток:

- методологічне обґрунтування поняття «міжнародний трансфер промислової власності» як міждержавного переміщення на комерційній або некомерційній основі матеріальних прав на об'єкти промислової власності, що проявляється в процесі патентування, ліцензування, франчайзингу; дане визначення пропонується закріпити в економічній літературі, а також у нормативно-правових актах, що регулюють діяльність у сфері трансферу технологій;

- концептуальний підхід до розбудови національного механізму державного регулювання промислової власності в системі її міжнародного трансферу – пропонується: 1) гармонізувати законодавство України у сфері промислової власності та уніфікувати його із міжнародними нормами (до змісту Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» внести визначення термінів «трансфер промислової власності» та «міжнародний трансфер промислової власності», до різновидів договорів у даній сфері додати поняття «договору про міжнародний трансфер промислової власності»; привести у відповідність із Бюджетним кодексом України відповідні норми законів України: Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»; уніфікувати законодавство у сфері промислової власності з нормами Угоди ТРІПС); 2) створити Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності; 3) створити за рахунок коштів, що надходять від отримання охоронних документів, патентної бібліотеки з метою надання доступу до необхідної інформації у сфері промислової власності; 4) переглянути організаційно-функціональну структуру захисту промислової власності в контексті системи судочинства (запровадити практичну діяльність в Україні Патентного суду);

- дослідження проблеми державно-правового забезпечення в Україні таких процесів, як: венчурне інвестування, державна підтримка діяльності венчурних фондів; наголос робиться на відсутності та необхідності формування в Україні спеціальних законів, що регулювали б зазначені види діяльності; рекомендовано: розробити на законодавчому рівні нормативно-правові акти з метою регулювання венчурного бізнесу в Україні, діяльності та підтримки венчурних фондів, а також правової підтримки процесу взаємодій венчурного капіталу та промислової власності.

Практичне значення одержаних результатів. Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані при викладанні відповідних тем з навчальних дисциплін «Інтелектуальна власність», «Державне регулювання економіки», «Оціночна діяльність», а також для підготовки підручників, навчальних посібників тощо.

Сформульовані в роботі теоретичні положення та практичні рекомендації можуть бути використані при оцінці промислової власності та застосовуватись в практиці державного регулювання вітчизняною промисловою власністю при виході на міжнародні ринки.

Результати дисертаційного дослідження були використані в діяльності Державної служби інтелектуальної власності України (колишнього Державного департаменту інтелектуальної власності України) (довідка № 16-9/3529 від 26.05.2011 р.), Головного управління економіки Тернопільської облдержадміністрації (довідка № 04/7-465 від 17.05.2012 р.), Товариства з обмеженою діяльністю «Шредер» (м. Тернопіль) (довідка № 12/01 від 16.01.2012 р.), Товариства з обмеженою відповідальністю «Проектно-виробнича фірма «Електросвіт» (м. Тернопіль) (довідка № 35 від 26.04.2012 р.), а також при викладанні відповідних тем з навчальних дисциплін «Інтелектуальна власність», «Національна економіка», «Оціночна діяльність» в Тернопільському комерційному інституті (довідка № 145 від 15.05.2012 р.) та при розробці міжкафедральних науково-дослідних тем факультету міжнародної

економіки і менеджменту Українського державного університету фінансів і міжнародної торгівлі (довідка № 26/01-824 від 18.05.2012 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати, які викладені в дисертаційній роботі та виносяться на захист, отримані автором особисто.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження обговорювались на засіданнях кафедри міжнародного менеджменту і маркетингу Українського державного університету фінансів та міжнародної торгівлі.

Основні положення дисертаційного дослідження оприлюднені на таких конференціях: Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Країни з перехідною економікою в умовах глобалізації» (м. Москва, 2007 р.); Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів і молодих вчених «Країни з перехідною економікою в умовах глобалізації» (м. Москва, 2008 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців «Транснаціоналізація міжнародної економіки та пошук шляхів інноваційної співпраці» (м. Київ, 2008 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців «Моделі забезпечення сталого розвитку світового господарства: економіка, фінанси та право» (м. Київ, 2008 р.); Міжнародна науково-практична конференція молодих науковців «Україна в світовому економічному просторі: шляхи подолання кризи (Економіка, фінанси та право)» (м. Київ, 2009 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації» (м. Тернопіль, 2009 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення» (м. Тернопіль, 2010 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Актуальні проблеми соціально-економічних трансформацій у міжнародному середовищі» (м. Тернопіль, 2010 р.); Всеукраїнська Інтернет-конференція «Українська наука: реалії та перспективи» (м. Тернопіль, 2011 р.); Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми трансформаційних економік в умовах глобалізації» (м. Тернопіль, 2011 р.); III Всеукраїнська

науково-практична конференція «Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем» (м. Івано-Франківськ, 2011 р.); IV Міжнародна науково-практична конференція «Проблеми трансформаційних економік в умовах глобалізації» (м. Тернопіль, 2012 р.). Публікації. Результати наукового дослідження висвітлено в 23 публікаціях, в т.ч. 6 – фахові, 17 – інші опубліковані праці, котрі додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура та обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, 4 додатків на 5 сторінках та списку використаних джерел з 267 найменувань на 32 сторінках. Основний текст викладений на 180 сторінках, містить 13 таблиць і 8 рисунків.

РОЗДІЛ І

МІЖНАРОДНИЙ ТРАНСФЕР ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

1.1. Промислова власність як об'єкт міжнародного трансферу технологій

Сучасні світові тенденції економічного розвитку характеризуються посиленням інтересу дослідників до таких понять, як інновації та науково-технічна діяльність, державне регулювання, трансфер технологій, інтелектуальна власність, промислова власність, глобалізація та інтелектуалізація суспільства.

Характерною рисою сучасних світогосподарських зв'язків є поглиблення міжнародного трансферу та інтернаціоналізації виробництва, транснаціоналізація капіталу та утворення транснаціональних корпорацій (ТНК). Специфічні особливості формування глобального ринку промислової власності досліджували та досліджують Д. Бердж, Жд. Брандт, Д. Деніелс, С. Кортум, Д. Лендер, А. Сільверман, Г. Сміт, М. Тодаро. Серед вітчизняних фахівців слід відзначити дослідження В. Багова, Г. Білова, Ю. Борка, В. Громова, В. Зінова, А. Косенка, Д. Лук'яненко, П. Перерви, А. Філіпенка та інших.

Проблеми міжнародного трансферу глибоко досліджуються у працях О. Андросової, Ю. Бажала, І. Балабанова, М. Дідківського, Е. Ефимової, О. Мокій, Т. Нагачевської, В. Онищенко, А. Череп, Я Шаміла, М. Шингур та ін. В контексті проблем формування та розвитку механізму державного регулювання промисловою власністю слід звернути увагу на роботи В. Базилевича, О. Бутнік-Сіверського, М. Вачевського, С. Гордієнка, І. Дахна, А. Дриночкіна, В. Ільїна, М. Паладія, Ж. Поплавської, В. Предборського та інших вчених.

У своєму дослідженні А. Філіпенко вважає, що важливим елементом глобальної економіки є міжнародна науково-технічна сфера, яка

характеризується формуванням світового ринку трансферу технологій, ноу-хау, патентів [204, 41]. З метою вдосконалення виробництва, його інтенсифікації глобальна економіка вимагає впровадження науково-технічних компонентів господарського розвитку. Сучасній хвилі науково-технічного прогресу притаманні пошуків інноваційної діяльності та досягнення в трьох основних напрямках розвитку технологій: інформаційні технології, біотехнологія, технології виготовлення нових матеріалів [156, 15].

У вузькому розумінні міжнародний трансфер технологій – це міждержавне переміщення на комерційних засадах або безповоротній основі конструкторських рішень, знань та виробничого досвіду для виробництва товарів, використання процесу чи надання послуг, які включають управління і маркетинг – передача технології в «чистому» вигляді. У широкому – передача з технологією в «чистому вигляді» технологій матеріалізованих [207]. Водночас Є. Єфимова трактує міжнародний трансфер технологій як міждержавне переміщення науково-технічних досягнень на комерційній або безоплатній основі [61, 34]. Отже, міжнародний трансфер промислової власності – це міждержавне переміщення на комерційній або некомерційній основі матеріальних прав на об'єкти промислової власності, що проявляється в процесі патентування, ліцензування, франчайзингу.

Дане трактування являє собою наукову думку авторів, однак не є нормативно закріпленим у законодавстві України. Такий аспект породжує низку проблем на шляху віднесення технології чи певного об'єкта промислової власності до можливості участі у процесі міжнародного трансферу. Трансфер технологій та промислової власності в Україні регулюється в першу чергу Законом України «Про державне регулювання у сфері трансферу технологій» [179], однак визначення поняття «міжнародний трансфер технологій» та його різновид «міжнародний трансфер промислової власності» у ньому відсутні. Недосконалість законодавчого забезпечення по даному питанню буде розглянута нами у наступних розділах.

Ми розглядатимемо міжнародний трансфер промислової власності в контексті міжнародного трансферу технологій. За формою технології, що підлягають міжнародному трансферу, як зазначає Ю. Бажал, розподіляються на три групи [7, 23]:

1. Матеріальні форми технологій: підприємства "під ключ", технологічні лінії, агрегати, обладнання, інструменти та ін.

2. Нематеріальні форми технологій: патенти, ліцензії, ноу-хау, знання, досвід, технологічна документація та ін.

3. Послуги: науково-технічні, інжинірингові, консультативні, навчання персоналу та ін.

Зважаючи на стрімкий сучасний розвиток ринку промислової власності, основна увага зосереджена на другій групі у даній класифікації. Однак, зважаючи, що дані нематеріальні форми технологій є похідними від відповідних їм об'єктів промислової власності, то дану групу варто ідентифікувати, на нашу думку, як «Об'єкти промислової власності та похідні від них нематеріальні форми технологій».

Україна повинна негайно приступити до процесу модернізації на основі новітніх технологій, які вона може отримати через міжнародні трансферні процедури. Наприклад, за даними Держкомстату України, частка високотехнологічних виробництв, які містяться у хімічній та нафтохімічній галузі і машинобудуванні, у загальних обсягах реалізованої продукції за 2004-2011 рр. залишається незначною: у 2004 р. вона була на рівні 4,1 %, у 2010 р. - 3,4 %, за одинадцять місяців 2011 р. - 3,2 % [128].

Україна задовольняє попит на високотехнологічні товари в основному за рахунок імпорту. Частка цього сегменту у структурі загального імпорту товарів в Україну за 2003-2011 рр. становила в середньому 4,9 % . За 2003-2008 рр. імпорт високотехнологічних товарів зріс з 981,6 млн. дол. США до 3656 млн. дол. США, середньорічні темпи зростання становили 29 %. Імпорт високотехнологічних товарів в Україну у січні-листопаді 2011 р. становив 3427,1 млн. дол. США і був більшим за аналогічний показник січня-листопада

2010 р. на 19,3%. По суті, Україна втратила технологічні позиції на світовому ринку, а головне, її промисловість практично не задовольняє потребу у високотехнологічному обладнанні власного виробника.

На низькому рівні залишається приплив прямих іноземних інвестицій до промисловості. Підкреслимо, що такого розу інвестиції є одним із джерел трансферу новітніх технологій та промислової власності до країни. За 2005-2010 рр. частка припливу прямих іноземних інвестицій у промисловість у загальному обсязі скоротилась з 48,8 % до 31,4%. [188, 11]. Це спричинено відсутністю надійних гарантій захисту іноземних інвестицій та прав суб'єктів інвестиційної діяльності. Законодавством не врегульовані питання щодо механізмів захисту прав іноземних інвесторів. У Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. № 1560-XII [171] не визначені строки, джерела виплати компенсацій та відшкодувань збитків іноземним інвесторам, органи державної влади, які несуть відповідальність за компенсацію збитків, а також процедури припинення інвестиційної діяльності.

Представники Національного інституту стратегічних досліджень України вірно відзначають, що низький рівень захисту прав на інтелектуальну власність, призвів до того, що ПІІ так і не стали джерелом трансферу технологій в Україну [188, 17]. До речі, по рейтингу Глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за показником «Захист інтелектуальної власності» Україна займає одні з найнижчих місць, зокрема, у 2009/2010 рр. - 108 місце (зі 133), у 2010/2011 рр. - 113 місце (зі 139), у 2011/2012 рр. - 117 місце (зі 142). У той же час в рейтингу Глобальної конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму за показником «Прямі іноземні інвестиції та трансфер технологій» Україна у 2009/2010 рр. займала 116 місце (зі 133), у 2010/2011 рр. - 124 місце (зі 139), у 2011/2012 рр. - 124 місце (зі 142).

Об'єктивним показником прямого взаємозв'язку між рівнем розвитку міжнародного трансферу технологій та промислової власності країни і рівнем її конкурентоспроможності на світовому ринку, як зазначають Т. Мельник та О. Зубко, може стати показник обсягу реалізації вітчизняної промислової

власності в контексті динаміки зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами та послугами в грошовому еквіваленті (див. табл. 1.1) [123]:

Таблиця 1.1

Динаміка зовнішньої торгівлі України високотехнологічними товарами за 2006-2010 рр., млн. дол. США

Група товарів	Експорт/ імпорт	2006	2007	2008	2009	2010
Фармацевтична продукція	Експорт	21,0	38,2	38,4	31,8	46,8
	Імпорт	353,5	468,9	587,9	602,8	625,6
Авіаційно-космічна техніка	Експорт	343,0	421,9	387,0	478,9	542,8
	Імпорт	108,7	135,8	90,7	72,8	74,9
Комп'ютерна та офісна техніка	Експорт	24,5	27,2	32,1	26,7	36,6
	Імпорт	91,5	117,3	200,2	67,5	158,2
Електроніка та телекомунікації	Експорт	130,6	383,5	523,4	259,8	249,1
	Імпорт	987,3	902,5	928,8	827,8	1293,7
Наукові прилади	Експорт	97,5	120,4	136,6	131,8	149,7
	Імпорт	393,4	587,5	654,5	329,0	413,7
Усього	Експорт	616,6	991,3	1117,6	929,0	1024,9
	Імпорт	1934,5	2212,0	2462,0	1899,8	2566,1

Джерело : Мельник Т.М. Інноваційний регрес у товарній структурі зовнішньої торгівлі України / Т. М. Мельник, О. В. Зубко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. - № 4. – С. 194-197.

Існує значна відмінність в динаміці експорту та імпорту високотехнологічних товарів: найвищий показник експорту, згідно даних таблиці 1.1 у 2006 році спостерігався у групі авіаційно-космічної техніки, найменший – по фармацевтичній продукції. У 2010 році у даному рейтингу група з найвищим показником збереглася та сама, а показник експорту комп'ютерної та офісної техніки знизився і становив 36,6 млн.дол.США.

Як бачимо з поданої таблиці 1.1, найнижчий показник імпорту на протязі 2006-2010 років притаманний комп'ютерній та офісній техніці, а найбільшим імпортом характеризується група електроніки та телекомунікації, у якій показник імпорту перевищував експорт у 2010 році у 5,2 рази. Схоже співвідношення експорту та імпорту спостерігається практично по всіх поданих нами групах товарів. А це знову ж таки є підтвердженням імпортозалежності нашої держави в інноваційній сфері.

Проблематика розвитку ринку промислової власності в контексті трансферу технологій прослідковувалась також у дослідженнях О. Андросової, Ю. Бажала, М. Дідківського, О. Дубаса, К. Макконела, В.Новицького, С Попова, М. Портера, М.Тодаро та інших [3; 7-9; 46; 59; 115; 132; 150-152; 201]. Становлення глобального економічного простору пов'язане з підвищенням мобільності робочої сили, ліквідацією торгівельних бар'єрів, розвитком засобів зв'язку і транспорту [156, 11]. Ефективність такого прогресу стає причиною трансформації глобальної економіки у нову економіку, яка функціонує на основі інноваційних зрушень, трансферу технологій та науково-технічного співробітництва.

Е. Гідденс у праці «Наслідки сучасності» спрогнозував розвиток глобалізації, звертаючи свою увагу на наявність чинників, які з часом ускладнюватимуть контроль над нею: «...інтенсифікація світових суспільних відносин, що пов'язують віддалені території таким чином, що національні події відбуваються під впливом подій, що мають місце на відстані багатьох миль, і навпаки» [252, 10]. До таких чинників ми відносимо міжнародний трансфер технологій та промислової власності.

Значення об'єктів промислової власності в контексті міжнародного трансферу зростає з кожним роком. Для розвинених країн, як стверджується у доповіді Комісії з прав інтелектуальної власності, промислова власність є тим чинником, який не тільки сприяє економічному зростанню, але й стимулює приплив та залучення іноземного капіталу і трансфер технологій, що

відбувається завдяки стимулюванню винахідництва та новітніх технологій [254].

Потенціал промислової власності трактується як складова частина економічного потенціалу для забезпечення інтенсифікації розвитку виробництва [26, 19]. В соціально-економічному аспекті промислова власність розвивається під впливом тих чинників, основою яких є фактор науковості. Дане поняття є досить широким і його зміст характеризується рядом складних елементів, які дозволяють класифікувати те чи інше поняття, відносячи його до певної групи, класу. Ми зупинимось детальніше на характеристиці об'єктів промислової власності з метою подальшого аналізу останніх в контексті міжнародного трансферу технологій.

Останнім часом по відношенню до поняття промислової власності часто використовують таку рису, як комерціалізація. Остання, на думку В. Потехіної, являє собою перетворення результатів інтелектуальної діяльності на ринковий товар з метою одержання прибутку або іншої ринкової вигоди [156, 22]. Тобто промислова інтелектуальна власність в такому значенні розглядається і як товар, і як капітал. Промислова власність є різновидом нематеріальних активів, і тому може бути використана в господарській діяльності як товар. Водночас промислова власність є специфічним ресурсом, який містить в собі інформацію, знання, досвід, що можуть бути використані з метою отримання прибутку чи іншої вигоди. В цьому значенні промислова власність набуває рис капіталу. Такої ж думки притримуються В. Багов та Г. Білов [6; 17].

Об'єкти інтелектуальної промислової власності ми відносимо до нематеріальних активів, так як вони є результатом наукової діяльності людини як суб'єкта господарювання [30]. Об'єктом нашого дослідження є процес державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності, а предметом – механізм державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

За результатами проведеного дослідження автор може зробити висновок про доцільність виокремлення поняття «промислова власність» із загального

поняття «інтелектуальна власність», оскільки саме над об'єктами промислової власності переважно здійснюється процес комерціалізації, оцінки, міжнародної торгівлі та трансферу. Промислова власність – це інтелектуальна власність у частині відносин з приводу інтелектуальних продуктів, створених у виробничій та науково-технічній сферах (винаходів, корисних моделей, промислових зразків, знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань, ноу-хау тощо) [10, 670]. У своїх дослідженнях основну увагу саме на промисловій власності зосередили також наступні науковці: П. Крайнев, А. Красовська, В. Кращенко [97-100].

Щодо об'єктів промислової власності, то до них відносяться винаходи та корисні моделі, топографії інтегральних мікросхем, знаки для товарів і послуг, промислові зразки та зазначення походження товару та інші. Дана група є досить великою та потребує окремого пояснення кожного з елементів.

Винаходи являють собою технологічні (технічні) рішення, які відповідають умовам патентоспроможності (новизні, винахідницькому рівневі та промисловій придатності) [40, 16].

На думку В. Базилевича та В. Ільїна, винахід – це нове оригінальне технічне рішення, що стосується певного продукту (пристрою, речовини, штаму мікроорганізмів, культури клітин рослин і тварин) або способу (процесу здійснення дій над матеріальними об'єктами з допомогою матеріальних засобів), здатне забезпечити позитивний ефект [10, 440].

Зрозумілим є твердження, що саме винаходи є тими чинниками, що сприяють науково-технічному прогресу, будучи водночас основою інноваційної діяльності. На практиці вони поєднують у собі засіб і результат інноваційної діяльності, сприяють економічному розвитку та підвищенню рівня конкурентоспроможності. Поява інноваційного продукту у вигляді винаходу ініціює появу похідних від нього новіших та досконаліших видів. Особливістю винаходу як об'єкту промислової власності є те, що він підпадає під вимогу реєстрації на основі патентоспроможності.

Патентом є виданий компетентним державним органом охоронний документ, що засвідчує авторство, пріоритет та виключне право на використання винаходу, корисної моделі чи промислового зразка [95, 45]. Отже, з вищеподаного трактування можемо зробити висновок, що під поняття патентоспроможності підпадають наступні об'єкти промислової власності даної групи: винаходи, корисні моделі, промислові зразки.

Корисною моделлю вважається нове і промислово придатне конструктивне виконання приладу [40, 16]. Від винаходу її відрізняють такі показники, як коло об'єктів охоплення, яке є значно вужчим і стосується здебільшого галузі механіки, нижчий винахідницький рівень та простіша і дешевша процедура надання правової охорони, водночас документ, який її засвідчує, у даному випадку називається свідоцтвом. Також це може бути «малий патент» (Австралія), «свідоцтво про корисність» (Франція), «короткотерміновий патент» (Бельгія) тощо [10, 444].

Промисловий зразок – це результат творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання [41, 11]. Це може бути малюнок або форма, їх поєднання, які б задовольняли ергономічні потреби. Але не кожен малюнок може вважатися промисловим зразком. Останній являє собою дизайнерське рішення – поєднання художнього та конструктивного. Умовою патентоспроможності промислового зразка є його новизна [95, 36]. Дана вимога притаманна видачі патентів по всьому світі. Наприклад, у США поняття «новизни» означає, що об'єкт патентування не є відомим та не використовується іншими у цій країні, не запатентований та не описаний у друкованих виданнях цієї чи іноземних країнах [249, 41]. На думку українських вчених В. Базилевича та В. Ільїна, промисловий зразок визнається обороноздатним, якщо сукупність суттєвих ознак виробу, його забарвлення не відомі з відомостей, які стали загальнодоступними до дати його пріоритету [10, 446].

Перераховані трактування поняття новизни зводяться до того, що об'єкт патентування повинен не бути відомим раніше до його реєстрації, містити

рішення, яке є новим і до цього моменту не реалізовувалося. Крім критерію новизни вищеперелічені об'єкти промислової власності (винахід, корисна модель, промисловий зразок) повинні володіти такими ознаками: промислова придатність, а для винаходу – ще й винахідницький рівень. Останній являє собою показник неочевидності, тобто не впливає з рівня техніки, виходить за межі елементарного прогресу.

Наступним об'єктом промислової власності є топографія інтегральних мікросхем (ІМС), яка являє собою зафіксоване на матеріальному носії просторово-геометричне розміщення сукупності елементів інтегральної мікросхеми та з'єднань між ними [156, 308]. Основною умовою придатності такого об'єкту промислової власності є його оригінальність. Використовується в основному в галузі мікроелектроніки. Такі об'єкти широко використовуються в наш час, адже за допомогою мікросхем виготовляється більшість електроприладів, якими ми користуємось (мобільні телефони, телевізори тощо). У свою чергу мікросхеми виготовляються за схемами, які ще називають топографіями. На даний час топографії ІМС також називають компонуванням, що зумовлено змінами та доповненнями у законодавстві України.

Топографія ІМС відповідає умовам обороноздатності, якщо вона є оригінальною (не є прямим відтворенням, копіюванням іншої ІМС, має суттєві відмінності й не була відомою в галузі мікроелектроніки до дати подання заявки чи першого використання) [10, 471]. Крім того, компонування ІМС підпадають під охорону промислової власності і авторського права.

Ще одним об'єктом промислової власності є знаки для товарів і послуг. На сьогоднішній час немає єдиного терміну, що використовувався би: «знаки для товарів і послуг» називають «торговельними знаками», «знаками обслуговування», «брендами», «торговельними марками» тощо. Вони являють собою символічне позначення, яке індивідуалізує та виділяє певний товар чи послугу серед інших. Водночас, торговельна марка – це будь-яке позначення або будь-яка комбіляція позначень, які придатні для вирізнення товарів (послуг), що виробляються (надаються) однією особою, від товарів (послуг), що

виробляються (надаються) іншими особами [95, 84]. У США виділяють поняття товарний знак (trademark), під яким розуміють будь-яке слово (word), назву (name), символ (symbol), девіз (device) або їх комбінацію, які використовуються особою або які особа має добропорядні наміри (bona fide) використовувати в комерції та подає заявку на реєстрацію в «Основному реєстрі», встановленому законом для ідентифікації і виокремлення їх товарів, включаючи унікальний продукт (unique product), від виготовлених або проданих іншими особами, і для зазначення джерела цих товарів, навіть, якщо це джерело невідоме [41, 40].

Як бачимо, вищеподані тлумачення українського та іноземного походження схожі, хоча українська сторона об'єднує категорії товарів і послуг, а іноземна зосереджує увагу суто на індивідуалізації товарів.

Знаки для товарів і послуг набувають дедалі ширшого використання та економічної цінності, оскільки завдяки їм забезпечується підвищення прибутків фірми. Згідно з «Business week» товарні знаки провідних фірм в процесі оцінювання показали наступні результати: «Coca-Cola» – 70,45 млрд. дол. США, «Microsoft» – 65,17 млрд. дол. США, «IBM» – 51,77 млрд. дол. США, «General Electric» – 42 млрд. дол. США, «Intel» – 31 млрд. дол. США [10, 447].

Ще одним представником даної групи є зазначення походження товарів. Дана категорія також вживається у різних інтерпретаціях: наприклад, найменування місця походження, географічне зазначення походження.

Географічне зазначення походження товарів – це назва географічного місця, яка вживається як позначення у назві товару, що походить з цього географічного місця та має певні якості, репутацію або інші характеристики, в основному зумовлені характеристиками для даного географічного місця природними умовами чи людським фактором або поєднанням цих природних умов і людського фактора [41, 37]. Зазначення походження товару може виражатися словесно, певним зображенням, національним символом, географічною картою. Реєстрація зазначень походжень товару провадиться шляхом видачі свідоцтва, яке не дає його власникові права на видачу ліцензії. Це і є ознака, що вирізняє даний об'єкт промислової власності серед інших.

Патенти є інструментами, за допомогою яких здійснюється правова охорона винаходів. Але не всі винаходи є патентоспроможними. У більшості випадків законодавство передбачає, що для того, щоб бути патентоспроможним, винахід повинен бути новим, мати винахідницький рівень та можливість промислового використання [52, 7].

Технологічні інновації є одним із головних показників успіху у сфері трансферу технологій та промислової власності. Ефективне та раціональне використання інструментів промислової власності зменшує ризик та контролює процес донесення інноваційної технології до ринку, в той же час підсилюючи конкурентоспроможність технологічно-зорієнтованих підприємств.

При дослідження міжнародного трансферу у сфері промислової власності Н. Янковський наступним чином класифікує форми та засоби технологічного обміну [246, 414]:

А. Комерційний обмін:

1. Ліцензійна торгівля (уступка патентів, торгівля ліцензіями, франчайзинг, торгівля і обмін, інші види ліцензій).
2. Інжиніринг (проектний, технологічний, будівельний, управлінський);
3. Обмін в процесі торгівлі.
4. Інноваційний трансфер технологій.

Б. Некомерційний обмін:

1. Науково-технічна інформація (науково-технічні публікації, виставки та ярмарки, центри науково-технічної інформації, візити та особисті контакти, міграція спеціалістів, технологічна освіта, збір науково-технічних даних).
2. Науково-технічне співробітництво (спільна розробка науково-технічних програм, співробітництво в межах довгострокових програм, надання технічної допомоги, діяльність міжнародних організацій по передачі технологій).

На нашу думку, у даній класифікації особливий наголос варто зробити саме на науково-технічному співробітництві, ліцензійній торгівлі та трансфері технологій. Науково-технічне співробітництво, як форма некомерційного обміну, закладає основи для процесів ліцензійної торгівлі (особливо, самого

процесу ліцензування) та міжнародного трансферу технологій, як форм комерційного обміну, що у наш час є найбільш перспективними. Остання з вище перелічених форм, а саме міжнародний трансфер технологій, є залежною від такого засобу науково-технічного співробітництва, як діяльність міжнародних організацій по передачі технологій, особливо, при виході на міжнародні ринки. Саме тому було б доречно модифікувати дану класифікацію, додавши до комерційного обміну ще одну форму технологічного обміну – міжнародний трансфер технологій, та прив'язавши до нього науково-технічне співробітництво, як до форми комерційного.

Конкуренція, як зазначає М. Вачевський, це основна відмінна риса ринкових відносин. В економіці – це суперництво економічних суб'єктів за кращу реалізацію своїх економічних інтересів [26, 148]. Конкуренція і є тим стимулюючим фактором, основна мета якого зосереджена на отриманні не лише особистої економічної вигоди, але й в завоюванні передових позицій на ринку. Науково-технічний прогрес стимулює суб'єктів економіки до інноваційної діяльності, яка несе у своїй основі фактор інтелектуалізації, тобто застосування промислової власності у вигляді знань, навичок, технологій тощо.

Зростання обсягів міжнародної торгівлі та інвестицій уможливило розвиток міжнародного трансферу об'єктів інтелектуальної власності, загостривши проблему формування відповідного інституційного середовища та розробки узгоджених правил взаємодії між окремими країнами та між суб'єктами права інтелектуальної власності цих країн [10, 562]. Така позиція В. Базилевича та В. Ільїна є цілком обґрунтованою, адже трансфер промислової власності та технологій є процесом складним та суперечливим, особливо на міжнародному рівні. Саме поняття «технологія» у нашому розумінні означає результат інтелектуальної діяльності: наукові знання, технічні рішення щодо реалізації певного технологічного процесу, а також пов'язану з ними документацію.

Д. Александров виділяє наступні види трансферу [2, 63] :

1. Внутрішній трансфер, коли здійснюється передача промислової власності чи технології від одного підрозділу організації іншому.

2. Квazівнутрішній трансфер, тобто рух промислової власності та технології всередині альянсів, союзів об'єднань самостійних юридичних осіб.

3. Зовнішній трансфер, тобто процес поширення промислової власності та технології, в якому беруть участь незалежні розроблювачі та споживачі технологій.

Розглянувши класифікацію, запропоновану Д. Александровим, пропонуємо модифікувати її, додавши четвертий вид трансферу – міжнародний трансфер технологій та промислової власності. Як і в класифікації форм трансферу технологій, поданій Н. Янковським, даний елемент є важливим та необхідним, зважаючи та глобалізаційний аспект самого поняття трансферу.

Одним із характерних показників зовнішнього трансферу є динаміка обсягу експортно-імпоротної наукоємної продукції. Для нашої держави, наприклад, він за період з 2001 по 2009 рр. мав такий вигляд [128] :

Таблиця 1.2

Зовнішня торгівля високотехнологічними товарами України за 2001-2009 рр.

Рік	Загальний обсяг зовнішньої торгівлі товарами, млн. дол.США		Обсяг зовнішньої торгівлі технологічними товарами, млн. дол.США		Частка технологічних товарів у загальному обсязі зовнішньої торгівлі, (%)		Темпи росту експорту технологічних товарів, (%)	Темпи росту імпорту технологічних товарів, (%)
	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт		
2001	16264,7	15775	384,1	927,5	2,3	5,8	-	-
2002	17957	16976,8	457,6	1202,8	2,5	7,0	119,1	129,6
2003	23080	23020,7	647,3	2082,7	2,8	9,04	141,4	173,1
2004	32672	28996	978,3	2839,7	2,9	9,7	151,1	136,3
2005	34286,7	36141	653	3549	1,9	9,8	66,7	124,9
2006	38367,7	45034,4	977,3	5624,2	2,5	12,4	149,6	158,4
2007	49248	60669,9	1452,4	8838,2	2,9	14,5	148,6	157,1
2008	86954,4	85535,3	1709,4	12593	2,5	14,7	117,6	142,4
2009	39702,9	45435,6	1150,4	5213,5	2,9	11,5	67,3	41,4

Джерело: Зовнішньоекономічна діяльність : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України . – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua

Як бачимо з табл. 1.2, обсяг експорту наукоємної продукції не перевищував 3% в загальному експорті. Водночас імпорт поступово зростає, а коефіцієнт покриття імпорту експортом зменшується. Така ситуація характеризує імпортозалежність України по наукоємних товарах. За розрахунками В. Онищенко, частка України на ринку високотехнологічної продукції, що оцінюється в 2-3 трлн. дол. США, фактично становить 0,05-0,1% [136, 12].

Разом з тим не можна не відмітити збільшення і без того значного технологічного розриву між розвинутими країнами (США, Західна Європа, Японія) та рештою світу, що і являє собою головний блокуючий фактор на шляху становлення глобального інформаційного суспільства [215, 22]. Така позиція А. Чернова є цілком обґрунтованою, адже неможливо аналізувати ефективність науково-технічного обміну та співробітництва, залишаючи поза увагою рівень економічного розвитку країн. Завдяки трансферу промислової власності і технологій та науково-технічному співробітництву, процесам, що розгортаються на фоні глобалізації, світ вступає на нові стадію свого розвитку, при цьому досить нерівномірно та суперечливо.

Існує ряд суб'єктивних та об'єктивних факторів, які певною мірою призводять до підвищення науково-технічної кооперації та співробітництва, а також поглиблення міжнародного поділу праці у сфері науки. А. Дриночкін виділяє наступні з них [58, 142-143]:

- ріст витрат на проведення НДДКР;
- переорієнтація значної частини досліджень і розробок з воєнних на цивільні цілі;
- необхідність зниження негативних наслідків промислового розвитку в глобальному масштабі;
- ріст масштабів економічної експансії ТНК;
- підвищення технологічної конкуренції;
- прогрес в розвитку електронних засобів зв'язку;
- інтернаціоналізація науки.

На нашу думку, можна погодитися з автором, але до вищевказаного списку варто додати також такі фактори, як нерівномірність економічного розвитку країн світу, диференціацію ресурсного забезпечення та процес становлення інституту промислової власності в глобальному контексті, захист об'єктів промислової власності, трансфер промислової власності та технологій.

П. Велфенс у своєму дослідженні ролі інновацій в макроекономіці підкреслює, що глобальна експансія інформаційних технологій, інновацій та об'єктів промислової власності стимулюють приріст прямих іноземних інвестицій, характеризуючи основну мету науково-технічного співробітництва [264, 69]. А даний аспект є важливим показником реалізації в системі міжнародного науково-технічного обміну нематеріальних активів, зокрема трансферу промислової власності та технологій.

Поряд із обміном технологіями широкого застосування набуває процес ліцензування, яке є найпоширенішою формою комерціалізації об'єктів промислової власності. А ліцензійні угоди характеризуються передачею права власності на об'єкти промислової власності в обмін на фінансову винагороду. Ліцензія на використання об'єктів промислової власності є специфічною формою надання особою, яка володіє правом використання об'єкта промислової власності, іншій особі дозволу на використання відповідного об'єкту.

Ліцензія (від лат. *Licitus* – дозволений) означає дозвіл, право [95, 156]. Також це дозвіл на використання об'єктів промислової власності, що надається на основі ліцензійного договору [10, 497]. На думку М. Вачевського, під ліцензією розуміють надання за певну винагороду прав на використання винаходів, промислових зразків та інших науково-технічних досягнень [26, 167].

З огляду на вищеподані тлумачення, звертаємо увагу на той факт, що у будь-якому випадку права на використання передаються в обмін на грошову винагороду. Тобто існує певний вид ліцензійних платежів.

Винагорода за ліцензію, як правило, виплачується у таких формах: паушального платежу – фіксованої ціни ліцензії, встановленої незалежно від фактичного обсягу виробництва і реалізації продукції на її основі (йдеться про одноразовий внесок за придбання ліцензії, який найчастіше сплачується на початковому періоді дії ліцензійного договору); роялті – виплат, розмір яких залежить від ефекту, отриманого протягом усього терміну дії ліцензії [10, 505-506]. Таке обґрунтування В. Базилевича та В. Ільїна є цілком повним та зрозумілим і дає нам чітке розуміння поняття грошової винагороди за використання об'єктів промислової власності.

Купівля-продаж ліцензії є комерційною трансакцією, яка приносить вигоду обом сторонам. Для ліцензіара (особа, яка видає ліцензію) – це фінансова вигода та права власності на об'єкти промислової власності, для ліцензіата (особа, якій надається дозвіл на використання об'єктів промислової власності) – це отримання відповідних прав та досягнення поставлених цілей. Видача ліцензії оформляється ліцензійним договором у письмовій формі. Згідно законодавства України такий договір мусить реєструватися в Держслужбі інтелектуальної власності [41, 101].

В. Базилевич та В. Ільїн подають трактування ліцензійної угоди як угоди щодо передачі власником об'єкта інтелектуальної промислової власності певних прав на їх використання своєму контрагенту в передбачених угодою межах [10, 496]. У той же час В. Коссак та І. Якубівський пояснюють ліцензійний договір як один із варіантів оформлення ліцензії на використання об'єктів права інтелектуальної власності [95, 158]. Дане тлумачення подане і у Цивільному кодексі України.

З даних трактувань можна дійти висновку, що ліцензування – це процес, що полягає в наданні дозволу на здійснення діяльності з використання об'єктів промислової власності. Ліцензування, як зазначалося вище, є вигідним для обох сторін – і ліцензіара, і ліцензіата.

Практика міжнародної торгівлі ліцензіями підтверджує те, що найчастіше продаються промислово освоєна технологія, за допомогою якої налагоджено

серійне виробництво конкурентоспроможної продукції [26, 167]. Водночас їх цінність проявляється під час використання товарного знаку, винаходу чи промислового зразка. В результаті використання ліцензій на об'єкти промислової власності спостерігається зростання рівня виробництва, відповідно і прибутку.

Ліцензійна форма міжнародного трансферу технологій, як наголошує Ю. Бажал, має особливо велике значення для країн з обмеженими власними ресурсами науково-технічного розвитку. Продаж ліцензій дозволяє зайняти стійку позицію на світовому ринку без додаткових витрат, зокрема великих капіталовкладень. За допомогою ліцензій створюється реклама вітчизняній продукції та завдяки цьому зростає попит на неї в інших країнах. Продаж ліцензій використовується також для вивчення зарубіжних ринків і тим самим заощаджуються відповідні кошти, необхідні для маркетингової діяльності. Продаж ліцензій дає можливість менш фінансово забезпеченим підприємствам використовувати найновіші науково-технічні досягнення [7, 27]. Ми розділяємо думку автора і хочемо наголосити, що для України ліцензійна торгівля в контексті міжнародного трансферу промислової власності є одним з найефективніших та стратегічно обґрунтованих кроків виходу на світовий ринок з вітчизняним продуктом.

Процес ліцензійної торгівлі є об'єктом дослідження багатьох закордонних та вітчизняних вчених. Наприклад, М. Вачевський зазначає, що найбільшими експортерами ліцензій для України є Німеччина, Росія та США, а імпортерами – Росія, Іран, Польща, США, Китай та Корея [26, 167-168].

Але сам процес трансферу технологій в Україну не забезпечить її сучасними результатами науково-технічної діяльності. Дослідження трансферу технологій в Україну, як стверджує А. Колосов, на основі ліцензійних угод показує, що майже всі ліцензійні технології не відносились до останніх досягнень в науково-технічній сфері і поступали в Україну не менше як з 10-ти річним запізненням [85, 106]. Саме тому виникає проблема у вимірюванні показників ефективності міжнародного трансферу об'єктів промислової

власності. Єдиним поясненням цього може бути те, що рівень економічного розвитку України вимагає бажати кращого, і залучення сучасних розробок та винаходів унеможливило б їх фактичне впровадження. Саме тому, що економічний розвиток є процесом складним та повільним, і вийти на міжнародний ринок із провідними країнами світу на одному конкурентоспроможному рівні ми не можемо, потрібно поступово залучати результати науково-технічних досліджень та розробок в нашу економіку.

Суперечливість економічного розвитку вимагає раціонального та систематичного підходу у справі інтелектуалізації господарського розвитку на мікро- та макрорівнях. Досить обґрунтованим, на нашу думку, є твердження В. Масленникової, що на зміну колишньому класичному циклу товарообороту «Товар – Гроші – Товар» приходять новий «Товар – Гроші – Промислова інтелектуальна власність – Товар» [120, 61]. Поява у класичному циклі такого об'єкта як «промислова власність» характеризує зростаючу роль останнього, особливо даний аспект помітний на шляху виходу на міжнародні ринки.

Роль промислової власності в глобальному контексті є досить суперечливою. Незважаючи на очевидний позитивний ефект, який отримують суб'єкти господарювання в результаті створення, обміну, впровадження, продажу та комерціалізації об'єктів промислової власності, існує ряд досліджень, які показують парадокси ефективності. Економісти С. Деверадж та Р. Кохлі вимірювали та аналізували віддачу від інвестицій в промислову власність та технології. На думку авторів, капіталовкладення в промислову власність та технології проявляються в досягненнях організації лише тоді, коли відповідні активи у відповідний час направлені у потрібне русло. Тобто витрати на промислову власність та технології повинні перетворюватися у відповідні технологічні результати [42, 32]. Дане твердження означає, що просте залучення об'єктів промислової власності в господарський оборот не означає отримання економічної вигоди. А отже, необхідним є ефективне державне регулювання, ґрунтоване на аналізі сучасного стану розвитку, виявленні слабких

та сильних сторін та прогнозуванні очікуваних результатів за умови залучення активів промислової власності та їх трансферу.

1.2. Світовий ринок трансферу промислової власності та позиції на ньому України

Світовий ринок промислової власності на сучасному етапі розвитку економіки визначається сукупністю відповідних результатів інтелектуальної діяльності, що пов'язані із винахідництвом та раціоналізаторською діяльністю. Об'єктами дослідження у даному підрозділі виступатимуть винаходи, корисні моделі, промислові зразки, а також торгівельні марки, що перебувають в системі міжнародно-правового захисту, а також права, що з них виходять та є об'єктами трансферу.

Проаналізуємо окремі тенденції у сфері промислової власності на світовому рівні. У галузевій структурі світового ринку промислової власності останнім часом спостерігалася певна неоднорідність – від комп'ютерних технологій до фармацевтичного бізнесу. Розвиток технологій, пов'язаних з навколишнім середовищем, наприклад, пов'язаних з поновлюваними джерелами енергії, буде відігравати важливу роль у вирішенні проблеми зміни клімату вже в найближчий час.

За даними Всесвітньої організації інтелектуальної власності (ВОІВ), загальна кількість заявок за Договором про патентну кооперацію (РСТ) [259], поданих у чотирьох, пов'язаних з енергетикою сферах, збільшилася з 584 заяв в 2000 році до 3424 в 2009 році. Спостерігалось значне збільшення патентних заявок по сонячній енергії, в той час як кількість патентних заявок у сфері використання енергії вітру і паливній енергетиці в цілому також мала стійку тенденцію до зростання. Програми в області геотермальної енергії були нечисленні, в порівнянні з трьома іншими сферами, але тим не менш, збільшилися за останні три роки. Заявники з Японії подали найбільшу кількість заявок за процедурою РСТ у сфері сонячної енергії (33,8%) і паливних

технологій (45,9%) в період з 2005 по 2009 рр., у той час як на жителів США доводиться чверть всіх заявок за процедурою РСТ в цих двох областях. Канада отримала у 2009 році незначну частку заявок за процедурою РСТ по паливних технологіях, проте загальне число заявок за процедурою РСТ, поданих Канадою, більше, ніж у США, Франції та Німеччині. Крім того, Республіка Корея у 2009 році отримала найвищий показник кількості заяв за процедурою РСТ на технології сонячної енергії [265, 62-63].

Характеристика поточного стану світового ринку промислової власності визначається водночас і обсягами виплат та надходжень за реалізовані та придбані нові технології:

Таблиця 1.3

Обсяги виплат і надходжень за реалізовані та придбані нові технології у 2010 р.

Країна	Надходження - експорт (млрд. дол. США)	Виплати – імпорт (млрд. дол. США)	Коефіцієнт співвідношення імпорту та експорту
Мексика	16,68	133,4	8,0
Австралія	184,6	193	1,0
Франція	626,1	388,6	0,6
Італія	413	447,5	1,1
Японія	1691,2	591,9	0,3
Польща	84,8	374,7	4,4
США	6826,4	2968	0,4
Корея	184,7	753,1	4,1
Португалія	72,5	117	1,6
Чехія	65	176,8	2,7
Норвегія	215,3	207	1,0
Канада	1215,3	1043,6	0,9
Данія	337,1	256,8	0,8
Україна	5,82	34,9	6,0

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Світового банку. –<http://data.worldbank.org/data-catalog/world-development-indicators/wdi-2011>

Як бачимо з табл. 1.3, показники надходжень та виплат за нові технології варіюють в значному діапазоні між поданими країнами: Україна знаходиться на останньому місці у даному ранжуванні після Чехії та Польщі за обсягом виплат та надходжень за реалізовані та придбані нові технології. До того ж, згідно проведених у табл.1.3 розрахунків, імпорт в Україні перевищує експорт у шість разів, що свідчить про значну залежність від імпортних технологій. Україна знаходиться на передостанньому місці після Мексики у даному переліку країн. Однак таке значення, що розраховане на основі даних Світового банку про рівень надходжень та виплат за реалізовані та придбані нові технології в розрізі ВВП країн світу, прив'язане до нижчого рівня руху грошових коштів та відповідно й нижчого рівня ВВП. Адже сума як надходжень, так і виплат України за нові технології є найнижчими у даному переліку країн, а це у свою чергу свідчить про низький економічний розвиток нашої держави.

Україні необхідно стимулювати розвиток міжнародного трансферу технологій, що не лише збільшить приплив іноземного капіталу всередину країни, але й уможливить просування вітчизняного інноваційного продукту на світовий ринок. На нашу думку, важливу роль на розвиток світового ринку промислової власності за останній час відіграла світова криза, яка розпочалася в США з кінця 2007 року і досягла своєї кульмінації з крахом потужної американської компанії Lehman Brothers та занепадом банківської системи у 2008 році. Однак, вплив світової кризи був нерівномірним у різних країнах. Крім того короткострокові зрушення в економіці несуть обмежений вплив на активність патентних заявок, оскільки дослідження та розвиток, а також рішення щодо патентування базуються на очікуваннях середньо- та довгострокового зростання ринку.

Не зважаючи на це, характер та глибина кризи провокують своїм результатом два потенційних наслідки. По-перше, різке падіння попиту та амортизація вартості активів, пов'язаних з кризою, призвело до падіння рівня грошових коштів на балансах компаній. У той же час, умови на фінансових ринках ускладнювали доступ до кредитів. В результаті багато компаній були

змушені скоротити фінансування досліджень та розробок, а також зменшити витрати на придбання та підтримку чинності патентів, що спровокувало падіння активності у сфері міжнародного трансферу промислової власності та технологій. Навіть фірми із достатнім запасом грошових коштів і постійним доступом до кредитних ринків були змушені скоротити витрати по даних напрямках, оскільки підлягало скороченню загальне фінансування відділень. По-друге, компанії зіткнулися з безпрецедентною невизначеністю щодо подальших перспектив зростання світової економіки. Показники економічної невизначеності досягли історичних максимумів – протягом декількох тижнів крах світової фінансової системи здавався цілком реальним. Як наслідок, компанії надавали перевагу переоцінці середньо- та довгострокових витрат на розвиток та дослідження над придбанням і підтримкою чинності патентів. Термін здійснення даних процедур широко варіював. У деяких секторах економіки час на розвиток та дослідження складає декілька років, що робить малоімовірним той факт, що початок світової кризи безпосередньо вплинув на витрати на них. Повною мірою даний вплив міг бути відчутним тільки на початку 2010 року і надалі. Ми вважаємо, що скорочення витрат на придбання прав промислової власності стало рушійною силою світового падіння заявок РСТ у 2009 році. Але також є невідомим той факт, чи наявна відсутність подачі заяв саме у 2009 році, чи вони були відкладені на пізніший період часу. Ці міркування, на нашу думку, є важливим для здійснення оцінки на перспективу.

Додаток А. ілюструє нам розподіл подачі заявок за Договором про патентну кооперацію у 2009 році відповідно до критерію сфери технології за країнами походження, сформований згідно даних Всесвітньої організації інтелектуальної власності [266, 24-25]. Відсоток зростання технологічних сфер широко варіює від однієї країни походження заявки до іншої. Наприклад, кількість опублікованих РСТ заявок у 2009 році від японських представників у сфері телекомунікації зросла на 6,6% порівняно із даними 2008 року, у той же час кількість заявок у звітному році від представників США у даній сфері знизилась на 30,5% порівняно із 2008 роком. Кількість заявок РСТ у сфері

напівпровідників у всіх країнах у 2009 році зросла в середньому на 1,7%, за винятком Швеції. Загалом найбільше падіння кількості заяв за Договором про патентну кооперацію у 2009 році спостерігалось у сфері комп'ютерних технологій (-1488 заяв, зниження на 10,6%), фармації (-1054 заявок, зниження на 8,0%) та телекомунікації (-873 заявки, зниження на 8,5%). Певні технологічні сфери продовжують демонструвати поступове зростання: наприклад, нанотехнології у відносних показниках (+10,2% у 2009 році порівняно з 2008 роком) та напівпровідники у абсолютних показниках (+265 заяв, що становить 10-ти відсоткове зростання у звітному періоді). Цифрові комунікації характеризуються зростанням на 2,6% у 2009 році, порівняно із даними 2008 року і показують найвищий показник.

Щодо України, то за даними, підготовленими Відділом економічного прогнозування та статистики ДП «Український інститут промислової власності» станом на 01.09.2010 р. (починаючи з 1992 року) зареєстровано загалом 298232 охоронних документи:

- 96683 патенти на винаходи з урахуванням перереєстрованих авторських свідоцтв та 20-річних після коротких;
- 52637 патентів на корисні моделі;
- 20838 патентів на промислові зразки;
- 128040 свідоцтв на знаки для товарів і послуг з урахуванням розділених реєстрацій;
- 11 свідоцтв на топографії ІМС;
- 11 реєстрацій кваліфікованих зазначень походження товарів;
- 12 свідоцтв на право використання зареєстрованих кваліфікованих зазначень походження товарів [194].

На нашу думку, доречним є також аналіз та порівняння показників роботи Укрпатенту за 2007 рік, докризовий період, та за 2009 рік, що характеризуватиме вплив світової економічної кризи на активність суб'єктів промислової власності [194, 9]:

Надходження заявок на винаходи до Укрпатенту у 2007 та 2009 рр.

Період	2007				2009			
Винаходи	Національна процедура		Процедура РСТ	Всього	Національна процедура		Процедура РСТ	Всього
	Національні заявники	Іноземні заявники			Національні заявники	Іноземні заявники		
Всього за рік	3440	326	2397	6163	2436	245	2134	4815

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Державного департаменту інтелектуальної власності України (на сьогодні Державна служба інтелектуальної власності України). – http://www.sips.gov.ua/i_upload/zvit_ua10.pdf

Як бачимо з табл. 1.4, наявним є зниження активності заявників, як національних, так і іноземних. Найменше зниження притаманне реєстрації за Договором про патентну кооперацію (з 2397 у 2007 р. до 2134 у 2009 р.). Показники активності національних заявників знизилися у 2009 році у порівнянні із 2007 на 29%, іноземних – на 25%, кількість надходжень заяв за процедурою РСТ знизилася на 11%. Загальне зниження активності становить 22%. Отож, світова економічна криза значною мірою вплинула саме на кількість заявок від національних заявників за національною процедурою. Даний аспект, на нашу думку, характеризує той факт, що саме національні заявники є найбільш чутливими до змін в економіці, наслідком яких стало не тільки замороження банківських депозитів, але й нестача обігових коштів у підприємств. Динаміка заявок за Договором про патентну кооперацію найменш постраждала у період кризи, причиною чому є статус та надійність самої процедури захисту. За результатами проведеного аналізу автор може зробити висновок, що у зв'язку із відновленням програми кредитування України зі сторони Міжнародного валютного фонду, стабілізаційних процесів на ринку валюти в найближчий час можливо очікувати також і стабілізації потоків заявок

на об'єкти промислової власності до рівня, що був наявним до кризової ситуації.

Досить велика частка заявок в Україні надходить у галузі фармацевтики [107, 8]. Хоча найактивнішими у даному контексті є іноземні заявники. Даному напрямку найчастіше притаманний комплексний захист. Найпопулярнішими є заявки для хімічних речовин, конкретизованих формулою Маркуша. В усіх країнах світу таким речовинам надається широкий захист при патентуванні, що і провокує виникнення проблем при патентно-інформаційному пошуку. Щодо України, то можемо у даному випадку виділити такий елемент недосконалості нормативно-правового забезпечення як відсутність повноти роз'яснення. Водночас такі вимоги наявні у законодавстві США та Росії.

Ще одним напрямком, що є досить популярним та перспективним в контексті здійснення захисту об'єктів промислової власності є металургія. Переважна більшість металургійної продукції України є об'єктами експорту, що дає змогу не тільки наповнити бюджет, але й створює імідж країни на світовому рівні. Однак відбулися певні зміни після початку світової економічної кризи та вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ): у зв'язку із відсутністю правового захисту значно знизилися ціни на українську металургійну продукцію на глобальному ринку, водночас відбувалося завезення сплавів із-за кордону у зв'язку з їхньою дешевшою вартістю. У такій ситуації відбулося призупинення діяльності певної кількості металургійних об'єктів. На думку автора, у даній ситуації доречним є розробка нових технологій із паралельним здійсненням процесу патентування таких розробок, що і сприятиме захисту від недобросовісної конкуренції на світовому ринку. Адже якісний захист об'єкту дасть змогу не лише вберегтися від конкурентів, але й швидше ввести винахід у міжнародний трансфер.

Більшість високорозвинутих країн вийшли з рецесії, також багато країн із середнім рівнем доходу повернулися до рівня докризового зростання. Перші ознаки відновлення помітні також у більшій доступності венчурного капіталу. З кінця 2009 року спостерігається невеликий підйом у контексті витрат на

дослідження та розвиток. Крім того, дані за перші шість місяців 2010 року вказують на відновлення зростання кількості заявок за процедурою PCT. Однак рівень безробіття залишається стабільно високим. Повне відновлення кризи потребуватиме часу, в зв'язку з чим існує ризик подальшого погіршення економічного клімату. Криза мала затяжний вплив на подачу заявок на захист об'єктів промислової власності в 2010-2011 роках, особливо це стосується патентних заявок. Таким чином, у той час як заявки на реєстрацію торгової марки, як очікувалося, повернулися до рівня зростання в 2010-2011 рр., відновлення в патентних заявках було значно меншим.

Економіки країн після світової кризи зіткнулися з більш високими темпами економічного зростання в країнах з низьким і середнім рівнем доходів, особливо у Східній Азії та Індії. Відповідний важіль географічного зрушення інноваційної діяльності виміряний по витратах на дослідження та розвиток і заявок та захист промислової власності. Незважаючи на її негативний вплив на рівень доходів та грошові потоки, економічна криза надала можливості для раціоналізації, прискорення структурних змін, нового підприємництва й «творчого руйнування» - елементів, які повністю вимірюються виключно витратами на розвиток та дослідження або заявками на захист промислової власності. Про загальний вплив кризи та інновації, швидше за все, можна буде робити конкретні висновки тільки з плином часу.

Світова економічна криза залишила свій відбиток на інноваційній діяльності компаній в глобальному контексті. Падіння рівня доходів та скорочення грошових потоків, зменшення доступу до кредитів та збільшення рівня економічної невизначеності спонукали компанії коригувати свої інноваційні стратегії. Переважна більшість країн світу зіткнулися із уповільненням темпів зростання витрат на дослідження та розвиток у 2008-2009 рр. Не зважаючи на те, що спад кількості реєстрацій у сфері промислової власності проявився ще до настання кризи, економічне падіння підсилило цей спад, а подекуди і провокувало негативні наслідки. Офіційні дані Всесвітньої організації інтелектуальної власності по чинних заявках на об'єкти промислової

інтелектуальної власності демонструють різке зниження активності нерезидентів в результаті впливу кризи. Однак є винятки: наприклад, реєстрація патентів у США характеризувалася у 2009 році падінням рівня активності резидентів, але одночасним зростанням нерезидентів. Відповідно, покращення економічної ситуації сприятиме також і підвищенню активності на ринку промислової власності. Наприклад, вже у першому півріччі 2010 року спостерігалось відновлення зростання заявок за Договором про патентну кооперацію. За результатами проведеного аналізу автор може зробити висновок про те, що підвищена активність у сфері промислової власності надалі спостерігатиметься в країнах із середнім рівнем доходів, особливо у Східній Азії та Індії.

Швидкий розвиток в технологічному секторі відкриває великий потенціал для покращення ефективності економіки завдяки розвитку міжнародного трансферу промислової власності та технологій і розширенню світового ринку. Можливості використання комунікаційних технологій, які зростають, дають змогу майже одночасно обмінюватися даними і отримувати інформацію в різних точках планети [119, 66]. У свою чергу розвиток інформаційних технологій і є результатом залучення та використання об'єктів промислової власності в систему міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Загалом, значення промислової власності для України, як для будь-якої іншої країни, виражається в динаміці основних показників об'єктів промислової власності (реєстрація заявок та видачі охоронних документів), у їх тенденціях. Зростаюча динаміка означає значимість та ефективність досліджуваних об'єктів. Підтвердженням цих слів є також ствердження В. Поплавського і Ж. Поплавської, що за світовим виміром конкурентоспроможними є не ті, хто використовує найдешевші виробничі ресурси чи здійснює великомасштабні фінансові операції, а ті, хто безперервно вдосконалюється і впроваджує інновації [149, 61].

На сучасному етапі свого розвитку Україна потребує впровадження науково-технічного продукту, інноваційного підходу та об'єктів промислової власності. При виході на глобальний ринок, прагнучи бути конкурентноздатною, кожна одиниця господарювання намагається показати свою першість. Світовий досвід показує, що результат від впровадження об'єктів промислової власності, комерціалізації та трансферу, може забезпечити суб'єкту господарювання значні переваги, серед яких: збільшення прибутків, престиж, ділова репутація, завоювання нових ринків, реалізація високоякісної продукції. Е. Лукашук наголошує на тому, що стратегічною ціллю для України повинно бути її входження в міжнародні науково-технічні потоки, котрі дозволять модернізувати вітчизняне виробництво, забезпечать конкурентоспроможність основних галузей промисловості [113, 135]. Тобто умова ефективного державного регулювання у сфері промислової власності є головною в процесі подолання науково-технічної відсталості від провідних країн, а також побудови з ними партнерських взаємовідносин.

Науково-технічний та інноваційний розвиток мають своїм результатом позитивні зрушення у всіх галузях. Наприклад, виходячи з тенденцій розвитку української і світової металургії, і згідно програм стратегічного розвитку, вважає В. Нікіфорова, основними пріоритетами наукових досліджень повинні стати розробка матеріалів із заданими властивостями, у тому числі на основі нанотехнологій, ресурсозберігаючих екологічно чистих технологій, процесів використання вторинних ресурсів, інформаційних систем моніторингу технічних і соціально-економічних показників роботи металургійних підприємств і т.д. [130, 184].

Вищий рівень конкурентоспроможності може бути досягнутий завдяки економічній, організаційній, правовій та науково-технічній модернізації. Багато уваги приділяється також енергетичній сфері. С. Кучук-Яценко та Л. Лобанов зазначають, що Інститут електрозварювання ім. Є. О. Патона НАН України виконує широке коло досліджень і розробок в галузі зварювання та діагностики магістральних нафто- і газопроводів [103, 41]. Відповідно, виробництво

продукції з підвищеними експлуатаційними характеристиками, яка потенційно є об'єктом міжнародного трансферу, вимагає застосування новітніх технологій.

У космічній галузі, як вважає І. Дячук, глобалізація космічних наукових досліджень і технологій має об'єктивні передумови. З економічного погляду вона розвивається за двома основними напрямками: комерційним (міжнародні підприємницькі проекти, міжфірмові контракти) і некомерційним (реалізація міждержавних проектів і академічних угод) [60, 62].

Досить важливим є науково-технічне співробітництво та трансфер технологій і промислової власності, оскільки Україна володіє високим космічним потенціалом, про що свідчить той факт, що основним профілем виробництва за часів СРСР були бойові ракетні комплекси стратегічного призначення, на даний час існує потужний науково-технічний фактор у сфері управління ракетними комплексами та космічними апаратами. Реалізаційні проекти з Російською Федерацією у цій галузі є досить ефективними та перспективними. За даними дослідження В. Подуная, в такий спосіб здійснювалися поставки в Російську Федерацію систем управління для ракет-носіїв «Протон», «Союз» (ВО «Комунар» м. Харків), «Космос» (ВО «Київський радіозавод»), для станцій «Мир» і Міжнародної космічної станції (АТ «Хартон», ВО «Київський радіозавод», ВО «Київприбор» та ін.), для космічних апаратів різного класу (ВО «Моноліт», АТ «Хартон» м. Харків, ВО «Київ прибор», АТ «Чернігівський радіоприборний завод») [146, 197].

Отож, серед галузей, котрі, на нашу думку, є пріоритетними в контексті трансферу об'єктів промислової власності виділяємо наступні: танкобудування (бронетанкова галузь вважається однією з найбільш перспективних на даний час, чому стала підтвердженням активізація діяльності заводу імені Малишева у Харкові), ракетно-космічна (з огляду на сукупність поданих вище реалізаційних проектів з Росією) та літакобудування (наявність діючих заводів на території України, кооперація українського заводу «Антонов» з російським Воронежським авіаційним заводом).

Світова практика показує, що посилення фінансування науково-технічного сектора, трансфер об'єктів промислової власності матиме своїм результатом науково-технічний прогрес. Критерієм визначення пріоритетності, на думку А. Анісімової, повинен стати обсяг високотехнологічної продукції, яка не має аналогів у світі. Таку продукцію на даний час випускають у галузі літакобудування, ракетно-космічному комплексі, танкобудуванні і окремих видах машинобудування [4, 24]. Така позиція підтверджує подане нами вище ранжування пріоритетності галузей щодо залучення об'єктів промислової власності та ефективності їх реалізації в Україні та на світовому ринку.

Загалом, експорт високотехнологічної продукції являється вагомим показником, що характеризує рівень конкурентоспроможності, а відповідно і попит на таку продукцію. Пропонуємо на розгляд структуру експорту високотехнологічної продукції в обраних країнах світу :

Таблиця 1.5

Експорт високотехнологічної продукції у 2009-2010 рр.

Країна	2009 р. (млрд. дол.США)	2010 р. (млрд. дол.США)	Зростання (млрд. дол.США)
Австралія	3,2	3,8	0,6
Франція	82,5	99,7	17,2
Італія	25	26,4	1,4
Японія	95,2	122	26,8
Польща	6,6	8,4	1,8
США	132,4	145,5	125,8
Росія	4,5	5,2	0,7
Україна	1,4	1,4	-

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Світового банку. – <http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD/countries/1W?display=default>

Як бачимо з табл. 1.5, Україна характеризувалася відсутністю позитивних тенденцій в контексті експорту високотехнологічної продукції у 2009-2010 роках. Найактивніше у даному напрямку з кола поданих країн працюють США, Японія та Франція. Україна відстає у даному напрямку від Росії, хоча тривалий час їхні потенційні можливості були фактично однаковими. Це означає, що

Україні не використовує свій потенціал в контексті виробництва високотехнологічної продукції, не зацікавлена в її експорті. Тобто роль України в міжнародному трансфері промислової власності та технологій на сучасному етапі її розвитку є мінімальною, відповідно вітчизняним товаровиробникам у даній сфері практично неможливо конкурувати з такими світовими лідерами як США, Японія, Франція та інші країни.

На думку В. Фесянова, однією з головних проблем є оформлення процесів трансферу, які б забезпечили швидке перетворення великих технічних інновацій в матеріальний продукт, що змінило б структуру, підвищуючи ефективність діяльності [203, 74]. Фактором впливу на даний процес є наявність інтелектуального потенціалу. Останнім ми називаємо спроможність фірми забезпечувати свій технологічний та економічний розвиток шляхом ефективного використання ресурсів інформаційного характеру [88, 256].

Ми розглянули показники, що характеризують експорт високотехнологічної продукції країнами світу та Україною зокрема. Крім цього вважаємо за доречне звернути увагу водночас і на дуже низьку ефективність використання придбаних за кордоном об'єктів промислової власності, про що свідчить розрахунки фахівців Національного інституту стратегічних досліджень (табл. 1.6) [188, 16]:

Таблиця 1.6

Фінансові показники підприємств щодо обміну правами на об'єкти інтелектуальної власності з іноземними партнерами
у 2005 - 2009 рр., (тис. грн.)

Показник	2005	2006	2007	2008	2009
Виплати	397163,7	554687,2	562366,6	618730,0	845190,7
Надходження	17366,9	32921,0	45877,0	22755,6	95823,1
Сальдо	-379796,8	-521766,2	-516489,6	-595974,4	-749367,6

Джерело: Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України. – К.: НІСД, 2012. – 41 с.

Дані табл. 1.6 свідчать, що обсяг виплат за придбання об'єктів інтелектуальної власності значно перевищують надходження від їх використання. Щодо коментарів авторів, які вбачають причину такого стану у «закріпленні наздоганяючої моделі інноваційного розвитку промисловості, що ґрунтується на суто споживацькому ставленні підприємств до придбаних, зокрема, з-за кордону, інтелектуальних продуктів та призводить до технологічної залежності України від розвинутих країн» [188, 16], то «наздоганяюча модель» немає ніякого відношення до цього. Справа скоріше полягає у непрофесіоналізмі користувачів. До речі, як відзначає В. Онищенко, у цьому контексті, слід звернути увагу на проблеми якості відтворення людського капіталу, які склалися в Україні сьогодні, так як стан їх рішення прямо впливає на здатність країни до модернізації та інноваційного розвитку у майбутньому [135].

Зауважимо, що у рейтингу глобальної конкурентоспроможності за показником «Співпраця у дослідженнях між університетами та промисловістю» Україна у 2008/2009 рр. займала 49 місце, у 2009/2010 рр. - 64 місце, у 2010/2011 рр. - 72 місце. З огляду на проаналізовані нами тенденції щодо експорту високотехнологічної продукції, виплат та надходжень за неї, рівня ВВП таке падіння конкурентоспроможності є цілком очевидним та обґрунтованим. Україні необхідно стимулювати міжнародний трансфер промислової власності та технологій, що в свою чергу позитивно впливатиме на зазначені показники. Таке стимулювання повинно в першу чергу здійснюватися в контексті державного регулювання даних процесів. До речі, розрив між бажаними цілями модернізації та реальними можливостями їх реалізації полягає у «відсутності зв'язків між промисловістю та галузевим науковим сектором на тлі поглиблення розриву між промисловістю і сектором вищої освіти, результати досліджень якої могли б знайти своє практичне використання у виробництві, подальший розвиток та використання результатів науково-дослідної бази промисловості вбачаються сумнівними» [188, 16].

Як уже зазначалося вище, потенціал до впровадження сучасних технологій в Україні є, про свідчать також дані табл. 1.7, однак він не використовується в належній мірі:

Таблиця 1.7

Зведений індекс економіки знань (КЕІ) окремих країн світу
у 2010/2012 рр.

Країна	Показник КЕІ у 2012 р.	Позиція у ранжуванні за 2012 р.	Позиція у ранжуванні за 2010 р.	Показник зміни позиції у 2012 р. в порівнянні з 2010 р.
Швеція	9,43	1	1	0
Данія	9,16	3	3	0
Канада	8,92	7	10	3
США	8,77	12	4	-8
Чехія	8,14	26	33	7
Італія	7,89	30	27	-3
Румунія	6,82	54	43	9
Болгарія	6,8	45	51	6
Росія	5,78	55	64	9
Україна	5,73	56	54	-2
Білорусь	5,59	59	70	11
Китай	4,37	84	91	7

Джерело : Складено автором: За даними Світового банку. - Режим доступу: www.worldbank.org/kam

Як бачимо з наведеної табл. 1.7, зведений індекс економіки знань, що включає в себе таку складову як здатність до впровадження інновацій, в Україні у 2012 р. становив 5,73, що є вищим показником від таких країн як Білорусь та Китай з показниками 5,59 та 4,37 відповідно.

Стійкість інноваційного та науково-технічного розвитку неможлива без ефективного використання об'єктів промислової власності. Їх роль та значення для України не є однозначними. Оскільки інститут промислової власності для нашої держави є новим та потребує вивчення для ефективної реалізації, спробуємо розглянути та проаналізувати окремі об'єкти промислової власності,

дати їм характеристику, а також на основі статистичних даних Державного департаменту інтелектуальної власності України (на сьогодні Державної служби інтелектуальної власності України) та Державного комітету статистики проілюструвати стан та перспективи їх використання в Україні.

Потенціал України щодо міжнародного трансферу промислової власності може бути розглянутий з точки зору видачі патентів на винаходи. На період з 2007 по 2011 роки наявний наступний розподіл характеризується даними табл. 1.8:

Таблиця 1.8

Видача патентів на винаходи в Україні у 2007-2011 рр.

Показник	Кількість виданих патентів, одиниць				
	2007	2008	2009	2010	2011
Видано:	2007	2008	2009	2010	2011
патентів на винаходи	4058	3832	4002	3874	4061
на ім'я національних замовників	2618	2399	2395	2034	1902
на ім'я іноземних замовників	1440	1433	1607	1840	2159
деклараційних патентів на винаходи	2	-	-	-	-

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Державної служби інтелектуальної власності України). – http://www.sips.gov.ua/i_upload/file/ukr.pdf

На протязі 2007 року видано 4058 патентів на винаходи, 2008 року – 3832, а 2009 – 4002 одиниць охоронних документів. Порівняльна характеристика даних 2007 та 2009 років висвітлює наступні дані: на ім'я іноземних замовників у 2007 році видано 1440 патентів, найбільше з яких закріпилося за наступними країнами: Німеччина – 322 (22,4%), США – 265 (18,4%), Франція – 174 (12,1%), Швейцарія – 79 (5,5%), Росія – 87 (4,7%), Швеція – 59 (4,1%), Нідерланди – 51 (3,5%), Сполучене Королівство – 42 (2,9%). В 2009 році даний показник становив – 1607 одиниць і характеризувався наступним розподілом за країнами: США – 357 (22,2%), Німеччина – 347 (21,6%), Франція – 122 (7,6%), Швейцарія

– 105 (6,5%), Росія – 72 (4,5%) [194, 9]. У 2011 році найактивнішими залишились США (23,3%) та Німеччина (19,7%) [195, 10].

Така статистика свідчить про значимість патентування винаходів, зацікавленість іноземної сторони та економічний ефект від чинності таких патентів. Кількість чинних патентів за даними Державного департаменту інтелектуальної власності України станом на 01.01.2012 р. – 24773, що значно вище від відповідного показника на 01.01.2007 р. – 18489 [195, 11]. У 2011 році кількість заявок на видачу охоронних документів для даних об'єктів промислової власності скоротилася на 7% порівняно з 2010 роком.

На сьогоднішній день Україна представлена на світових ринках переважно у низько- та середньотехнологічних секторах: наприклад, підприємства машинобудування не забезпечують достатнього рівня продукції галузі в товарному експорті (13,4%), водночас у структурі реалізації підприємств металургії інноваційна частка становить тільки 3,3% [67, 37].

Підтвердженням ефективності використання промислової власності для України є динаміка внесення охоронних документів до державних реєстрів у 1992-2011 рр. (Додаток Б). Зростаючою тенденцією характеризуються такі об'єкти промислової власності, як: корисні моделі, знаки для товарів та послуг та промислові зразки (за винятком 2004 року). Достатня мінливість притаманна патентам на винаходи : різке падіння у 1999 році (з 5772 до 11670) [157]. Така нестабільна динаміка може мати своєю причиною не лише економічні фактори, але і юридичні, наприклад, зміни у законодавстві. В загальному, щорічно кількість охоронних документів зростає, що характеризує позитивну тенденцію підвищення ролі об'єктів промислової власності для України.

Сучасні економічні тенденції розвитку України на шляху інтеграції у світове співтовариство з усіма його ноу-хау дають нам чітке розуміння про наявність прогалин, що стримують цей розвиток. І причина такого –відсталість технологій, відсутність досвідчених кадрів-спеціалістів у галузі промислової власності, відсутність державної підтримки та недосконалість нормативно-правової бази, а саме головне – недостатнє фінансування та підтримка з боку

держави науково-технічних програм та інноваційних проектів. Саме останній фактор і спричиняє «відтік умів» в країни Європи та Америки, де та чи інша інтелектуальна ідея має змогу на підтримку, фінансування, реалізацію та охорону. Підсумовуючи інформацію про становище України на світовому ринку промислової власності, можемо стверджувально говорити про технологічну відсталість та залежність нашої держави. Відповідно необхідним є інноваційне оновлення та зрушення в науково-технічному секторі.

Отже, враховуючи сказане, можемо зробити висновок, що на сьогоднішній день в Україні діє малоперспективна система міжнародної спеціалізації вітчизняної економіки, що є неконкурентоспроможною на зовнішньому ринку, а функціонує лише завдяки перевагам тих виробництв, корті користуються переважно природними ресурсами, наприклад, металургія, однак не є зорієнтованими на встановлення конкурентних переваг. Перспективними вважаються подальші розробки у високотехнологічних сферах, особливо це стосується літакобудування, танкобудування, ракетно-космічної галузі. Однак, для досягнення відповідних показників ефективності та виходу на зовнішні ринки з конкурентоспроможною продукцією загальна система організації та фінансування високотехнологічного вітчизняного сектора потребує відповідних змін. На нашу думку, саме ефективне державне регулювання міжнародного трансферу технологій та промислової власності зокрема є ключовим елементом на шляху підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняної високотехнологічної сфери на світовому ринку.

1.3. Система глобального регулювання міжнародного трансферу промислової власності та основні проблеми і завдання, що виникають в контексті приєднання до неї України

Регулювання промислової власності у глобальному масштабі здійснюється певними міжнародними інститутами, які характеризуються наявністю

відповідних складових елементів, функціональних складових та умов регулювання.

На рис. 1.1 зображено структуру глобальної системи регулятивних органів у сфері інтелектуальної власності, у тому числі й промислової:

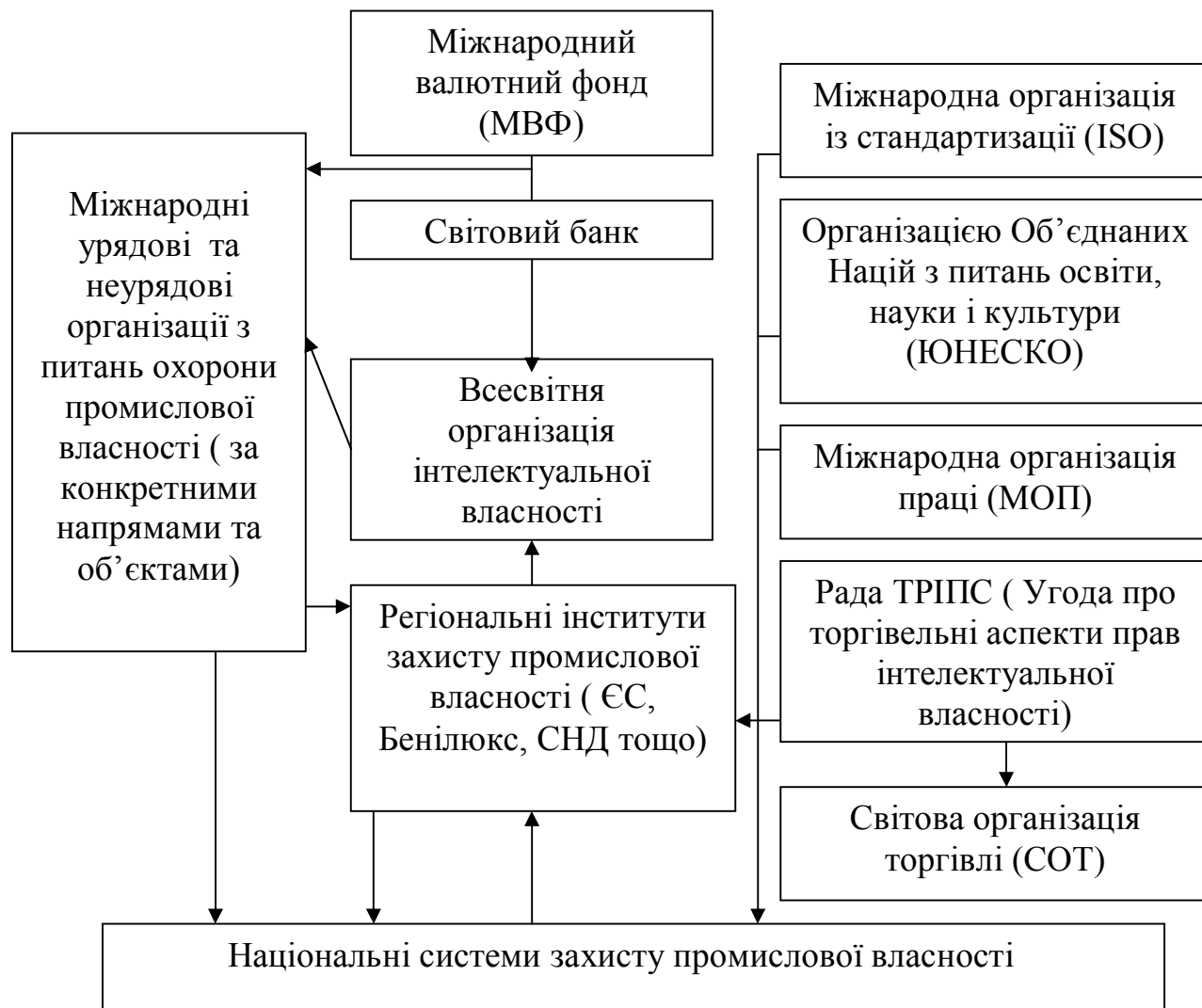

Рис. 1.1. Структура глобальної системи регулятивних органів у сфері промислової власності
Джерело : Складено автором

Із розвитком науки і техніки все більшої уваги потребує контроль та охорона об'єктів промислової власності у глобальному контексті, що і зумовило створення шляхом підписання у 1967 році Стокгольмської конвенції Всесвітньої організації інтелектуальної власності [86].

Під компетенцію ВОІВ, як центрального органу управління в системі промислової власності, підлягають усі відомі об'єкти промислової власності, їх

охорона, умови комерціалізації та нормативно-правове забезпечення. ВОІВ є центральним, але не єдиним органом, що регулює сферу промислової власності на міжнародному рівні.

Всесвітня організація інтелектуальної власності є міжурядовою в системі ООН зі штаб-квартирою у м. Женева (Швейцарія). Як видно з рис. 1.1, ВОІВ має тісні зв'язки з Міжнародною організацією праці (МОП), Організацією Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), Міжнародною організацією із стандартизації (ISO), Світовою організацією торгівлі (СОТ). Доречним є залучення до даної структури Міжнародного валютного фонду (МВФ) та Світового банку, зважаючи на зростаючу роль не лише захисту об'єктів промислової власності, але й їх комерціалізації.

І. Дахно виділяє наступні функції Всесвітньої організації інтелектуальної власності:

- сприяє укладенню нових міжнародних договорів та удосконаленню національного законодавства;
- надає технічну допомогу країнам, що розвиваються;
- збирає й поширює інформацію;
- забезпечує роботу служб, що спрощують одержання охорони винаходів, знаків і промислових зразків, коли відповідна охорона отримується у кількох країнах;
- сприяє розвитку інших видів адміністративного співробітництва між державами-членами [41, 163].

Значно ширший перелік подають В. Базилевич та В. Ільїн. На їх думку, Всесвітня організація інтелектуальної власності:

- сприяє підвищенню ефективності охорони права інтелектуальної власності шляхом розвитку міжнародного співробітництва у цій сфері;
- розробляє правові норми та надає відповідні рекомендації щодо регламентації та здійснення розробки типових законів щодо врегулювання відносин інтелектуальної власності на національному та міжнародному рівнях;

- є міжнародним центром обміну інформацією у сфері інтелектуальної власності, надає навчальну та техніко-юридичну допомогу країнам;
- визначає міжнародні стандарти в галузі інтелектуальної власності, знання яких є обов'язковим для спеціалістів, що працюють у цій сфері;
- здійснює реєстрацію об'єктів права промислової власності та їх подальшу охорону;
- організовує дослідження глобальних проблем у сфері інтелектуальної власності;
- сприяє врегулюванню суперечок в галузі інтелектуальної власності між суб'єктами приватного права;
- здійснює діяльність, спрямовану на гармонізацію національного законодавства та процедур у сфері інтелектуальної власності [10, 569-570].

Як бачимо, Всесвітня організація інтелектуальної власності поєднує у собі не лише функції охоронного характеру, але також і нормативно-правові, консультаційні та реєстраційні.

На даний час головна увага діяльності ВОІВ направлена на уніфікацію обміну даними на основі інформаційних технологій. Даному питанню була присвячена дев'ята сесія Робочої групи зі стандартів та документації Постійного комітету з інформаційних технологій (РГСД ПКІТ), що проходила у Швейцарії у лютому 2008 року. С. Куса, підсумовуючи розглянуті питання, виділила три ключових:

- розробка нових стандартів ВОІВ з групи спеціальних стандартів, які відносяться до машинозчитувальних форм (перші версії нових стандартів ВОІВ – ST.86 «Рекомендації щодо обробки інформації стосовно промислових зразків із використанням формату XML» та ST.67 «Рекомендації стосовно електронного управління зображувальними елементами торгових марок»);
- перегляд та актуалізація чинних стандартів ВОІВ з групи спеціальних стандартів, які відносяться до машинозчитувальних форм (ST.22

«Рекомендації стосовно представлення патентних заявок, поданих у форматі, придатному до оптичного розпізнавання знаків (OCR)», ST.36 «Рекомендації щодо обробки інформації стосовно торгових марок із використанням формату XML»);

- перегляд та оновлення чинних стандартів ВОІВ з групи загального призначення (ST.9 «Рекомендації щодо бібліографічних даних, які стосуються патентів та свідоцтв додаткової охорони (SPC) і пов'язані з ними» та ST.13 «Рекомендації стосовно нумерації заявок на об'єкти промислової власності (ОПВ)» [101, 26-32].

Зосередження уваги на стандартах, що пов'язані з новітніми інформаційними технологіями, означає значимість трансферу промислової власності та технологій як на національному, так і на міжнародному рівнях. Глобалізаційний аспект державного управління у сфері трансферу промислової власності та технологій проявляється у потребі не лише створення стандартів у сфері промислової власності, але й в їх уніфікації, подоланні мовних бар'єрів та достатній інтелектуальній безпеці. Останні, у свою чергу, є частиною національної безпеки держави, в рамках якої створюється такий стан внутрішніх і зовнішніх умов діяльності будь-якого суб'єкта господарювання чи особистості, який дозволяє нейтралізувати або виключити можливість втрати об'єктів промислової власності, інформації про них та їх носіїв, а також витік інформації про створення, користування та зберігання об'єктів промислової власності [125, 4-10]. Діяльність ВОІВ спрямована на підтримку політики захисту об'єктів промислової власності як на мікро-, так і на макрорівні. Це пояснюється їх важливістю у контексті глобальної стандартизації. А такий підхід, у свою чергу, сприятиме гармонізації документації та ефективній реалізації завдань міжнародного науково-технічного обміну та інноваційної політики.

Охорона промислової власності у глобальному контексті регулюється низкою міждержавних угод, серед яких:

- Багатостороння конвенція з уникнення подвійного оподаткування копірайтних роялті (Multilateral Convention for the Avoidance of Double Taxation of Copyright Royalties);
- Вашингтонський договір про інтелектуальну власність щодо інтегральних мікросхем (Washington Treaty on Intellectual Property in Respect of Integrated Circuits);
- Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури (Budapest Treaty on the International Recognition of the Deposit of Microorganisms for the Purposes of Patent Procedure);
- Гаазька угода про міжнародне депонування промислових зразків (Hague Agreement Concerning the International Deposit of Industry Design);
- Лісабонська угода про найменування місць походження та їх міжнародну реєстрацію (Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of origin and their International Registration);
- Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків 1891 р. та Протокол 1898 р. до неї (Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks);
- Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів та послуг для реєстрації знаків (Nice Agreement Concerning the International Classification of Goods and Services for the Purposes of the Registration of Marks);
- Паризька конвенція з охорони промислової власності (Paris Convention for the Protection of Industrial Property);
- Угода з пов'язаних з торгівлею прав інтелектуальної власності, включаючи торгівлю контрафактними товарами (ТРИПС) (Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights, Including Trade in Counterfeit Good (TRIPS));
- Страсбурзька угода про міжнародну патентну класифікацію (Strasbourg Agreement Concerning the International Patent Classification);

- Конвенція про європейський патент для спільного ринку (Конвенція про патент співтовариства) (Convention on the European Patent for the Common Market);
- Конвенція про видачу європейських патентів (Європейська патентна конвенція) (Convention on the Grant of European Patents (European Patent Convention));
- Договір про право з товарного знаку (Trademark Law Treaty);
- Договір про патентну кооперацію (Patent Cooperation Treaty);
- Договір про патентне право (Patent Law Treaty);
- Договір про міжнародну реєстрацію наукових відкриттів (Agreement on International Recorded Scientific Discoveries) та інші.

Розкриємо детальніше ті міждержавні угоди, що напряду чи опосередковано регулюють процес трансферу промислової власності. Серед поданих вище договорів важливе місце посідає Угода ТРІПС [202]– угода про торгівельні аспекти прав інтелектуальної власності. Вона є необхідною умовою для країн, що вступають до СОТ.

А. Жарінова зазначає, що Угода ТРІПС є одним з прикладів міжнародного договору нового покоління, що надає правове закріплення тим змінам у житті міжнародного співтовариства, які сьогодні зазвичай іменують терміном «глобалізація», та віддзеркаленням процесів, що відбуваються [68, 7].

В. Потехіна, підтримуючи позицію американського економіста С. Селла, зазначає, що підхід до охорони промислової власності, втілений в Угоді ТРІПС, є «меркантильним», бо запроваджує монополію власників на права промислової власності і підриває систему вільної конкуренції [156, 56]. Мається на увазі результативність централізованого впливу. Автор має рацію у своїх судженнях, адже монополістична позиція центру завдяки умовам експортно-імпоротної політики пригнічувала тогочасну периферію, чим не давала їм можливості бути конкурентоспроможними. Основою Угоди ТРІПС є перевага інтересів приватних осіб над публічними. Саме тому вона дала поштовх до розвитку приватного сектора.

В. Базилевич та В. Ільїн стверджують, що основне призначення Угоди ТРІПС – сприяння заохоченню технічних нововведень, передачі та поширення промислової власності та технологій на основі взаємовигідного співробітництва виробників та споживачів інтелектуальних продуктів, гармонійне поєднання їх прав та обов'язків, підвищення соціально-економічного добробуту населення [10, 574]. З наведеного трактування робимо висновок, що саме Угода ТРІПС є однією з широко використовуваних при врегулювання питань, що стосуються міжнародного трансферу промислової власності. А тому імплементації її норм у національне законодавство є важливим кроком на шляху встановлення ефективної системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

Дана угода регулює питання, пов'язані з функціонуванням та захистом патентів, промислових зразків, компонування інтегральних мікросхем, комерційної таємниці, вказівок географічного походження товару, тобто саме тих об'єктів промислової власності, які підлягають комерціалізації і трансферу та надають своїм власникам конкурентні переваги за умови ефективної їх реалізації. Особлива увага у положеннях Угоди ТРІПС приділяється недопущенню дискримінації іноземців у сфері володіння та розпорядження правами промислової власності. Мається на увазі створення режиму найбільшого сприяння.

Угода ТРІПС є універсальною та має глобальне значення. Таке твердження, на нашу думку, підтверджує той факт, що її учасниками є майже 150 країн світу, а також вона тісно пов'язана з іншими договорами у сфері промислової власності.

Дамо коротку характеристику деяких міжнародних угод, що регулюють діяльність у сфері промислової власності:

1. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків 1891 р., згідно якої, як стверджують В. Коссак та І. Якубівський, країною походження товарного знака вважається країна, де заявник має промислове або торгівельне підприємство [95, 191]. Терміном міжнародної реєстрації знаків для товарів та

послуг вважається термін у двадцять років. Згідно даної угоди реєстрація знаків для товарів та послуг має статус «міжнародної», оскільки кожна реєстрація має чинність у декількох країнах, а тому і у всіх державах-учасницях [114]. Україна є учасником Мадридської угоди з 2000 року.

2. Ніццька угода про міжнародну сертифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків 1957 р. [131]. Дана класифікація використовується відповідно до Мадридської угоди і містить 34 класи товарів і 8 класів послуг. Україна є учасником угоди з 2000 року.

3. Паризька конвенція про охорону промислової власності 1883 р.[139]. Промислова власність в контексті Паризької конвенції розуміється в широкому сенсі і поширюється не тільки на промисловість і торгівлю, а і на сільськогосподарське виробництво і добувну промисловість, всі продукти промислового або природного походження [95, 189]. Водночас держави-учасниці можуть укласти між собою окремі договори, але вони не повинні суперечити Паризькій конвенції. Основою функціонування конвенції є принцип «національного» режиму. В. Базилевич та В. Ільїн дотримуються позиції, що Паризька конвенція започаткувала інтернаціоналізацію правової охорони промислової власності [10, 576].

Україна приєдналася до Паризької конвенції ще у складі СРСР у 1965 році, а у 1997 р. членство було перезатверджено на території незалежної держави.

Крім того у 2009 році Україна приєдналася до міжнародних угод, що пов'язані з міжнародною класифікацією об'єктів промислової власності:

- Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію, що ратифікована Законом України від 17 грудня 2008 року та набула чинності 7 квітня 2010 року;

- Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків, що стала чинною 29 липня 2009 року;

- Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків, набула чинності в Україні 7 липня 2009 року.

Крім того, у 2009 році Україною було ратифіковано Сінгапурський договір про право товарних знаків.

Отже, з вищеподаних даних ми пропонуємо наступну схему інституційного забезпечення промислової власності на міжнародному рівні:

Рис. 1.2. Інституційне забезпечення міжнародного трансферу промислової власності в Україні
Джерело: Складено автором

Як бачимо із запропонованого рис.1.2, у глобальному контексті категорія промислової власності функціонує досить давно, відповідно охороняються та ефективно використовується. Зростаюча роль об'єктів промислової власності в контексті міжнародного трансферу вже не викликає ніяких сумнівів.

Наприклад, світовий лідер у комп'ютерній галузі компанія Microsoft у процесі оцінювання за залишковою вартістю основного капіталу показала результат у розмірі 90 млрд. дол. США. У той же час рівень її ринкової капіталізації становить 265 млрд. дол. США [45]. На основі об'єктів промислової власності створюється основна сума додаткових 185 млрд. дол. США. Це численні знаки для товарів та послуг, комерційні таємниці, винаходи та ноу-хау.

Але все ж ми не можемо чітко провести аналіз впровадження, регулювання та охорони об'єктів промислової власності у високорозвинутих країнах світу, наприклад, США у вищеподаному прикладі, та перенести даний досвід і впровадити його у слаборозвинутих країнах, очікуючи ідентичних чи близьких результатів. Рівень економічного розвитку є основним фактором, що сприяє чи сповільнює процес трансферу промислової власності, а рівень досконалості нормативно-правової бази, у свою чергу, впливає на охорону та захист промислової власності. Як стверджує В. Предборський, згубність застосування ліберальних моделей поведінки країн із перехідною економікою в глобалізованому світі виявляється в тому, що вони (моделі) є в основному для розвинутих країн засобом проникнення на ринки більш слабких конкурентів для вилучення їх національних ресурсів і перерозподілу їх національного доходу на свою користь [158, 168]. Дане твердження означає, що для ефективності реалізації макроекономічної стратегії в контексті трансферу промислової власності та технологій необхідне відповідне вдосконалення нормативно-правової бази, її гармонізація із світовими стандартами.

Якщо розглядати вітчизняний інституційний контекст промислової власності, то з огляду на вступ України до Світової організації торгівлі, виникає необхідність ефективного захисту промислової власності, створення відповідних організаційних елементів, які б могли забезпечити реалізацію норм та запровадження стандартів промислової власності у національній системі.

В Україні прийнято ряд законодавчих та нормативно-правових актів, які визначають функціонування ринку промислової власності, стратегію трансферу технологій та промислової власності, а також формують основу для

надання відповідного рівня охорони останній. До нормативно-правових актів, що регулюють визначені питання на національному рівні, відносяться:

1. Конституція України [87] (згідно Ст. 41 кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності).

2. Цивільний кодекс України [210] (Книга четверта «Право інтелектуальної власності» визначає основи функціонування інституту промислової власності в загальній системі права інтелектуальної власності).

3. Господарський кодекс України [34] (Глава 34 «Правове регулювання інноваційної діяльності» визначає поняття, форми, напрямки та основи державного регулювання інноваційної діяльності в Україні; Глава 36 «Використання у підприємницькій діяльності прав інших суб'єктів господарювання (комерційна концесія)» визначає поняття, особливості та правове регулювання договору комерційної концесії (франчайзингу));.

4. Закон України «Про охорону прав на промислові зразки», Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», Закон України «Про охорону прав на сорти рослин» (визначають засади надання правової хорони відповідним об'єктам промислової власності, відповідальність за порушення таких прав тощо) [160; 162-167].

5. Закон України «Про податок з доходів фізичних осіб» (визначає основи податкової політики держави у сфері промислової власності).

6. Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» (визначає основні вимоги щодо імплементації міжнародний стандартів та вимог, що стосуються промислової власності, в національне нормативно-правове забезпечення) [180].

7. Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності»

(визначає розмір відповідних зборів, що стягуються за дії по наданню відповідного рівня охорони об'єктам промислової власності) [155].

8. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту N 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» (визначає основи оцінювання промислової власності на практиці) [154].

9. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність» (визначає юридичні, організаційно-фінансові засади функціонування та розвитку науково-технічної сфери діяльності, формує відповідні умови для наукової та науково-технічної діяльності) [168].

10. Закон України «Про науково-технічну інформацію» (закріплює принципи державної політики в галузі науково-технічної інформації, етапи її формування і реалізації в контексті науково-технічного та економічного прогресу країни; визначається створення в Україні відповідної правової бази з метою отримання та використання науково-технічної інформації; водночас закріплюються правові і економічні відносини між громадянами, юридичними особами, державою, що виникають в контексті створення, отримання, використання та поширення науково-технічної інформації; важливим аспектом, якого торкається даний Закон визначення правових форм міжнародного співробітництва в даній галузі) [169].

11. Закон України «Про наукову і науково-технічну експертизу» (визначає юридичні, організаційно-фінансові засади експертної діяльності в науково-технічній сфері, принципи регулювання суспільних відносин у сфері організації та здійснення наукової та науково-технічної експертизи щодо забезпечення наукового обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку в країні науки та техніки, визначення векторів науково-технічної діяльності, оцінювання ефективності використання науково-технічного потенціалу країни) [170].

12. Закон України «Про інноваційну діяльність» (визначає економіко-правові та організаційні основи державного регулювання у сфері інноваційної

діяльності, ідентифікує форми стимулювання державою інноваційних процесів; даний Закон направлений на забезпечення рівного захисту прав, інтересів та майна суб'єктів інвестиційної діяльності) [172].

13. Закон України «Про режим іноземного інвестування» (визначає основи процесу іноземного інвестування на Україні, з огляду на сформовані цілі, принципи та законодавство) [173].

14. Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» (визначає юридичні та організаційні основи системи формування та реалізації пріоритетних напрямів розвитку науки та техніки в Україні) [174].

15. Закон України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності» (головною метою є створення правової бази в контексті концентрації ресурсів держави на перспективних напрямках науково-технологічного оновлення виробництва в країні, насичення внутрішнього ринку конкурентноспроможною продукцією та виходу з нею на міжнародний ринок; пропагується створення режиму найбільшого сприяння виконанню робіт, направлених на реалізацію саме пріоритетних напрямів, та концентрації на них фінансових та інтелектуальних ресурсів) [175].

16. Закон України «Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій» (програма сформована з метою забезпечення сприятливих умов для реалізації наукоємних технологій і на цій основі відповідно і модернізації національної економіки) [176].

17. Закон України «Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків» (визначає засади формування та функціонування спеціально створеного режиму інноваційної діяльності технологічних парків «Напівпровідникові технології і матеріали, оптоелектроніка та сенсорна техніка» (м. Київ), «Інститут електрозварювання імені Є.О. Патона» (м. Київ), «Інститут монокристалів» (м. Харків), «Вуглемаш» (м. Донецьк), «Інститут технічної теплофізики» (м. Київ), «Київська політехніка» (м. Київ), «Інтелектуальні інформаційні технології» (м. Київ), «Укрінфотех» (м. Київ), «Агротехнопарк» (м. Київ), «Еко-Україна» (м. Донецьк), «Наукові і навчальні

прилади» (м. Суми), «Текстиль» (м. Херсон), «Ресурси Донбасу» (м. Донецьк), «Український мікробіологічний центр синтезу та новітніх технологій» (УМБЦЕНТ) (м. Одеса), «Яворів» (Львівська область), «Машинобудівні технології» (м. Дніпропетровськ) (далі - технологічні парки); спеціальний режим функціонування перерахованих об'єктів направлених на створення сприятливих умов співпраці наукового та промислового секторів та ефективного державно-правового регулювання такої діяльності) [177].

18. Закон України «Про наукові парки» (створює правові, економічні, організаційні взаємовідносини, пов'язані із створенням та діяльністю наукових парків, і направлений на інтенсифікацію процесів розробки, та впровадження інноваційної продукції на внутрішньому та зовнішньому ринках; в контексті стимулювання розвитку міжнародного трансферу та промислової власності саме ефективність функціонування наукових парків може послужити поштовхом до вдосконалення розвитку) [178].

19. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» [179]. (даний Закон є основним, що регулює питання трансферу технологій в Україні, визначає основні форми, договори тощо; визначає юридичні, економічні, організаційно-фінансові основи державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій і промислової власності зокрема, направлений на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, охорони відповідних майнових прав на вітчизняні технології на території інших держав, де планується або провадиться їх використання), а також інші нормативно-правові акти у даній сфері.

Подані нами вище законодавчі акти включають в себе сукупність норм, що регулюють діяльність у сфері промислової власності, її трансферу. Однак зазначимо, що рівень відповідності міжнародним стандартам в контексті адаптації до вимог СОТ є недостатнім. Дані нормативно-правові акти характеризуються значною кількістю колізій, котрі будуть розглянуті нами детальніше у другому розділі даного дисертаційного дослідження. Водночас

негативним аспектом також є відсутність у законодавстві України таких спеціальних нормативно-правових актів, котрі б регулювали питання венчурного бізнесу, функціонування венчурних фондів, франчайзингу, міжнародного трансферу технологій та промислової власності. Наприклад, Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій», котрий вважається основним в контексті міжнародного трансферу технологій і промислової власності, зовсім не визначає таких понять, не містить норм, котрі б регулювали дані процеси на практиці.

Отже, до основних проблем, що постали для України в контексті приєднання до системи глобального регулювання міжнародного трансферу промислової власності, ми відносимо:

- недосконалість існуючої системи державного регулювання промислової власності в контексті міжнародного трансферу;
- наявність у законодавстві України, пов'язаному із промисловою власністю та міжнародним трансфером технологій, нормативно-правових колізій, що провокує виникнення великої кількості правопорушень у даній сфері;
- невідповідність національної системи нормативно-правового забезпечення міжнародним стандартам;
- недосконалість організаційної структури органів управління міжнародним трансфером промислової власності на національному рівні;
- низька конкурентоспроможність вітчизняного високотехнологічного продукту на світовому ринку, а тому і низький рівень грошових потоків у даній сфері.

До основних завдань, що стоять перед Україною на шляху формування ефективної системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності ми відносимо:

- 1) вдосконалення інституційного забезпечення в системі управління промисловою власністю на національному рівні в контексті виходу на міжнародний ринок шляхом створення відповідного виконавчого органу, компетенція котрого поширювалась би на міжнародний трансфер промислової власності та технологій;

- 2) прогресивний розвиток інституту права інтелектуальної власності та патентного права;
- 3) активізація та вдосконалення системи охорони та захисту об'єктів промислової власності на національному та міжнародному рівнях, що проявляється як в удосконаленні судової системи в контексті захисту промислової власності, так і в уніфікації національного законодавства, що регулює питання міжнародного трансферу промислової власності, із міжнародними стандартами, а також усунення правових колізій в нормативно-правовому забезпечення України щодо даного питання;
- 4) стимулювання розвитку венчурного бізнесу в Україні з метою створення конкурентоспроможного продукту для просування його на зовнішні ринки;
- 5) формування рекомендацій щодо удосконалення методів оцінювання промислової власності в контексті розвитку процесу комерціалізації останніх;
- 6) формування моделі державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні;
- 7) удосконалення державного управління міжнародним трансфером промислової власності.

Висновки до розділу 1

1. Використання історико-логічного методу щодо аналізу теоретичних концепцій міжнародного трансферу промислової власності як об'єкта державного регулювання дозволило дійти висновку, що міжнародний трансфер промислової власності формується в умовах становлення науково-технічної сфери, водночас являє собою каталізатор в контексті модернізації економіки країни.

2. Виходячи із специфіки поняття міжнародний трансфер промислової власності, зазначено, що для України дане поняття є виокремленим лише в економічній літературі, однак не закріплено в законодавстві, що нівелює значення міжнародного трансферу промислової власності в контексті не лише

провадження господарської діяльності, але й державного регулювання даного процесу. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» не детермінує такого поняття, як «міжнародний трансфер промислової власності». Останній являє собою міждержавне переміщення на комерційній або некомерційній основі матеріальних прав на об'єкти промислової власності, що проявляється в процесі патентування, ліцензування, франчайзингу.

3. З огляду на низький рівень платежів та надходжень в Україні за високотехнологічну продукцію на фоні інших країн світу, зазначається, що Україна хоча і володіє необхідними ресурсами, а значить і потенціалом до розвитку у даній сфері, однак не використовує всіх можливостей, нівелюючи при цьому значення міжнародного трансферу технологій та промислової власності. Даний аспект пояснюється недостатнім рівнем державної підтримки та фінансування інноваційного сектора. Саме тому необхідним кроком є удосконалення існуючої системи державного регулювання міжнародним трансфером промислової власності в Україні.

4. Зважаючи на місце України на світовому ринку промислової власності на шляху до впровадження ефективної системи міжнародного трансферу, зазначено, що серед пріоритетних галузей в контексті трансферу об'єктів промислової власності є наступні: танкобудування, ракетно-космічна та літакобудування. Перспективними вважаються подальші розробки у високотехнологічних сферах, особливо це стосується зазначених галузей. Однак, для досягнення відповідних показників ефективності та виходу на зовнішні ринки з конкурентоспроможною продукцією загальна система організації та фінансування високотехнологічного вітчизняного сектора потребує відповідних змін в контексті удосконалення державного управління.

5. Розглядаючи інституційне забезпечення міжнародного трансферу промислової власності в Україні, подано характеристику основних органів управління даними процесами та проаналізовано існуючу систему нормативно-правового забезпечення, що стосується державного регулювання у сфері

трансферу технологій, охорони та захисту об'єктів промислової власності на шляху їх реалізації та стимулювання інноваційної діяльності в Україні. У дисертаційній роботі зазначено, що існує певна невідповідність між національним законодавством у сфері міжнародного трансферу технологій і промислової власності та міжнародними стандартами. Крім того наявність правових колізій поміж нормативно-правовими актами України провокує збільшення кількості правопорушень у даній сфері.

6. У дисертації окреслено основні завдання, що стоять перед Україною на шляху створення ефективного державного регулювання у сфері міжнародного трансферу промислової власності, а саме: вдосконалення інституційного забезпечення; прогресивний розвиток інститутів права інтелектуальної власності та патентного права; удосконалення національної системи нормативно-правового забезпечення, а на її фоні і судової системи; стимулювання розвитку діяльності венчурних фондів в Україні та активізація венчурного бізнесу; внесення змін до рекомендацій з оцінки промислової власності на шляху їх ефективної комерціалізації; формування моделі державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні та удосконалення системи фінансування відтворення промислової власності. Подальше поширення процесу міжнародного трансферу промислової власності є неминучим, що вимагає відповідної реакції уряду в контексті формування ефективної системи державного регулювання даного процесу.

Положення розділу 1 опубліковані у: [222; 223; 225; 228; 236-239].

РОЗДІЛ II

ОЦІНКА ДІЄВОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Сучасний стан економічного механізму державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності

Система державного управління промисловою власністю в контексті інтелектуалізації суспільства та формування засад науково-технічного обміну і співробітництва перебуває на такому рівні, який вимагає удосконалення не лише дій суб'єктів господарювання, але й перегляду та модифікації системи функціонування інституту промислової власності та охорони об'єктів промислової власності на мікро- та макрорівні.

Важливим показником в контексті аналізу стану та перспектив розвитку національного науково-технічного середовища є індекс «інновацій», що характеризує конкурентоспроможність економіки на інноваційних засадах. Даний індекс напряму пов'язаний із характеристикою сучасного стану економічного механізму державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності. Останній, на думку автора, являє собою цілісну сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених методів, форм та інструментів державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності, що спрямована на узгодження інтересів суб'єктів господарювання. В Україні необхідно змінити інноваційне середовище, що сприятиме підвищенню рівня заінтересованості інвесторів, у тому числі й іноземних.

За даними табл. 2.1 можемо зробити висновок, що рейтинг України у 2010-2011 рр. впав порівняно із даними за 2009-2010 рр. Такі зміни викликані погіршенням його складових, а саме: інноваційна спроможність (37-е місце проти 32-го), якість науково-дослідних інститутів (68-е місце проти 56-го),

співпраця університетів з промисловістю у сфері досліджень і розвитку (72-е місце проти 64-го), а також державні закупівлі новітніх технологій (112-е місце проти 85-го) [78]:

Таблиця 2.1

Індекс «інновації» та його складові для України протягом 2008-2011 рр.

	2008-2009 рр.		2009-2010 рр.		2010-2011 рр.	
	Рейтинг зі 134 країн	Бал (1-7)	Рейтинг зі 133 країн	Бал (1-7)	Рейтинг зі 134 країн	Бал (1-7)
Інновації	52	3,4	62	3,21	63	3,11
Інноваційна спроможність	31	3,8	32	3,7	37	3,5
Якість науково-дослідних інститутів	48	4,2	56	3,9	68	3,6
Видатки компаній на дослідження і розвиток (ДіР)	52	3,3	68	3,0	69	3,0
Взаємозв'язки університетів з промисловістю у сфері ДіР	49	3,6	64	3,5	72	3,5
Державні закупівлі новітніх технологій і продукції	54	3,7	85	3,3	112	3,1
Наявність вчених та інженерів	54	4,4	50	4,4	53	4,3
Кількість патентів, отриманих у США (на 1 млн. населення)	65	0,3	64	0,5	64	0,4

Джерело : Складено автором за Даними Державного агентства з питань науки, інновацій та інформатизації України - http://www.uiniei.kiev.ua/viewpage.php?page_id=432

Для оцінки ринкових перспектив виведення національних об'єктів промислової власності на міжнародні ринки важливим є не лише дослідження зовнішнього середовища, але й факторів внутрішнього впливу. У даному підрозділі зосередимо увагу на податковій та митній політиці, нормативно-правових колізіях тощо.

Відповідна сукупність податків являє собою частину витрат виробництва. О. Громов зазначає, що головним джерелом фінансування витрат на придбання нематеріальних активів або на їхню розробку шляхом проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт є прибуток підприємства або так звані фонди розвитку [36, 33]. У даному аспекті можемо говорити про головне

завдання податкової політики, а саме про підтримку та стимулювання інноваційної діяльності суб'єктів господарювання. Тобто збільшення суми вкладень у основний капітал провокує його трансформацію та оновлення на базі технологій, а це створює новий інноваційний продукт.

Наприклад, дослідницький податковий кредит, що стимулює НДДКР, у різних країнах світу становить наступні відсотки: Японія – 10, 15%, США – 20, 25, 48%, Франція – 25-50%, Канада – 20, 30% [36, 35]. Крім того у світовій практиці існує таке поняття як розстрочка податкового платежу. У даному аспекті можемо відзначити таку країну як Ірландія, де його розмір знижки становить 100%. В інших розвинутих країнах він коливається від 7 до 50%. Отже, правильно організована податкова політика є одним з головних чинників успіху високорозвинутих країн в контексті міжнародного трансферу об'єктів промислової власності. Що стосується України, то ефективна система податкового кредитування у сфері трансферу промислової власності та технологій практично відсутня. На законодавчому рівні дане питання неврегульоване. Відповідно, ми вважаємо, що створення системи податкового стимулювання для суб'єктів господарювання, чия діяльність пов'язана із трансфером промислової власності, є важливим кроком на шляху удосконалення державного управління у даній сфері.

Що стосується митної політики в контексті міжнародного трансферу промислової власності, то в Україні вона характеризується значною кількістю неврегульованих правових колізій. Особливо помітною є ця ситуація на фоні уніфікації національного законодавства із принципами Угоди ТРІПС. Сучасний стан розвитку глобального ринку характеризується масовим порушенням прав інтелектуальної власності та патентного права на міжнародному рівні. Саме тому національні кордони можуть служити «межею захисту» національних систем. Ч. 3 Угоди ТРІПС приділяє значну увагу митним органам (п. 4 ч. 3 (ст. 51-60)), які, згідно п. 4 зобов'язані прийняти відповідні заходи, які б надали право власникам промислової власності звернутися у відповідну інстанцію, якщо у них виникає підозра, що проводиться імпортом підробленої продукції

певної торгової марки чи відбувається порушення патентних прав, з метою вилучення такої продукції з обігу (ст. 51). Дані повноваження можуть належати судовим органам, а також відповідним посадовим особам – експертам в галузі промислової власності. Особа, що наділена такими повноваженнями, повинна досконало володіти знаннями у галузі промислової власності як на національному, так і на міжнародному рівнях. Хочемо наголосити, що відповідність національної системи захисту промислової власності повинна базуватися на засадах Угоди ТРІПС і не суперечити міжнародним правилам торгівлі.

Вважаємо за доречне також зазначити, що значний негативний вплив на ефективність державного регулювання у сфері промислової власності має довготривалий процес приватизації державного майна в Україні без оцінки вартості об'єктів промислової власності. Саме тому показники використання об'єктів промислової власності в українській економіці є низькими, а парадигма самого поняття є абстрактною. Найбільшою мірою це стосується держаних об'єктів промислової власності, які потенційно є високоефективними в ході отримання додаткових доходів до державного бюджету.

Проведена за часи незалежності України приватизація унеможливила доведення факту права власності на відповідні об'єкти промислової власності, що створювалися за період існування СРСР. Крім цього, на сьогоднішній день відсутнє досконале нормативне врегулювання оцінки промислової власності та введення об'єктів промислової власності в сферу міжнародного трансферу. Перегляду та вдосконалення потребують Інструкції з обліку необоротних активів, які не визначають терміну зносу нематеріальних активів, форми первинного обліку об'єктів промислової власності у графі визначення суми амортизації відповідних об'єктів тощо. Крім цього, нормативно-правова база у даному питанні розглядає лише ті об'єкти промислової власності, що мають відповідні охоронні документи, нівелюючи при цьому значення решти об'єктів, що становлять значну частку в процесі інвентаризації. Питанням інвентаризаційної політики та її державного регулювання буде приділена увага

у наступному розділі в контексті удосконалення системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності.

В контексті функціонування механізму державного регулювання міжнародного трансферу технологій особливо гостро стоїть питання залучення коштів на шляху стимулювання створення, реалізації та обміну промисловою власністю. На нашу думку, необхідним для нарощування потенціалу щодо створення та реалізації промислової власності в Україні є розвиток венчурного бізнесу, котрий варто виділити в контексті міжнародного трансферу промислової власності. Відповідне використання промислової власності є ефективним інструментом за умови конкуренції, стабільності та зниження рівня ризику капітального інвестування. Однією з головних проблем, з якою зустрічаються новітні технології, є відсутність в Україні ефективно діючих венчурних фондів. Адже на світовому рівні така практика демонструє не лише стрімке зростання показників їх діяльності, але й позитивний результат в контексті функціонування зв'язків між венчурним капіталом та ефективністю діяльності суб'єктів господарювання, що активно співпрацюють з ними. Потенційні інвестори також хочуть знати, чи надасть даний винахід або інновація значну перевагу на ринку, а також чи є переконливий доказ щодо гарантії побудови бізнесу, який базуватиметься саме та даному винаході або інновації. Саме такі гарантії можуть надати венчурні фонди.

В Україні венчурний бізнес не є широко використовуваним та привабливим для його учасників. Причинами такого насамперед є: відсутність венчурних фондів, недосконалість законодавчого забезпечення (відсутність в нормативно-правовій сфері законодавчих актів, які б регулювали венчурний бізнес та діяльність венчурних фондів), наявність ризиків для іноземних венчурних інвесторів, що зменшує їхню зацікавленість в українських об'єктах інвестування. Венчурні інвестори прагнуть максимізувати прибутки та мінімізувати ризики. До ризиків, на які вони повинні зважати в першу чергу по відношенню до промислової власності, належать: ринковий, фінансовий, технологічний. Крім того, нерегульованість нормативно-правового

забезпечення веде до виникнення колізій на рівні судової гілки влади. Виникнення спорів у сфері венчурного бізнесу є неминучим результатом провадження такого роду діяльності. Нові технологічні підприємства не можуть дозволити собі судові справи. Адже це вимагає залучення великої суми коштів, часу та інших ресурсів, які потрібні їм для технологічного розвитку та комерціалізації. А загроза дорогого судового процесу може бути достатньою, щоб скоротити можливості венчурного фінансування. Патентні судові процеси в США коштують понад 500 тис.дол.США за позов, а щодо питань, котрі стосуються комерційних таємниць – 300-500 тис.дол.США [261, 225]. Саме тому інтелектуальна власність у вигляді комерційної таємниці може бути привабливішою для венчурних інвесторів у порівнянні із «слабкими» патентами, відносно яких може бути розпочато судовий процес.

Прикладом взаємодії промислової власності та економічних результатів може бути те, як компанії, що працюють з новітніми технологіями, оцінюють своє процвітання. Catalyst Venture Partners є бізнес групою, яка «працює з компаніями, готуючи їх до зовнішнього інвестування». Catalyst Venture Partners працює лише з підприємствами, які «володіють винятковою промисловою власністю і перебувають на шляху швидкого зростання» [258]. До відомих світових компаній, котрі завдяки саме венчурному інвестуванню досягли рівня світових лідерів у своїй галузі відносяться: AOL, Apple, Cisco, Compaq, e-Bay, Google, HP, Intel, Microsoft, Yahoo та інші. Приклади успішних венчурних інвестицій в ІТ компанії на території СНД [76]:

1. Провідна міжнародна венчурна компанія «Draper Fisher Jurvetson» (DFJ) інвестувала в російську компанію «Parametric Technologies» («РТС»). Дохід від подальшого її 100% продажу в 175 разів перевищив розмір інвестиції.
2. Венчурний фонд «Mint Capital» інвестував «АВВУУ». Продукт «Fine Reader» завоював 80% світового ринку ПЗ для сканерів.
3. «ТЕХІНВЕСТ» проінвестував в створення на основі ресурсів міжнародної корпорації «United Software Corporation» (USC). Дохід від продажу частки компанії в 4 рази перевищив розмір інвестиції.

Орієнтуючись на досвід світових компаній, що активно працюють в системі венчурного бізнесу, вважаємо, що Україна повинна активізувати діяльність венчурних фондів. Їх створення та активна діяльність стануть гарантом для потенційних учасників венчурного бізнесу в Україні і за її межами, сприятимуть припливу інвестицій та підвищення ролі українських представників у даній сфері на світовому рівні. В контексті рекомендацій для потенційно створюваних в Україні майбутніх венчурних фондів пропонуємо модель взаємодії промислової власності та венчурного капіталу в системі міжнародного трансферу:

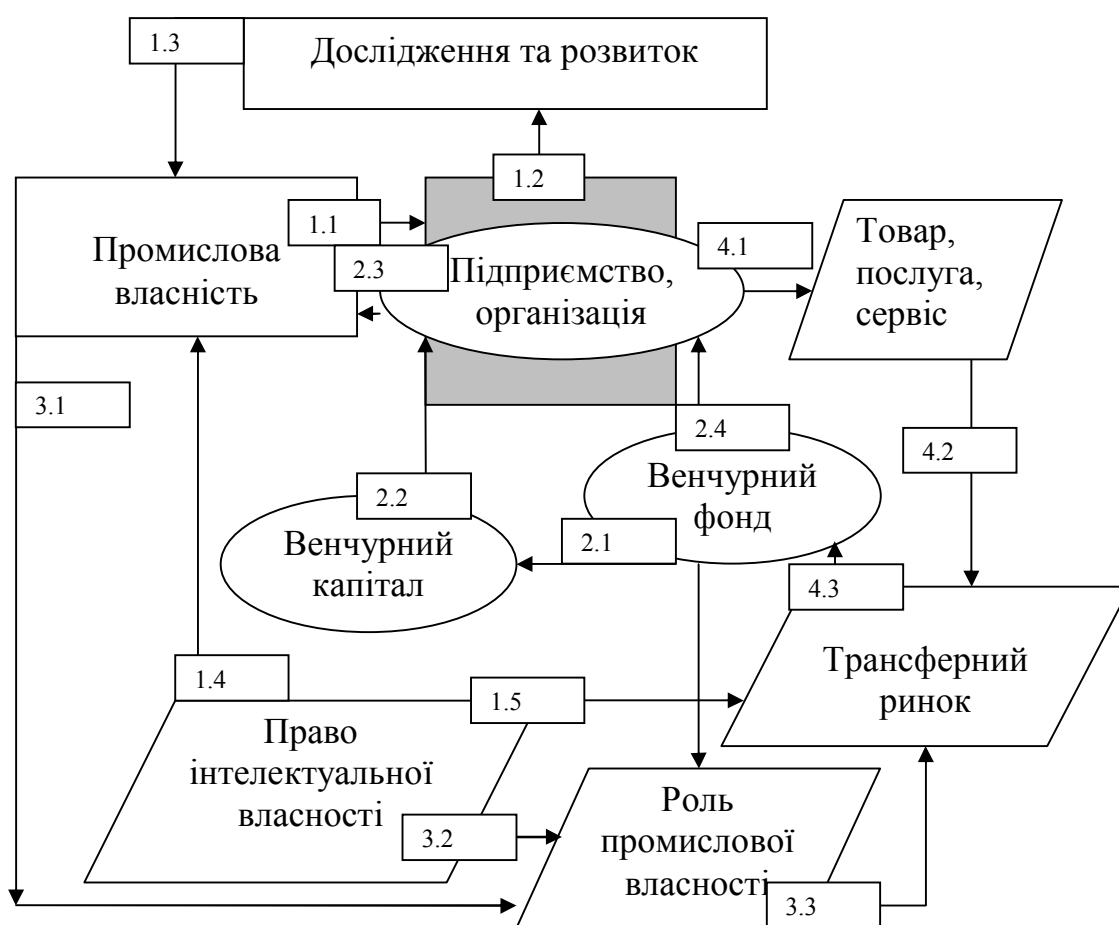

Рис. 2.1. Модель взаємодії промислової власності та венчурного капіталу
Джерело : Складено автором

Без переваг промислової власності та її захисту мало інвестицій буде задіяно у нові підприємства. На рис. 2.1 зображено модель взаємодії промислової власності та венчурного капіталу. Дана модель пояснює, що навіть

на такому простому рівні існує можливість виникнення комплексу взаємодій. Саме тому за умови нестачі будь-якого з елементів, показаних у моделі, будуть необхідні серйозні зусилля для стабілізації ситуації.

У даній моделі необхідно звернути увагу на 4 ключові моменти:

1. Промислова власність створює нову промислову власність, а також генерує створення іншої інтелектуальної власності.

2. Промислова власність створюється в межах підприємства чи організації за участі венчурного капіталу при сприянні венчурного фонду.

3. Промислова власність стимулює та стабілізує трансферний ринок.

4. Промислова власність генерує капітал, утворена з капіталу і навпаки, створює підґрунтя для венчурного капіталу.

Рисунок 2.1 показує наявність оберненого механізму щодо створення додаткової промислової та іншої інтелектуальної власності. Особливо даний факт помітний щодо ситуації на трансферному ринку промислової власності, де остання є результатом співпраці із венчурними фондами. Це можна також побачити на прикладі зростання кількості заявок на патенти. Така ситуація притаманна економіці, яка розвиває промислову власність, стимулює розвиток додаткової інтелектуальної власності. Саме тому модель взаємодії промислової власності та венчурного капіталу, на нашу думку, є повноцінною стратегією виведення об'єктів інтелектуальної, а в нашому випадку промислової, власності на світовий ринок.

Виключні права, які надаються системою промислової власності, доволі часто є головними активами, завдяки яким малі та середні підприємства, які є технологічно зорієнтованими, можуть отримати вигоду. Найефективніше використання промислової власності може сприяти отриманню високої ставки прибутку на капітал, яка є вирішальною в процесі залучення венчурних інвестицій для малого та середнього бізнесу.

Економічна цінність патентів, торгових марок, програмного забезпечення та інших об'єктів промислової власності повинна бути уважно вивчена венчурними фондами шляхом аналізу, щоб чітко визначити, які компанії є

достойними отримання венчурних інвестицій. Важливо також зазначити, що не всі нематеріальні активи є рівними. Венчурні інвестори повинні використовувати нові технології оцінювання нематеріальних активів підприємств і приймати рішення, базуючись на тому, коли та за яких умов інвестувати їх, залежно від даної оцінки.

Одним із найважливіших компонентів оцінки венчурними інвесторами є захист промислової власності. Зазвичай стійка позиція патентів є бажаною, і такий фактор як володіння промисловою власністю повинен бути досконало дослідженим, особливо, якщо це провадиться в університеті чи в іншій дослідній інституції. Венчурний інвестор повинен також зважати на потенційні витрати, пов'язані з патентами та їх захистом.

Різноманітні ринкові механізми відіграють провідну роль в поширенні технологій. Це спричиняє трансформаційні процеси щодо підвищення конкурентоспроможності інноваційних процесів, міжнародного трансферу та глобалізації. Для систематизації даних факторів підприємствам необхідно більше конкурентоспроможних об'єктів промислової власності. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) показала, що позитивні зміни в легальній та стабільній структурі патентних режимів в США, Європі та Японії мали своїм результатом зростання патентоспроможності об'єктів та вартості патентів як таких.

Вищевказані ринкові механізми, об'єднані із змінами в правомірних та стабільних режимах, привели до зросту ролі патентування. Також, здатність власників патентів захищати свої права розвивається і дає їм виключні права та переваги в порівнянні з тими, хто не патентує свої винаходи. Цей позитивний зворотній зв'язок в системі промислової власності (див. рис. 2.1) повинен бути підкріпленим підтримкою венчурних фондів, створення яких на території України, на нашу думку, є важливим кроком в контексті формування механізму державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності.

Важливим елементом, який стимулює розвиток промислової власності і навпаки веде до додаткового створення венчурного капіталу, є роль права

інтелектуальної власності та патентного права, які за умови досконалого вивчення та ефективного управління також ведуть до зниження ризиків.

Посилення та поширення прав приносять власникам промислової власності бажані результати в контексті трансферу промислової власності. Це, навпаки, допомагає венчурним інвесторам вирахувати потенційні прибутки на їхні інвестиції, побачити збільшення кількості інновацій та зростання на ринку.

Останніми роками патенти відігравали значну роль в процесі трансферу промислової власності. Ця роль призвела не лише до економічного зростання, але також до стабілізації на ринку. Коли інвестори спостерігають зростання ринку, вони намагаються отримати відповідну економічну вигоду. Оскільки компанії отримують економічну вигоду від своєї промислової власності, вони намагаються реінвестувати частину доходів у дослідження та розвиток. Ці дослідження сприяють подальшому інноваційному розвитку і допомагають підприємствам в пошуках додаткового капіталу для зростання. Усі ці фактори не лише генерують капітал для підприємств, які використовують промислову власність, але також і для венчурних підприємств та венчурних фондів, з якими вони співпрацюють.

Відповідно досліджень Дж. Лернера та С. Кортума, підвищення рівня залученого венчурного капіталу на індустріальному ринку асоціюється із значно вищими патентними ставками [257]. На нашу думку, активність венчурного бізнесу знизилась у період світової економічної кризи, що розпочалася у 2008 році. Фінансування інноваційної діяльності в контексті венчурного бізнесу, первинне розміщення акцій або корпоративних інвестицій історично завжди були менш активними в періоди економічних спадів. Офіційні дані з венчурного інвестування показують значне зниження рівня інвестованих коштів і відповідно кількості угод за 2009 рік. Венчурний бізнес в США є найбільшим джерелом венчурного капіталу і склав понад 12600 млрд. дол. США в 2009 році (-55% порівняно з 28 млрд. дол. США в 2008 році), характеризуючи найнижчий рівень інвестицій з 1997 року. Європейський

показник венчурного інвестування впав на 44% з 2008 р. до 3,8 млрд. євро в 2009 році [254].

Як показує рис. 2.1, зв'язок між венчурним капіталом та промисловою власністю не обов'язково є прямим, але він є важливим елементом в загальній системі. Венчурний інвестор повинен розглянути велику кількість факторів, що пов'язані з промисловою власністю. Ці фактори поєднані з системою промислової власності і ведуть до розвитку сфери трансферу технологій та промислової власності в системі функціонування венчурних фондів в Україні.

Отже, з огляду на недосконалість як організаційного, так і нормативно-правового механізму венчурним бізнесом в Україні, пропонуємо:

1. На організаційному рівні: створити в Україні та стимулювати розвиток венчурних фондів, уможливити та сприяти підключенню до міжнародних венчурних фондів.

2. На рівні нормативно-правового забезпечення: розробити та подати на розгляд Уряду законопроект, що регулюватиме венчурний бізнес в Україні, діяльність венчурних фондів, окреслить коло їх повноважень тощо. Нормативно-правове забезпечення венчурного бізнесу та функціонування венчурних фондів в Україні повинно бути нерозривно пов'язаним із іншими нормами, що регулюють діяльність у сфері промислової власності, трансферу технологій та державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності та технологій.

Загалом, державно-правове забезпечення процесу міжнародного трансферу промислової власності в Україні перебуває на стадії розвитку. На сьогодні Україна є членом СОТ, учасницею Всесвітньої організації інтелектуальної власності, а також ратифікувала 18 міжнародних угод та конвенцій у сфері промислової власності. Водночас, як зазначалося нами у розділі 1 даної дисертаційної роботи, на національному рівні діяльність керується Конституцією України, Цивільним, Господарським, Кримінальним, Митним кодексами України, Кодексом України про адміністративні правопорушення, а також прийнятими спеціальними законами: Закон України «Про охорону прав

на промислові зразки», Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», Закон України «Про охорону прав на сорти рослин», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції», Закон України «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування, матриць», Закону України «Про податок з доходів фізичних осіб» Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності», Закон України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та «Про інвестиційну діяльність», Постановою «Про утворення Державної патентної бібліотеки», Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» та іншими нормативно-правовими актами .

Аналіз чинного законодавства наочно ілюструє неузгодженість окремих норм, що створює виникнення конфліктів в процесі господарської діяльності та розгляду спорів:

- 1) норми Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» щодо питання строку дії патенту не узгоджуються з положеннями Цивільного кодексу України, у якому можливість продовження останнього взагалі відсутня;
- 2) неоднозначним є Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», окремі статті якого (Ст.4 та Ст.6) по-різному визначають початок терміну набуття права власності: і першому випадку – від дати подання заявки, у другому – від дати занесення даних про топографії інтегральних мікросхем до відповідного реєстру;
- 3) до порушення законодавства може призвести також неузгодженість Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та Закону України «Про охорону прав на сорти рослин» із положеннями Закону України «Про

податок з доходів фізичних осіб» у процесі встановлення відповідних ставок винагороди автору;

4) неузгодженість Закону України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», Закону України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем», Закону України «Про охорону прав на промислові зразки» із Бюджетним кодексом України щодо питання віднесення зборів за дії, пов'язані із охороною прав на об'єкти промислової власності до неподаткових надходжень бюджету, а також віднесення їх до спеціального фонду коштів Державного бюджету України. В результаті встановлення чіткого зарахування коштів відкриються перспективи фінансування за їх рахунок відповідних дій щодо охорони промислової власності та розвитку системи ефективного державного управління;

5) відсутність у Законі України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» визначення поняття «міжнародний трансфер» в контексті промислової власності;

б) відсутність в українському законодавстві спеціальних законів, котрі б регулювали діяльність венчурного бізнесу в Україні та функціонування венчурних фондів.

Крім цього, ми вважаємо, що фактичний рівень відповідності законодавства України у сфері промислової власності не повністю враховує положення міжнародних актів, що є важливою передумовою міжнародного співробітництва та науково-технічного обміну:

1) Закон України «Про загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» виконаний не повністю щодо питання приведення законодавства України у галузі промислової власності до стандартів ЄС;

2) відсутня імплементація норм Угоди ТРІПС щодо відповідного рівня захисту об'єктів промислової власності в законодавстві, що є вимогою СОТ;

- 3) у законодавстві України відсутнє чітке визначення патентоспроможності промислових зразків, обсягу їх охорони, строку захисту, що характеризує невідповідність правовим нормам ЄС;
- 4) недостатньо приділено уваги національного законодавства поняттю технологій;
- 5) спеціальні закони у галузі промислової власності, на відміну від законодавства ЄС, сформовані неефективно, упускають такі важливі аспекти як: особливості відтворення, отримання винагороди (Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»), умов використання торгівельних марок, співіснування зареєстрованих та незареєстрованих об'єктів промислової власності (Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів») тощо.

Недосконалість встановленої системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні пояснюється насамперед парадигмою становлення інституту промислової власності як економічної категорії. Аргументом слугуватиме, наприклад, рівень розвитку в системі здійснення процесу експертизи об'єктів промислової власності. В розвинутих країнах світу експертиза, що проводиться з метою встановлення відповідності об'єктів промислової власності вимогам та стандартам, не лише збільшує надходження до бюджету, але й є бар'єром для власників новостворених об'єктів промислової власності в контексті встановлення їх якісних характеристик. В Україні процесу здійснення експертизи не приділяється достатньо уваги, що призводить до інтелектуального рейдерства та є перешкодою у діяльності підприємств, що володіють правом власності на об'єкти промислової власності. Система функціонування проведення експертизи вимагає вдосконалення.

За результатами проведеного аналізу автор може зробити висновок, що ефективним кроком в системі державного регулювання трансферу промислової власності було б створення експертних установ, що відповідали б міжнародним стандартам та функціонували в науково-економічній сфері. Такі експертні

установи повинні мати доступ до інформації патентних відомств всіх країн світу з метою недопущення видачі охоронного документу на такий об'єкт промислової власності, який вже відомий, оприлюднений та володіє відповідною системою охорони в іншій країні світу. Ми вважаємо, що фінансування такої установи є достатньо раціональним та підкріплюється об'єктивними на те причинами. Це слугуватиме, насамперед, показником прозорості системи державного управління у сфері трансферу промислової власності.

На даний час в Україні зростає кількість видачі патентів на корисні моделі та промислові зразки, що здійснюються без проведення на те належної експертизи взагалі. Даний факт є не лише порушенням у сфері промислової власності, але й також можливістю для незаконного отримання прибутку в результаті наявності патентів в господарському обігу на об'єкти промислової власності, що не пройшли відповідну експертизу. Саме тому, вважаємо за належне створення експертної установи розглянути як необхідний та економічно обґрунтований процес.

У будь-якому випадку адекватне функціонування промислової власності в системі міжнародного трансферу є неможливим без відповідного рівня охорони та захисту об'єктів промислової власності. Охорона промислової власності являє собою сукупність правових норм, які регулюють відносини в системі промислової власності. Прикладом є законодавче забезпечення як на національному рівні, так і в глобальному контексті. Підписання міждержавних угод та конвенцій і формування законодавчих актів створює належні умови для ефективного функціонування об'єктів промислової власності без незаконних посягань на право власності на дані об'єкти.

У свою чергу захист промислової власності – це система заходів, що направлені на встановлення чи відновлення права інтелектуальної власності та патентного права за умови їхнього порушення. Тобто, це активна діяльність щодо надання чи відстоювання права власності на об'єкти промислової власності.

Якщо система охорони промислової власності в Україні не буде відповідним чином систематизована та удосконалена, це призведе до низького рівня захисту промислової власності або неможливості його здійснення. Отже, її потрібно не лише привести у відповідність із міжнародними нормами, що можливе лише за умови внесення змін та доповнень до відповідних законодавчих актів України, але структурувати нормативно-правове забезпечення у сфері промислової власності в українському законодавстві.

Формування ефективної системи державного регулювання у сфері трансферу промислової власності в Україні має своєю складовою захист промислової власності, що базується на ефективній її охороні. Категорія промислової власності, яка у даному аспекті є, як зазначалося вище, новою для українського ринку, є ключовим фактором в контексті створення «нової економіки», що зорієнтована на інноваційний розвиток, а також на науково-технічне співробітництво та обмін. Глобальна економіка перейшла на такий рівень розвитку, що характеризується необхідністю поповнення інтелектуальної складової економіки. Знання перетворюються у такий ресурс, відсутність якого і стримує економічний розвиток.

Зазначимо, що рівень знань громадян України в галузі промислової власності є мінімальним. Це пояснюється не лише відсутністю відповідних дисциплін в навчальних курсах, але й недостатнім рівнем використання об'єктів промислової власності та введення їх в господарський оборот підприємствами України, відсутністю діючих на території України венчурних фондів, недосконалістю процесу проведення експертизи. Відсутність належних знань у підприємців не викликає потреби в залученні категорії промислової власності у «бізнес-план» чи формуванні належного рівня захисту об'єктів промислової власності на підприємствах. Керівники не володіють інформацією про потенційні переваги та прибутки, що можливі при ефективному використанні об'єктів промислової власності.

Саме тому ми вважаємо, що першочерговим кроком на шляху підвищення інтелектуальної свідомості громадян має бути введення у навчальні курси

студентів за економічним напрямком підготовки дисциплін «Інтелектуальна власність», «Промислова власність» «Державне регулювання трансферу технологій». Такий аспект пояснюється необхідністю створення ефективної системи охорони та захисту об'єктів промислової власності. Дана категорія є важливою для економістів в контексті комерціалізації та введення в господарський оборот об'єктів промислової власності, їх трансферу.

Вагоме значення для ефективного режиму захисту та охорони промислової власності має державна підтримка. Наприклад, у випадку винахідництва, уряд може надати фінансову та іншу допомогу для дослідження і розвитку, а також комерціалізації. Важливо також скеровувати освітні ресурси держави в галузі, в яких генеруються об'єкти промислової власності. Прикладом такої політики є Індія, країна, яка завдяки адекватному розподілу освітніх ресурсів в розробку та дослідження комп'ютерного забезпечення, стала одним з найбільших експортерів програмного забезпечення у світі.

Водночас, передумовами формування ефективної системи державного управління промисловою власністю є забезпечення адекватної нормативно-правової бази та модифікація судової структури в системі охорони та захисту промислової власності. У даному підрозділі ми провели аналіз наявних державно-правових колізій, що стримують процесу міжнародного трансферу промислової власності.

2.2. Національний механізм захисту промислової власності в системі її міжнародного трансферу

Промислова власність є одним з рушійних факторів підвищення рівня економічного розвитку будь-якої країни. Дане твердження підкріплюється не лише показниками ефективності створення, використання та захисту об'єктів промислової власності високорозвинутими країнами, але й наявністю адекватної системи державного регулювання. Ефективне державне регулювання промислової власності в Україні можливе лише у випадку

всєбічного вивчення досвіду високорозвинутих країн світу, які не лише зробили певні кроки в процесі максимізації ефективності використання об'єктів промислової власності, але й володіють досконалою нормативно-правовою базою у даній сфері. Зазначений фактор є чи не найголовнішим в процесі становлення інституту промислової власності в Україні.

Така диференціація у рівні захисту промислової власності між країнами світу створює непорозуміння при проведенні міжнародних операцій. Ми вважаємо, що для ефективного функціонування глобального ринку необхідна уніфікація національних правових систем з міжнародною законодавчою базою. З метою формування рекомендацій щодо удосконалення національного механізму захисту промислової власності в системі міжнародного трансферу вважаємо за доречне проаналізувати досвід провідних країн світу щодо розв'язання даного питання.

Державно-правове регулювання промислової власності на міжнародному рівні здійснюється через:

- активну участь держав у міжнародних семінарах, конференціях;
- співпрацю із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності;
- співпрацю з міжнародними організаціями з питань захисту та охорони об'єктів промислової власності;
- участь в угодах та договорах щодо управління та захисту промислової власності тощо.

Механізм захисту об'єктів промислової власності на шляху їх реалізації в системі міжнародного трансферу у даному підрозділі продемонструємо на прикладі таких процесів та відповідних їм охоронних документів, що пов'язані з майновими правами промислової власності: франчайзингу, а точніше – договору комерційної концесії, патентування та ліцензійних договорів.

Поняття «франчайзинг», яке набуло широкого використання на міжнародному рівні, в українській літературі відповідає аналогу, що розглядається як «комерційна концесія». Ст. 1116 Цивільного кодексу України визначає, що предметом договору комерційної концесії є право на

використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації [210]. Основна увага у систем франчайзингових відносин зосереджена на передачі права на використання засобів індивідуалізації, що тісно пов'язані із відповідними об'єктами промислової власності.

У даному аспекті вважаємо за доречне також виділити засоби індивідуалізації суб'єктів господарювання, як окремої групи об'єктів права інтелектуальної власності. До цієї групи відносяться фірмові (комерційні) найменування. Деякі дослідники, наприклад, В. Базилевич та В. Ільїн, І. Дахно [10; 41], до цієї групи відносять ще й зазначення походження товарів та знаки для товарів і послуг. Але, на нашу думку, останні об'єкти інтелектуальної власності мають правову охорону як об'єкти промислової власності, тому ми їх відносимо до другої групи.

Фірмове найменування – це найменування юридичної особи, суб'єкта господарювання, яке дає можливість ідентифікувати (персоніфікувати, індивідуалізувати) конкретне підприємство у цивільному обігу [10, 460]. Важливим моментом реєстрації є повнота фірмового найменування. Як стверджують В. Коссак та І. Якубівський, комерційне (фірмове) найменування має на меті індивідуалізувати певну особу в процесі здійснення нею діяльності з виробництва та (або) реалізації товарів, надання послуг [95, 77].

Фірмове найменування мають всі товариства і компанії. Воно може персоніфікувати самого комерсанта: «Форд», «Крайслер», «Кодак», позначати ім'я одного із засновників з додаванням «... і компанія» або імена істинних засновників: «Сімент унд Гальске», «С. Дж. Чарна і Компанія» або тільки власне ім'я засновника: «Еріксон», «Сіменс» тощо.

Більшість країн забороняють використання та реєстрацію комерційних найменувань, які:

- тотожні чи схожі до ступеня з місцевими чи іноземними комерційними найменуваннями чи товарними знаками, як зареєстрованими, так і

незареєстрованими (Вірменія, Австрія, Білорусь, Болгарія, Канада, Естонія, Фінляндія, Німеччина, Угорщина, Швеція);

- вводять в оману чи можуть викликати змішування у споживачів (США, Велика Британія, Австрія, Фінляндія, Франція, інші країни, в яких діє юрисдикція англосаксонського права);
- порушують авторські права (Фінляндія, Литва);
- базуються на родових словах (Кіпр, Литва), не мають розрізняльної властивості (Данія, Грузія, Росія);
- включають географічні терміни (Естонія, Росія), назви місцевостей, у тому числі назви інших держав (Словенія), назви міжнародних організацій (Литва, Словенія), офіційні символи (Монголія) [20, 46-47].

Для України поняття комерційного (фірмового) найменування є недостатньо вивченим та недосконало закріпленим у законодавстві, що і характеризує його суперечливий характер, особливо, зі сторони визначення суб'єктів, що володіють правом на нього. На думку О. Козлової, виникає загроза змішування його із суміжними категоріями права інтелектуальної власності, зокрема торговими марками, доменними іменами, або ж із найменуваннями юридичної особи [83, 13].

Економічний ефект від використання комерційних найменувань найбільш помітний за умови використання франчайзингу, при якому оплата вноситься трьома методами:

- роялті (в середньому складають 3-9% від виручки і сплачуються регулярно);
- паушальний внесок (оплачується одноразово при укладенні договору);
- комбінований метод (поєднує два вищеподаних методи).

Отже, як зазначалося нами вище, широкого розповсюдження на даний час набуває процес передачі права на використання комерційного найменування в межах договору комерційної концесії, тобто передача правоволодільцем користувачеві за певну плату права користування належними йому правами з метою виготовлення та реалізації товарів чи надання послуг. Яскравими прикладами франчайзингових угод для України є «VD One», «Mc Donalds»,

«Beneton», «Sela», «Копійка», «Спортландія», «ЗАЗ-Деу», «ТНК-Україна», «Лукойл-Україна» та інші представники відомих брендів.

Однак, як бачимо, звертає на себе увагу саме присутність на українському ринку виключно іноземних компаній, що працюють на засадах франчайзингу. Просування ж українських торгівельних марок на світові ринки практично відсутнє, тобто фактично немає сильних та відомих брендів, фірмових найменувань, які б зацікавили іноземних суб'єктів господарювання. Даний аспект був упущеним і в контексті проведення Євро-2012 в Україні. Адже саме у підготовці до даного процесу економічно обґрунтовано було б просування українських брендів на світовий ринок. Однак недосконалість державно-правового регулювання даної сфери стримувало даний процес. Отже, з метою удосконалення національного механізму державно-правового регулювання франчайзингових процесів в Україні в контексті міжнародного трансферу та стимулювання фінансування промислової власності необхідним є в першу чергу нормативно-правове забезпечення даних процесів на національному рівні.

Ефективним методом отримання прибутку, а також стратегією управління об'єктами промислової власності в системі міжнародного трансферу є ліцензування та укладення відповідно ліцензійних договорів. В Україні даний процес є законодавчо закріпленим та обґрунтованим. Згідно Ст.1109 Цивільного кодексу України за ліцензійним договором одна сторона (ліцензіар) надає другій стороні (ліцензіату) дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (ліцензію) на умовах, визначених за взаємною згодою сторін з урахуванням вимог цього Кодексу та іншого закону [210]. Зазвичай у сфері промислової власності процесу ліцензування передують процес патентування, тобто надання правоволодільцем відповідного об'єкта промислової власності належної правової охорони даному об'єкту на підставі отримання охоронного документу на нього. Це можуть бути патенти, свідоцтва про реєстрацію тощо. Як засвідчує практика, процес патентування не є короткотривалим, однак надає значні переваги правоволодільцям у їхній

економічній діяльності. Зазначимо, що міжнародний трансфер промислової власності включає у себе виключно ті об'єкти, що володіють належним рівнем охорони, що засвідчується відповідними на те документами. Роль даного процесу та стан розвитку в Україні проілюстровано нами у першому розділі даної дисертаційної роботи. Проаналізуємо досвід закордонних фірм у цьому напрямку.

Американська фірма «Bishop Steering» своєю діяльністю підтверджує той факт, що ліцензування є найкращим методом реалізації об'єктів промислової власності без передачі права на володіння цією власністю. Фірма займається створенням технології та виробництвом рульових приводів з підсилювачем. Характерною особливістю є те, що на даний час вона володіє близько 600 патентами та патентними заявками, за якими щороку отримує близько 7 млн. дол. США у вигляді роялті, 25% з яких надходять з-за кордону. «Bishop Steering» ліцензує найбільших світових виробників автомобілів: Mercedes Benz, Lenkungen, Ford Motor Co, ZF, Koyo Seiko [248].

Прикладом ефективної охорони промислової власності для отримання фінансових коштів є проект нігерійського вченого та лікаря Ов'єма Овадже EAT-SET (устаткування негайного переливання крові), який завдяки державній підтримці привернув увагу Програми розвитку ООН та Всесвітньої організації здоров'я. Після цього винахід був також признаний ВОІВ. По отриманню патентного захисту в декількох країнах винахід зацікавив ще більше інвесторів – залучені на даний час інвестиції становлять більше 100 тис. дол. США.

Досить ефективно у даному напрямку проявила себе компанія «Cash Engineering Research Pty Ltd», яка працює в основному з «ноу-хау» та патентами. Ліцензування надає широкий спектр можливостей та завдяки цьому – збільшення прибутків. В активах підприємства на даний час наявно більше п'ятдесяти патентів, які і є головним джерелом доходів [121]. Головною умовою в даному випадку є дотримання принципу нерозголошення інформації до подачі патентної заявки.

Розглянемо більш детально засади державно-правового регулювання промислової власності в контексті міжнародного трансферу технологій на прикладі високорозвинутих країн – Австралії, Великобританії та США.

В Австралії на витрати програми підготовки досліджень щороку виділяється більше 500 млн. дол. Основна увага зосереджена на підтримці вищої освіти: університетських досліджень та дослідницької підготовки, формуванні державних грантів на дослідницьку роботу вищих навчальних закладів, а також створенні венчурних фондів, що провадять свою діяльність у напрямку підтримки та реалізації відповідних проектів, що стосуються водночас міжнародного трансферу технологій. Саме на відсутності ефективно діючих венчурних фондів в Україні нами наголошувалося у попередньому підрозділі. Приклад Австралії у даному напрямку є важливим для нашої держави у контексті формування механізму державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності. Згідно статистичних даних, загальна сума, виділена на дані процеси, становить, згідно з Актом про австралійську дослідницьку раду (ААДР), 5,5 % усіх надходжень [247, 15]. Саме тому Австралія вважається однією з найдорожчих країн світу на шляху захисту та комерціалізації промислової власності. Найактивнішими на ринку Австралії в контексті захисту та використання об'єктів промислової власності є такі фірми: «Bishop Steering», «CSIRO», «L&R Ashbolt», «Cash Engineering», «Shinotech Software Inc» та інші.

Головними стратегічними кроками, які здійснюють австралійські компанії для охорони промислової власності, є наступні:

1. Реєстрація товарних знаків та патентів в Австралійському відомстві інтелектуальної власності, а також за кордоном.
2. Реєстрація комерційного найменування фірми у кожному австралійському штаті.
3. Визнання комерційної таємниці, яка охороняється за допомогою договорів про конфіденційність, франшиз (дані аспекти, наприклад, є

практично неврегульованими в українському законодавстві, що стримує розвиток системи франчайзингу в Україні).

4. Активний і систематичний контроль за порушенням права інтелектуальної власності та патентного права на ринку, збір інформації про реєстрацію товарних знаків та патентів в Австралійському відомстві інтелектуальної власності.

5. У випадку виявлення порушень – попередження порушнику.

6. Охорона іміджу за франшизою.

Наприклад, для компанії «Shinetech Software Inc» промислова власність являється не тільки патентами, торговим марками, але також і процесами, методами та методологією. Саме тому австралійська компанія підтримує високий рівень захисту промислової власності, гарантуючи конфіденційність.

Компанія «Cash Engineering» отримує доходи виключно за рахунок продаж крупним багатонаціональним компаніям, які розміщені в США та країнах Європи, технології зжаття повітря. Головними об'єктами промислової власності, з якими працює компанія, є «ноу-хау» та патенти. В активах підприємства нараховується близько п'ятдесяти патентів. Хоча вони становлять значні фінансові капіталовкладення, водночас це і товар, з яким працює підприємство. Основна діяльність зводиться до ліцензування, яке врівноважує ситуацію на ринку промислової власності.

Компанія «Memtec Ltd» - австралійська компанія, яка займається виробництвом новітніх технологій в сфері мікрофільтрації. Керівництво компанії певні види промислової власності охороняє за допомогою законодавства, інші – вимогою конфіденційності. Для малих та середніх підприємств захист промислової власності є досить дорогим процесом. Але необхідно захищати промислову власність підприємства, в протилежному випадку немає змісту її створювати. З аналогічною проблемою стикаються і українські підприємства, оскільки надання правової охорони об'єктам промислової власності є процесом довготривалим та недешевим, переважна

більшість з них просто не доходять на світовий ринок, а отже, і не беруть участі в процесі міжнародного трансферу.

Великобританія характеризується не лише високим рівнем розвитку науки, але також і організацією фінансування наукових досліджень, комерціалізації об'єктів промислової власності. Уряд держави виділяє великі кошти на розвиток малого та середнього бізнесу інноваційної сфери, стимулює науково-дослідну роботу вищих навчальних закладів. Створені у навчальних закладах об'єкти промислової власності є їхньою власністю, саме тому вони сприяють дослідникам та розробникам у їхній діяльності. Для ефективної комерціалізації об'єктів промислової власності необхідними є наступні умови:

1. Створення об'єктів промислової власності у вищому навчальному закладі.
2. Функціонування у вищих навчальних закладах спецпідрозділу по трансферу технологій.
3. Наявність замовників промислової власності.

Для ефективного та раціонального процесу забезпечення створення та реалізації об'єктів промислової власності у Великобританії створюються так звані «бізнес-інкубатори», які фінансуються як за бюджетні кошти, так і за кошти вищих навчальних закладів та промислових корпорацій.

Яскравим представником функціонування вищезгаданих структур є бізнес-інкубатор університету Манчестера. University of Manchester Innovation Company (UMIC) повністю належить університету. Не зважаючи на повну приналежність до вищого навчального закладу, University of Manchester Innovation Company фінансується також Європейським Союзом. У бізнес-інкубаторі функціонують малі підприємства, їх діяльність здійснюється на протязі дванадцяти-вісімнадцяти місяців, після чого вони виходять зі складу. Науковий парк (Manchester Science Park (MSP)) характеризується наступним розподілом акцій: 1/3 – за університетом, 1/3 – за містом, 1/3 – за інвесторами [12, 105-110]. Manchester Science Park приваблює своїм брендом та близькістю розташування наукових працівників. Значну роль для підвищення рівня

прибутковості університету відіграє ліцензування об'єктів промислової власності.

Ще одним прикладом ефективного поєднання науки та економіки у Великобританії є Оксфордський університет, який на даний час вважається одним з найбільших інноваційних вищих навчальних закладів. При університеті функціонує JOB ISIS Enterprise, до функцій якого належать інформаційні послуги, патентування, ліцензування тощо. Завдяки ISIS скорочуються витрати часу на комерціалізацію наукових розробок.

Що стосується України, то певні кроки у даному напрямку також вже зроблені: в Україні функціонує Українська мережа трансферу технологій, до основних завдань якої належать як трансфер технологій поміж промисловістю та науковими секторами, так і стимулювання взаємодії із міжнародними мережами по трансферу технологій. Однак зазначимо, що ефективність діяльності даної структури не є високою, оскільки присутність України на міжнародному ринку трансферу технологій та промислової власності є практично непомітною, а державне регулювання даних процесів вимагає відповідного вдосконалення в зв'язку з великою кількістю порушень у даній сфері.

Водночас і Великобританія, як країна з високим економічним розвитком, характеризується високим рівнем порушення права інтелектуальної власності та патентного права, найчастіше це стосується права на комерційне найменування. Доволі часто порушники використовують як комерційне найменування певний елемент, що є складовою частиною відомого комерційного найменування («Maderia house Co Ltd» та «Maderia house (London) Ltd», «General radio co» та «General co (Westminster) Ltd»).

Поширеним явищем є також неправомірне використання комерційних найменувань відомих компаній в іменах доменів третіх осіб, що отримали права на домени з метою одержання прибутку шляхом продажу їх власникам обраних комерційних найменувань. Активним представником такої діяльності у Великобританії є фірма «one-in-million Ltd», яка зареєструвала доменне ім'я

«burgerking.co.uk»), запропонувавши відомій компанії «Burger King» викупити його за 25 тис. фунтів стерлінгів.

З метою ліквідації порушень в області охорони об'єктів промислової власності та прав на них уряд Великобританії здійснює активну політику по мінімізації вищеописаних випадків:

1. Проводиться постійний моніторинг ринку об'єктів промислової власності.

2. У випадку виявлення зловживань порушник відправляється письмове повідомлення-попередження. Якщо спостерігається повторне порушення, впроваджуються штрафні санкції.

3. Забезпечується політика всебічної підтримки науково-дослідних інституцій.

4. Здійснюється офіційний реєстр охоронних документів на об'єкти промислової власності, патентування, ліцензування.

5. Проводиться контроль за дотриманням принципів «законності та справедливості» Угоди ТРІПС.

Ми вважаємо, що досвід державно-правового регулювання промислової власності на шляху її комерціалізації у Великобританії є досить корисним для України в контексті удосконалення діючої системи охорони промислової власності.

Однією з країн, що ефективно працює у напрямку створення, захисту та комерціалізації об'єктів промислової власності, а також вважається світовим лідером у даній сфері, є США. Аналізуючи об'єкти патентного права, хочемо зазначити, що в США патент на винахід отримав назву «патент корисності». Окремо виділяють патенти на промислові зразки та патенти на рослини. Патенти охороняються державою. За порушення патенту стягуються отримані порушником доходи, а також втрати, які поніс власник патенту.

В США патентне право починає діяти з того моменту, як тільки Відомство з патентів і торгівельних знаків видає патент після проведення експертизи і

одержання відповідного висновку, і продовжує діяти впродовж сімнадцяти років [74, 121].

Охорона об'єктів, що індивідуалізують виробників та виготовлену ними продукцію, у США здійснюється на основі законодавства штатів. Крім комерційного найменування та торгівельної марки законодавство США виділяє ще знаки обслуговування, колективні знак та сертифікаційні марки.

США охороняють поряд із товарним знаком і «торгівельне вбрання» («trade dress»). Прикладом цього є відома компанія «Coca-Cola», форма пляшки якої є водночас і товарним знаком, і «торгівельним вбранням». Тобто, під даним терміном ми розуміємо упаковку, колір тощо.

Однією із значних проблем, з якою борються США, є дилюція, тобто умисне використання іншого товарного знаку для маркування товарів, які не позначені законним власником. Факт дилюції нівелює таку характеристику об'єктів промислової власності як їхня унікальність. Наприклад, в Україні ринок нелегально програмного забезпечення оцінюється приблизно в 100 млн.дол.США щороку [23, 31-37]. Як бачимо, питанню охорони засобів індивідуалізації, як основних об'єктів франчайзингових угод, у законодавстві США приділена значна увага. Як уже наголошувалося вище, даний аспект фактично упущений в українському законодавстві.

До нетрадиційних об'єктів інтелектуальної власності в США відносять «ноу-хау» та секрети виробництва, які вважаються тотожними. Крім цього виділяють ще поняття «шоу-хау». Терміни «ноу-хау» та «шоу-хау» офіційного статусу не мають. Основна увага зосереджена на секретах виробництва, інформація про які передається між компаніями здебільшого на ліцензійній основі.

Провідною з ідей на шляху захисту промислової власності в США є розробка механізму для самостійного захисту продукції від недобросовісних конкурентів. Управління з патентів та торгівельних марок не справляється з великою кількістю заявок на одержання патентів. Щорічно ця кількість

збільшується на 5% [267]. Політика уряду США на шляху захисту та охорони об'єктів промислової власності базується на:

- 1) всебічній підтримці та сприянні впровадженню новітніх технологій у приватний сектор;
- 2) використанні непрямих методів стимулювання НДДКР через законодавство;
- 3) удосконаленні системи державно-правового регулювання у науково-технічній сфері.

В США за порушення копірайту штраф становить 250 тис. дол., позбавлення волі – до п'яти років. Якщо ж порушення здійснене невмисне з метою отримання фінансової вигоди, штраф збільшується до 500 тис. дол., а термін ув'язнення – до десяти років. На шляху підвищення рівня захисту промислової власності в Україні, як і в високо розвинутих країнах світу, передбачається також і кримінальна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності та патентного права. Наприклад, за порушення авторського та суміжних з ним прав в Україні передбачений штраф у розмірі від 200 до 2000 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, виправні роботи або позбавлення волі до п'яти років [213, 329]. В Україні кримінальна відповідальність за порушення права інтелектуальної власності є упущеною, що призводить до значної кількості порушень у даній сфері.

Ми вважаємо, що досвід США є важливим для України завдяки своєму високому рівню активності на шляху підвищення ефективності захисту та використання об'єктів промислової власності.

У питаннях захисту та понесення відповідальності за вчинені порушення у сфері інтелектуальної власності звертає на себе увагу досвід ще однієї європейської країни. Здійснювана у Франції, наприклад, контрафакція творів, опублікованих в країні чи за її межами, карається позбавленням волі строком до двох років з виплатою штрафу. Таке покарання також передбачається за фіксацію, виведення в ефір або представлення перед публікою виступів, фонограм, відеограм без згоди артиста, виробника фонограм [216, 78].

Накопичений за останні роки боротьби із контрафактними товарами досвід у Франції може бути успішно використаний і в Україні.

Наведена вище характеристика державно-правового регулювання промислової власності на прикладі Австралії, Великобританії, Франції та США дає нам чітке розуміння важливості ефективного використання та захисту об'єктів промислової власності як на національному, так і на міжнародному рівнях. Для України такий досвід міг би відіграти ключову роль на шляху імплементації його в національну економіку. Суттєвими перешкодами для підвищення рівня використання та захисту промислової власності, на нашу думку, для України є наступні:

1. Недосконалість законодавчої бази у сфері промислової власності, її неузгодженість із міжнародними стандартами, а також з юридичними принципами інших галузей українського права. Відповідні колізії були подані нами у попередньому підрозділі.

2. Відсутність достатньої кількості висококваліфікованих спеціалістів в галузі промислової власності, що пояснюється низьким рівнем заробітної плати даного сектора. Згідно з даними Державного комітету статистики, що знайшли своє відображення в аналітичних даних, середньомісячна заробітна плата штатних працівників в цілому по Україні становила 966,9 грн. (100%), в тому числі за видами економічної діяльності, що відносяться до інтелектуальної:

- у сфері дослідження та розробок (1186,2 грн.);
- у сфері освіти (771,9 грн.);
- у сфері охорони здоров'я (615,2 грн.);
- у сфері відпочинку та розваг, культури та спорту (788,8 грн.) [14].

3. Низька міжнародна конкурентоспроможність України на міжнародному ринку, що прямо пов'язане із високою зовнішньоекономічною залежністю країни.

4. Наявність в активах підприємств України застарілого устаткування (у порівнянні з розвинутими країнами енергоємність валового продукту в Україні вища у 4-5 разів).

5. Відсутність державної підтримки інноваційного сектора, що проявляється через скорочення фінансування науково-технічної сфери. Державний комітет статистики України подає наступні дані [128]:

Таблиця 2.2

Науково-технічна діяльність України у 2011 р.

Показник	1 квартал 2011 року	1 півріччя 2011 року	9 місяців 2011 року	2011 рік
Витрати на виконання наукових та науково-технічних робіт (млн. грн.)	2138,7	4232,1	6594,8	9591,3
з них за рахунок бюджету	788,6	1668,7	2624,0	3859,7
Чисельність виконавців наукових та науково-технічних робіт (осіб)	127272	136381	136045	134741
з них : - дослідників	67503	70824	71056	70378
- техніків	13433	15464	15420	14591
- допоміжного персоналу	23527	25327	25149	24779
- докторів наук	4421	4539	4501	4417
- кандидатів наук	15756	16525	16346	16203

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Державного комітету статистики України. - <http://www.ukrstat.gov.ua>

Як бачимо з вищенаведених даних у табл. 2.2, сума витрат на виконання наукових та науково-технічних робіт за рахунок держбюджету становить 1/3 загальної суми витрат у розрізі за 2011 рік, а чисельність виконавців зростає з кожним роком. Зрозуміло, що основна частка коштів має характер інвестування приватних осіб або ж власного капіталу. Відсутність достатнього рівня фінансування з боку держави є наслідком загальної економічної ситуації, що і зумовлює пріоритетність виділення коштів. Скорочення бюджетного фінансування науково-технічної діяльності може призвести до зменшення чисельності виконавців таких робіт, а це в свою чергу, до їх виїзду за кордон. Такий процес отримав назву « відтік умів».

6. Відсутність досконалої системи захисту об'єктів промислової власності, що пояснюється нестачею у судовій гілці влади спеціалізації саме на промисловій власності. Система захисту на даний час включає у себе два аспекти: приватний самозахист та державний захист (див. рис. 2.2):

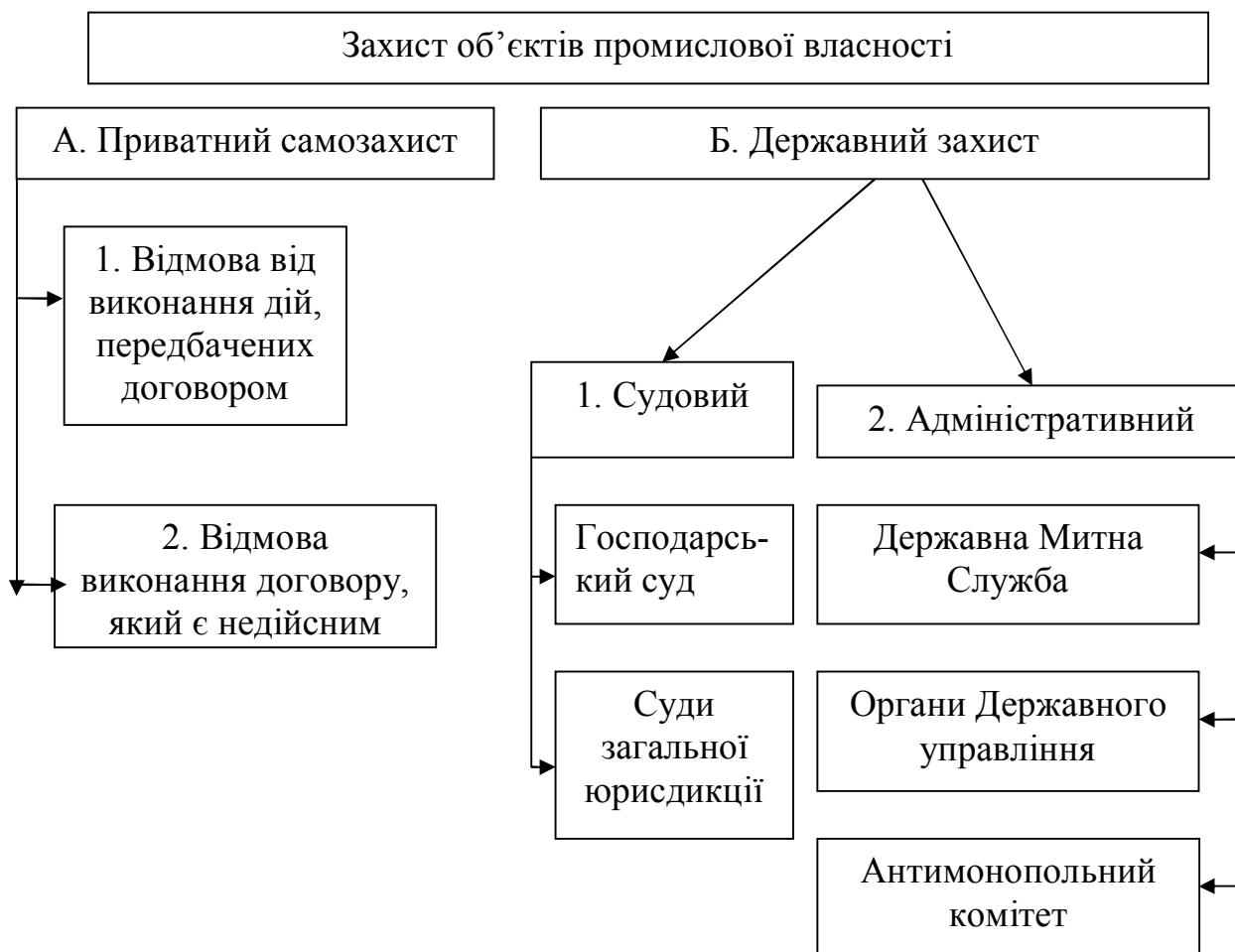

Рис. 2.2. Організаційна структура захисту промислової власності в Україні
Джерело : Складено автором

7. Низький рівень правового захисту у сфері промислової власності, відсутність механізму контролю за дотриманням законодавства, а також відсутність у національному законодавстві відповідних норм, які б регулювали процеси, що не лише активно розвиваються на світовому рівні, але й стимулюють розвиток міжнародного трансферу промислової власності. Прикладом є відсутність закону, котрий би чітко регулював питання

франчайзингу в Україні, адже Цивільний та Господарський кодекси України визначають тільки поняття договору комерційної концесії.

Незважаючи на наявність перешкод, певні кроки по формуванню ефективної політики використання, захисту та комерціалізації об'єктів промислової власності в Україні вже зроблено: створена організаційна структура захисту промислової власності на національному рівні. Недоліком такої структури в Україні є відсутність Патентного суду. Останні широко розповсюджені в розвинутих країнах світу. Водночас, створені при Вищому господарському суді України судові колегії з інтелектуальної власності, в яких працюють судді, що мають спеціалізовану фахову підготовку з інтелектуальної власності і тому можуть компетентно вирішувати спори щодо інтелектуальної власності [208, 68-69]. Ми не розділяємо думку автора, оскільки саме відсутність належного рівня знань у сфері промислової власності, а особливо при виході на світовий ринок в системі трансферу, призводить не лише до виникнення великої кількості правопорушень, але й до відсутності зацікавленості українських суб'єктів господарювання в участі у даному процесі.

Орієнтація України на інтелектуальний тип розвитку вимагає впровадження адекватної системи захисту, яка б відповідала міжнародним стандартам та надавала достатній рівень охорони об'єктів промислової власності. На думку В. Потехіної, становлення і розвиток системи охорони промислової власності в Україні характеризується поетапним розширенням сфери її регулюючої дії, зростаючою адаптацією до міжнародних норм регулювання, посиленням концентрації на тих об'єктах охорони, що зазнають найбільшого впливу новітніх технологій, розбудовою розгалуженої структури органів, що прямо чи опосередковано забезпечують діяльність у сфері промислової власності [156, 99].

Формування ефективного ринку промислової власності в Україні характеризується відсутністю державного сприяння у комерціалізації об'єктів промислової власності національного походження, що негативно

відображається на участі України у процесі міжнародного трансферу промислової власності. На сьогодні в нашій державі фактично відсутній механізм державної підтримки виробників наукоємної та інноваційної продукції при виході на іноземні ринки. Даний аспект несе свій негативний вплив на показник експорту власників об'єктів промислової власності. Для покращення економічних показників необхідною умовою є активна державна підтримка процесів створення, захисту та комерціалізації об'єктів промислової власності [47; 144; 245]. Значна частина дій по вдосконаленню системи державного регулювання об'єктами промислової власності може бути вирішена лише завдяки нормативно-правовому удосконаленню. Отож, головна причина виникнення недоліків та неефективності в контексті власності інтелектуальними промисловими ресурсами полягає саме в недосконалості законодавчої бази. Інститути патентного права та права інтелектуальної власності є недостатньо розвинутими, а в умовах кризи їхньому розвитку приділяється мінімально уваги. Така ситуація на полі нормативно-правового забезпечення стримує державне регулювання у сфері міжнародного трансферу промислової власності та технологій через необов'язковість його виконання.

2.3. Державне фінансування відтворення промислової власності та особливості її комерціалізації

Важливим аспектом в контексті міжнародного трансферу є фінансування відтворення промислової власності з боку держави. Підвищення рівня фінансування досліджень і розробок в розвинутих країнах досягнуто в першу чергу за рахунок підприємницького сектора. Великі корпорації, що формують основу національних інноваційних систем розвинутих країн, забезпечують розробку, виробництво, ринкові дослідження в національному і глобальному масштабах напрямків НТП [16, 42]. Що стосується України, то фінансування технологічних інновацій розподілилося наступним чином [128]:

Джерела фінансування технологічних інновацій в Україні
у 2002-2011 рр.

Роки	Загальна сума витрат	Питома вага	у тому числі за рахунок коштів							
			власних		держбюджету		іноземних інвесторів		інші джерела	
			сума	питома вага	сума	питома вага	сума	питома вага	сума	питома вага
млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%	
2002	3013,8	100	2141,8	71,0	45,5	2,0	264,1	8,7	562,4	18,3
2003	3059,8	100	2148,4	70,1	93,0	3,1	130,0	4,2	699,4	22,6
2004	4534,6	100	3501,5	77,0	63,4	1,0	112,4	2,4	857,3	19,6
2005	5751,6	100	5045,4	87,9	28,1	0,4	157,9	2,7	520,2	9,0
2006	6160,0	100	5211,4	85,0	114,4	1,8	176,2	2,9	658,0	10,3
2007	10850	100	7999,6	74,0	144,8	1,3	321,8	2,9	2384,7	78,2
2008	11994	100	7264,0	60,9	336,9	2,8	115,4	0,9	4277,9	35,4
2009	7949,9	100	5169,4	65,1	127,0	1,5	1512,9	19,0	1140,6	14,4
2010	8045,5	100	4775,2	58,8	87,0	1,1	2411,4	30,0	771,9	10,1
2011	14333	100	7585,6	52,7	149,2	1,0	56,9	0,4	6542,2	45,9

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Державного комітету статистики України. - <http://www.ukrstat.gov.ua>

Як видно з табл. 2.3, існує значна різниця між джерелами фінансування. Найменша частка припадає на державний сектор. Загальна сума витрат стрімко зросла у 2008 році до рівня 11994,2 млн. грн. порівняно з 2002 роком, де даний показник становив 3013,8 млн. грн., а у 2009 році ця сума скоротилася до рівня 7949,9 млн.грн. У 2011 році спостерігається зростання даного показника до рівня 14333,9 млн.грн. Наведені дані підкреслюють значення власних джерел фінансування, а також наголошують на мінімальності фінансової підтримки з боку держави. Звертає на себе увагу також той факт, що у 2009 році частка фінансування від іноземних інвесторів зростає від рівня 115,4 млн.грн. до 1512,9 млн.грн. Даному питанню приділяється багато уваги українськими економістами у їхніх дослідженнях [13;18;42;44;57;73;82;106]. Загалом, дані табл. 2.3 ілюструють зростання загальної суми витрат на фінансування інноваційної діяльності в Україні у 2011 році.

У своїх працях Б. Заремський наголошує, що для більшості перехідних економік характерною є відсутність технологічного оновлення і технічного

перезоброшення виробництва, низький рівень розвитку науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР), малі обсяги виробництва інноваційної продукції, відсутність чіткої стратегії інноваційного розвитку країни, відсутність фінансування наукових досліджень тощо [72, 56].

Цілком зрозуміло, що такий підхід з боку держави не може забезпечити достатнього рівня розвитку технологій, їх трансферу, а тому і стримує загальний економічний розвиток нашої держави. Адже інтелектуально-інноваційний продукт і є саме тим фактором, що несе свій вирішальний вплив не лише на конкурентоспроможність країни на світовому рівні, але і на стабілізацію економічної ситуації всередині держави.

Високий рівень державних витрат на фінансування R&D (Research&Development), що являє собою майже аналогічний показник вітчизняного НДДКР, та відтворення промислової власності є характерним не лише для високорозвинутих ведучих країн світу, але і для так званих середніх і малих країн: в Австралії – 46,9%; в Данії – 51,1%; в Греції – 73,7%; в Норвегії – 46% в Португалії – 62,1% [140, 119]. Тепер за даними табл. 2.3 спробуємо вивести цей показник в Україні. Частка державного фінансування в загальній сумі витрат за 2007 рік становить лише 1,33%, у 2008 році – 2,8%, а у 2009 році – 1,6%, у 2010 році – 1,08 %, у 2011 році – 1,04 %. Як бачимо, фінансування технологічних інновацій в Україні перебуває на надзвичайно низькому рівні.

Аналіз рівня забезпечення України основними факторами виробництва і ефективність їх використання у порівнянні з шістьма передовими економічно розвинутих країн світу (США, Японія, Німеччина, Франція, Англія, Канада) засвідчує, що наша країна має досить високий рейтинг: по забезпеченості сільськогосподарським угіддям – третє місце, трудовими ресурсами – четверте місце, науковим потенціалом – третє місце [15, 39]. Як бачимо, можливості у нашої держави є, але вони не використовуються. Якщо в 1993 році Україна по рівню технологічного розвитку відносилась до 20-ти найбільш розвинутих країн, то сьогодні вона опинилася серед технологічно відсталих [148, 16]. На думку Г. Зикова, для ефективної реалізації потенціалу України необхідно

виявити перспективні географічні вектори науково-технічного та інноваційного розвитку, а також організаційні форми [77, 62].

Україна має всі необхідні основи для розвитку інноваційно-інтелектуальної сфери. Для реалізації необхідна в першу чергу обґрунтована та раціональна підтримка зі сторони держави, а також іноземного партнера з його досвідом, знаннями та фінансовими можливостями.

Не можна не погодитися з думкою Д. Мартиросяна, що на сучасному етапі розвитку країн активізація науково-інноваційної діяльності є одним із визначаючих факторів структурної перебудови і прискорення економічного росту, інноваційний тип економічного розвитку все більше стає тим фундаментом, який визначає економічну міцність країни і її перспективи на світовому ринку [118, 107].

На сучасному етапі розвитку України можна стверджувально говорити про ряд проблем та перешкод на шляху комерціалізації та реалізації об'єктів промислової власності в процесі міжнародного науково-технічного обміну та трансферу промислової власності. Дана проблематика широко досліджувалася вченими-економістами [19;21;24;78;116;200;220-221]. Навіть фірми, котрі є власниками валютних засобів, змушені заатентовувати лише окремі розробки і забезпечувати їх легітимний захист лише в тих країнах, де вони потенційно можуть бути реалізовані. На противагу цьому, світова практика підтверджує ефективність використання та реалізації об'єктів промислової власності в системі міжнародного трансферу для фінансування національних економік країн-власників інтелектуальних ресурсів. Оскільки технологічний розвиток на протязі довгого періоду часу розглядався як одна із рушійних сил економічного зростання та продуктивності, США і країни Європи останніми роками почали використовувати конкретні фактори, які лежать в основі підвищення показників ефективності, а саме об'єкти промислової власності. Адже саме промислова власність створює основи для інвесторів, спонукаючи їх вкладати кошти за умови ризику. Промислова власність є інтегральним показником створення вартості на технологічно зорієнтованому підприємстві, а також важливим

елементом в отриманні венчурного капіталу підприємствами малого та середнього бізнесу. І саме патентування, ліцензування та франчайзинг, як зазначалося нами у попередньому підрозділі, мають вирішальне значення в процесі залучення венчурного капіталу.

Для української економіки характерною ознакою є недосконалість процесу реалізації та використання об'єктів промислової власності. Ми вважаємо, що з огляду на вищевказані переваги ефективності використання об'єктів промислової власності, ефективною стратегією виведення вітчизняної промислової власності на світовий ринок є міжнародний науково-технічний обмін та міжнародний трансфер. Прикладом можуть виступати роботи по електронно-променевому зварюванні, при яких науковий відділ Інституту електрозварювання НАН України спільно зі своїм інженерним центром і Сумським заводом електронного устаткування постачають на світовий ринок основні модулі устаткування, котрі в подальшому поступово адаптуються до місцевих умов замовників.

Якщо підприємство не може дозволити собі комерціалізацію винаходу, раціональним рішенням була б видача ліцензії. Це досить ефективний вихід для фірм, які потребують підтримки при виході на міжнародний ринок. М. Паладій зазначає, що Україна щорічно купує приблизно 50 ліцензій, 20% з яких при використанні є збитковими, а до стадії виробництва доходять тільки 0,6% патентів (у Фінляндії, наприклад, даний показник становить 30%) [137, 3].

Розвиток українського ліцензійного ринку характеризується відносно високим рівнем торгівлі ліцензіями на винаходи та корисні моделі (438 – у 2009 р.), промислові зразки (77 – у 2009 р.), знаки для товарів та послуг (1412 – у 2009 р.), що свідчить про розширення комерціалізації об'єктів промислової власності [194, 19]. Саме завдяки останньому значно підвищується конкурентоспроможність пропонованої продукції, створюється відповідний рівень іміджу самих компаній, що беззаперечно підвищує довіру споживачів. Даний факт підтверджується активністю суб'єктів господарювання, котрі провадять свою діяльність на міжнародному ринку. А. Жужнева зазначає, що

постійними користувачами даної процедури є великі світові корпорації, такі як: Philips, Siemens, Sony, Nokia, Procter&Gamble та інші [70, 49]. Однак ми вважаємо за доречне наголосити на відсутності поняття «міжнародний патент», ми можемо говорити лише про «міжнародну заявку», що подається згідно Договору РСТ. Крім того у даний час здійснюється процес удосконалення системи РСТ, що має своєю метою спрощення самої процедури, отримання додаткових послуг та підвищення рівня якості.

Досить новим та прогресуючим напрямком на українському ринку промислової власності є процес патентування «селективних» винаходів, що отримав виокремлення у національному законодавстві у 2006 році. О. Кучеренко та А. Грибан при дослідженні такого роду винаходів в контексті патентування зазначають, що їх кількість щорічно зростає, а розуміння поняття «селективності» сприяє успішному одержанню патентів на них [102, 55]. Ми вважаємо, що необхідним кроком є розширення ряду об'єктів, що відносяться до «селективних» винаходів у нормативно-правовому забезпеченні України. Крім того, потрібно в обов'язковому порядку сформулювати принципи селективності.

Трансформаційні процеси, котрі відбулися за останні роки в економіці України, обумовили появу та розвиток нових договірних інститутів, однією із яких виступає договір комерційної концесії (франчайзингу). Передача права на використання комерційного (фірмового) найменування у наш час є широко розповсюдженим процесом реалізації інтелектуальних активів в процесі комерціалізації. Більш детально даний процес поданий нами у попередньому підрозділі при поданні характеристики засобів індивідуалізації суб'єктів господарювання.

Одним з найважливіших факторів впливу на результативність діяльності інноваційно-інтелектуального сектора є формування ефективного процесу трансферу об'єктів промислової власності на міжнародному ринку та державна підтримка. Особливо необхідною вона є на початкових стадіях, а саме, на стадії дослідження та розвитку, коли автор-винахідник вивчає широке коло проблем

та підбирає варіації їх розв'язання. Заслуговує уваги і той факт, що недостатня державна підтримка та низький правовий захист промислової власності стали причиною отримання Україною у 2001 році «пріоритетного» статусу за рівнем піратства (Priority Foreign Country), який був відкликаний у 2005 році за результатами зниження рівня піратства на 6% (з 91% до 85%). Подальше зниження цього показника сприяло збільшенню валового прибутку та створенню додаткових робочих місць.

Для України в контексті виходу на міжнародні ринки в системі міжнародного трансферу промислової власності, виникає ряд проблем, пов'язаних із:

- невідповідністю законодавчої бази;
- відсутністю державної підтримки;
- конфіденційністю інформації;
- нестачею фінансових ресурсів на відповідних етапах процесу створення, комерціалізації та реалізації об'єктів промислової власності тощо.

Для українського ринку процес комерціалізації об'єктів промислової власності є досить новим та недосконалим. Насамперед це пояснюється відсутністю відповідних знань працівників інноваційної сфери у даному напрямку, а також специфікою законодавства та невідповідністю певних його норм міжнародним стандартам.

Роль України в реалізації та захисті об'єктів промислової власності на світовому рівні на даний час є незначною, доказом чого є показник патентування винаходів іноземних суб'єктів господарювання в Українському відомстві (Додаток В.):

- найбільша кількість отриманих охоронних документів українською стороною припадає на Німеччину, США та Францію;
- найактивнішим по всіх країнах щодо винаходів з розглянутих періодів є 2011 рік, абсолютним лідером є Німеччина;
- кількість отриманих охоронних документів на винаходи є найменшою у даному переліку у Норвегії, Китаю, Польщі та Кореї.

З даних Додатку В. можемо зробити висновок про низьку зацікавленість іноземних винахідників та раціоналізаторів на українському ринку. Водночас позиція України на світовому ринку є також низькою, а присутність національних розробок фактично не прослідковується. Ми вважаємо, що для підвищення рівня активності українських інноваторів на міжнародному ринку необхідною є ефективна оцінка об'єктів промислової власності підприємствами-власниками, їх правовий захист та комерціалізація. Остання є актуальною особливо у сучасних умовах становлення ринку промислової власності та являється об'єктом дослідження таких вчених, як: А. Косенко, О. Колотюк, П. Перерва [89-94; 141-143]. Потреба в оцінці промислової власності викликана необхідністю підвищення системи ціноутворення на шляху міжнародного трансферу промислової власності.

А. Єременко у своєму дисертаційному дослідженні стверджує, що до напрямів вдосконалення національної системи регулювання прав інтелектуальної власності на макrorівні відносять комерціалізацію результатів інтелектуальної діяльності [66, 174]. Доповнюючи думку автора, хочемо зазначити, що комерціалізація об'єктів промислової власності є важливим фінансовим інструментом не тільки національної системи регулювання прав інтелектуальної власності, але й передумовою фінансування вітчизняного бізнесу в системі міжнародного трансферу та науково-технічного обміну активами промислової власності на макrorівні.

Ми вважаємо, що ефективність володіння, користування та розпорядження об'єктами промислової власності проявляється через наступні принципи на шляху їх реалізації в системі міжнародного трансферу:

1. Інвентаризація усіх наявних об'єктів промислової власності (оскільки на даний час фактично відсутня практика виявлення, ідентифікації та інвентаризації об'єктів промислової власності українськими суб'єктами господарювання; відсутність даної вимоги нівелює значення таких активів для підприємств, що стримує вихід з ними на світовий ринок).

2. Ведення постійної реєстрації об'єктів промислової власності та їх ревізія (процес реєстрації об'єктів промислової власності в Україні є доволі довготривалим та дорогим, що не дозволяє здійснювати всеохоплюючу наступну ревізію усіх наявних в країні об'єктів промислової власності, котрі можуть бути ефективно реалізовані в системі міжнародного трансферу; одночасно потребує реформування і система міжнародної реєстрації об'єктів промислової власності. Як зазначає В. Потехіна, з кількох десятків зареєстрованих винаходів, торгових марок, промислових зразків і корисних моделей в Держаному департаменті інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України (авт. - на сьогодні – Державній службі інтелектуальної власності) тільки близько двох десятків пройшли перереєстрацію в Європейському патентному відомстві та дістали визнання на міжнародному рівні [156, 105]).

3. Оцінка об'єктів промислової власності та зарахування їх до бухгалтерської звітності (питання оцінювання об'єктів промислової власності базується переважно з урахуванням традиційних підходів в оцінці, нівелюючи при цьому значення нетрадиційних, що особливо актуальні при прийнятті рішення щодо надання правової охорони відповідним об'єктам; рекомендації по вдосконаленню методів оцінки промислової власності будуть подані нами нижче).

4. Правовий захист (дане питання не може вважатися дискусійним, оскільки наявність правових колізій у сфері державного регулювання трансферу промислової власності підтверджується поданими нами у даному розділі колізіями, рекомендації по вдосконаленню яких будуть запропоновані у третьому розділі даної дисертаційної роботи).

Результат ефективної реалізації нематеріальних активів в системі міжнародного трансферу перш за все залежить від надійності правового захисту та його легітимності на світовому рівні. Процес реалізації об'єктів промислової власності повинен підтверджуватися адекватним правовим

захистом, отриманням патентів, реєстрацією торгових марок, а також підкріплюватися конфіденційністю.

Економічне розмежування між країнами продовжує зменшуватись в глобальному значенні. Даний аспект породжує як проблеми, так і перспективні можливості. Одним з аргументів даного явища є те, що стрімко зростає комерціалізація об'єктів промислової власності, що являє собою одне з найголовніших джерел фінансування відтворення промислової власності. Особливо даний аспект є важливим у сфері міжнародного трансферу технологій та промислової власності. Саме тому можна із впевненістю говорити, що в перспективі буде збільшуватись кількість трансакцій, які включатимуть промислову власність, котра в своїй сутності продаватиметься, купуватиметься, ліцензуватиметься та циркулюватиме поміж країнами, мультинаціональними компаніями. Проблематиці комерціалізації інтелектуальної власності присвячені наукові дослідження А. Єременка [62-66]. У даному дисертаційному дослідженні увагу сфокусовано на промисловій власності, яка є специфічною формою нематеріальних активів у власності бізнесу, володіє відповідною вартістю та потребує оцінки. Методичне забезпечення оцінювання промислової власності в Україні не є досконалим. На нашу думку, упущеним є аспект попередньої оцінки з метою прийняття чи відхилення рішення про надання правової охорони відповідному об'єкту промислової власності. Адже отримання потенційної інформації про можливі прибутки чи витрати уможливить відхилення патентування та ліцензування тих об'єктів промислової власності, що є неефективними в процесі здійснення міжнародного трансферу.

Розглянемо існуюче методичне та нормативно-правове забезпечення даного процесу в Україні. Для початку важливо визначити мету оцінки. Згідно рекомендацій з оцінки вартості інтелектуальної власності, поданої Центром інтелектуальної власності та передачі технологій, потреба в оцінці вказаних об'єктів виникає при [79, 3]:

- бухгалтерському обліку нематеріальних активів;

- купівлі-продажу ліцензій та укладенні договорів на передачу прав на об'єкти промислової власності, «ноу-хау» тощо;
- передачі промислової власності у статутні фонди господарських товариств, спільних підприємств, укладенні договорів про спільну наукову та науково-технічну діяльність;
- інвестуванні правами промислової власності;
- визначенні збитків від порушення прав на об'єкти промислової власності, внаслідок недобросовісної конкуренції тощо.

До вищеподаних цілей, на нашу думку, варто віднести також і процес страхування майна, приватизацію, отримання кредиту під заставу тощо.

Міжнародна практика пропонує нам три підходи до проведення оцінки: ринковий (порівняльний), доходний та витратний [260; 264]. Існують також і більш складні методи, які базуються на статистичному аналізі, вищій математиці, але у будь-якому випадку вони розроблені в межах даних трьох основних підходів. Вибір останнього залежить від вихідних даних: ціни, вартості, цінності тощо. В рамках даних підходів сформовані вже більш конкретні методи оцінки, які можуть відрізнятися між собою незначними рисами. Наприклад, в проекті стандарту Російської групи оцінювачів «Єдина система стандартів оцінки. Оцінка результатів інтелектуальної діяльності» розглядаються наступні методи оцінки: метод вартості створення, метод вартості придбання результатів інтелектуальної діяльності, метод прямої капіталізації доходів, метод надлишкового прибутку, метод дисконтування грошових потоків, метод переваги в прибутках, метод звільнення від роялті [5, 60].

В Україні оцінка промислової власності здійснюється на основі Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» від 03.10.2007 р., затвердженого відповідно до статті 9 Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні»[154].

Центр інтелектуальної власності та передачі технологій при НАН України подає наступну класифікацію підходів та методів з оцінки інтелектуальної власності:

1. Витратний підхід:

- метод первісних витрат;
- метод вартості заміщення;
- метод вартості відтворення;

2. Ринковий підхід:

- метод порівняльного аналізу продаж;

3. Доходний підхід:

- метод прямої капіталізації прибутків;
- метод дисконтування чистих грошових потоків;
- метод звільнення від роялті [79, 15-21].

Дана класифікація відповідає міжнародним стандартам та є ефективною в процесі реалізації. Вищеперелічені підходи використовуються однаково як для оцінки матеріальних, так і нематеріальних активів. Але вибір самого методу залежить від багатьох чинників та вихідних даних.

Розглянувши три основних підходи з оцінки промислової власності та методики їх розрахунку, ми дійшли висновку, що найефективнішим є доходний підхід, оскільки він зосереджений на шляхах отримання прибутку від створення та використання промислової власності. Порівняльний та витратний підходи можна використовувати як додаткові до доходного за умови наявності необхідної кількості достовірної інформації. В Україні доходний підхід для оцінки об'єктів промислової власності є найбільш поширеним, оскільки в його основі лежать перший та другий основні закони фінансів: «Долар нині коштує дорожче, ніж долар завтра (1)» і «Безризиковий долар коштує дорожче, ніж ризиковий (2)» [108]. Надзвичайно важливо зважати на даний взаємозв'язок і періодично тестувати вартість специфічних активів підприємства із вартістю підприємства в цілому. Сума частин повинна бути співрозмірною з вартістю цілої одиниці.

На основі усестороннього дослідження глобальної торгової системи А. Єременко також наголошує на тому, що основним підходом до визначення ринкової вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності для вітчизняних суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності є доходний [66, 156].

Водночас, на міжнародному рівні набуває широкого застосування практика використання нових нетрадиційних методів на базі стандартних підходів: доходного, витратного та ринкового. Д. Александров виділяє наступні з них:

- метод надлишкових прибутків, який використовується при передпродажній оцінці гудвілу. Він базується на порівнянні рентабельності чистих активів підприємства із середньою рентабельністю чистих активів на фінансовому ринку або по галузі;
- альтернативний метод, що передбачає розрахунок різниці між вартістю підприємства з припущенням, що воно має у власності невідчутні активи та використовує їх у діяльності, та вартістю підприємства з припущенням, що воно не є власником тих же невідчутних активів;
- метод вартості торгової марки (доходний), за яким така вартість розраховується через дисконтування прогнозованих потоків прибутку, генерованих торговою маркою;
- оцінка нематеріальних факторів за допомогою показника ділової активності. Для цього до показника середньорічного обсягу продажів застосовується коефіцієнт, який визначається емпіричним шляхом, зважаючи на аналіз угод купівлі-продажу за однорідними підприємствами;
- залишковий метод, за яким оцінюється вартість придбаного гудвілу за міжнародним та національним стандартами обліку, тобто гудвіл дорівнює різниці вартості придбання і справедливої вартості придбаних чистих активів. За цим методом можна оцінити вартість інтелектуального капіталу як різницю між поточною ринковою капіталізацією та справедливою вартістю матеріальних та ідентифікованих нематеріальних активів;

- розрахунок коефіцієнта Д. Тобіна. Цей показник відображає співвідношення ринкової вартості компанії та відновлювальної вартості її активів. Високе значення цього показника передбачає, що крім активів, відображених у балансі, компанія володіє іншими невідчутними ресурсами, які дають можливість отримати великі прибутки [1, 63-64].

Американські економісти Г. Сміт та Р. Пасс в результаті своїх досліджень дійшли висновку, що в контексті ефективності оцінки об'єктів інтелектуальної власності існує наступна відповідність: для патентів та технологій, для торговельних марок та найменувань, виробничого програмного забезпечення, франчайзингових прав основним є доходний підхід, другорядним порівняльний, а неефективним витратний; для програмного забезпечення управління - основний – витратний, допоміжний – порівняльний, неефективний – доходний підхід [262, 338]. Отже, порівняльний аналіз ефективності застосування підходів оцінки промислової власності, згідно нашого дослідження, матиме наступний вигляд:

Таблиця 2.4

Пріоритетність застосування підходів при оцінці
промислової власності

Промислова власність	Висока ефективність застосування	Середня ефективність застосування	Низька ефективність застосування
Охоронні документи (патенти на винаходи, корисні моделі та промислові зразки; свідоцтва на знаки для товарів і послуг, топографії інтегральних мікросхем, кваліфіковані зазначення походження товарів)	Доходний	Ринковий	Витратний
Технології та «ноу-хау»	Доходний	Ринковий	Витратний
Засоби індивідуалізації товарів та учасників господарського обігу (торгівельні марки, знаки для товарів та послуг)	Доходний	Ринковий	Витратний
Права в системі міжнародного науково-технічного обміну, лізингових та франчайзингових договорів	Доходний	Ринковий	Витратний

Джерело : Складено автором

Отже, як бачимо з наведеної нами у табл. 2.4 пріоритетності, найбільш ефективним методом в оцінці саме промислової власності є доходний підхід. Однак деякі дослідники вважають, що одну і ту ж методику оцінювання не можна використовувати до всіх життєвих циклів інтелектуального продукту, адже з часом змінюється і вартість промислової власності, і підходи для проведення її оцінки [75, 38].

Дослідивши основні підходи в оцінці та сучасні методи розрахунку, пропонуємо розроблений нами метод оцінки промислової власності, що оснований на врахуванні ризиків та побудові сценаріїв розвитку подій, - метод імітаційного розрахунку. В його основі лежать такі методи оцінки, як: метод експертних оцінок (у нашому випадку ми використали результати отримання ймовірностей настання відповідних подій експертним методом, проведеного підприємством ТОВ «ПВФ Електросвіт») та метод «дерева рішень». Три традиційних підходи оцінки, що розглядалися нами вище, підходять майже до будь-якого аналізу оцінки. Однак за останнє десятиліття у зв'язку із розширенням впливу чинників та їх кількості при оцінці виникає потреба використання методу, що орієнтований на короткостроковий період оцінки та охоплює різні рівні прибутку – метод експертних оцінок та метод «дерева рішень». У основі кожного з цих методів є два етапи: по-перше, розрахунок імовірного виникнення сприятливих обставин, які впливатимуть на підвищення вартості промислової власності (ціна або якість); по-друге, розрахунок прибутку за умови наявності таких сприятливих умов (даний крок здійснюється, як правило, за допомогою одного із трьох традиційних підходів оцінки, описаних нами вище).

Уже відомі та досліджені нами методи оцінки за трьома традиційними підходами характеризуються високим рівнем прибутку за умови довгостроковості вкладень, у той час, коли метод імітаційного розрахунку моделює невисокі надходження у короткостроковий період часу з високою частотою повторюваності. Метод експертних оцінок використовується для визначення імовірності за принципом невизначеності. На основі даного методу

проводиться всеохоплююча оцінка ризику за даними опитування експертної групи. Таким чином, з вибірки виділяють найефективніший варіант (у нашому дослідженні таке опитування було проведено підприємством ТОВ «ПВФ Електросвіт», що є конкурентом ТОВ «Шредер», котре являється у даному випадку об'єктом дослідження; при розрахунках ми використали готові результати експертної оцінки). Метод «дерева рішень» характеризується наявністю сценаріїв, що включають в себе відповідні параметри. Ефективність розраховується на основі визначення ефективності кожного зі сценаріїв та ймовірності його здійснення. Дані методи є досить чутливими до зміни основних параметрів. Саме тому їх потрібно використовувати у поєднанні: наприклад, при застосуванні методу експертних оцінок необхідно створювати детальну структуру «дерева рішень» для того, щоб усі потенційні результати були включені в аналіз. А. Козирьов та В.Макаров вважають, що дані методи пов'язані з великими витратами часу та дорогими розрахунками [84, 196].

З урахуванням зростаючого значення промислової власності у бізнес-діяльності та ускладнення існуючої методики оцінки, альтернативні методи характеризуються зростаючою роллю у майбутньому. Саме тому ми пропонуємо об'єднати дані альтернативні методи та сформулювати метод, який охоплював би основи оцінки та базувався на поданих нами вище альтернативних методах, - метод імітаційного розрахунку. Розглянемо його детальніше. На основі формули дисконтування чистих грошових потоків розраховуємо теперішню вартість оцінюваного об'єкта промислової власності. Поточна вартість оцінюваного об'єкта промислової власності, згідно Рекомендацій з оцінки вартості інтелектуальної власності, розраховується за наступною формулою:

$$PV = \sum CF_j / (1 + I)^t \quad (2.1)$$

PV – поточна вартість оцінюваного об'єкта;

CF_j – щорічні майбутні грошові потоки;

I – коефіцієнт дисконтування;

t - час [79, 17].

Даний показник становитиме для методу імітаційного розрахунку середню ефективність об'єкта. Для аналізу ефективності встановлюємо ймовірність настання того чи іншого сценарію експертним методом та розраховуємо ефективність кожного зі сценаріїв:

$$E_f = PV \times p_i, \text{ де} \quad (2.2)$$

E_f – ефективність;

PV – теперішня вартість оцінюваного об'єкта;

p_i – ймовірність настання i -того сценарію.

Ймовірність настання сценарію досліджується експертним методом на основі розгляду параметрів досліджуваного об'єкта. Потенційний перелік ймовірностей настання i -того сценарію для подальшого використання у методі експертних оцінок пропонуємо формувати на основі здійснення SWOT та PEST аналізів внутрішнього та зовнішнього середовища відповідно. Метод імітаційного розрахунку може бути застосований на практиці за умови стабільних та нестабільних грошових надходжень.

Алгоритм застосування методу імітаційного розрахунку на практиці: для прикладу візьмемо ТОВ «Шредер» [199] (м. Тернопіль), що є членом міжнародної компанії «Schréder», яка налічує понад 30 підприємств-членів групи по всьому світі та яке спеціалізується на виробництві освітлювальних приладів, проведенні дослідно-конструкторських робіт у сфері розробки світлотехнічних виробів, розробці енергозберігаючих проектів освітлення об'єктів тощо. Успішність діяльності підприємств, що належать до групи «Шредер» свідчать такі проекти освітлення: Penang Bridge в Малайзії (найдовший міст в Азії); Аеропорт Куала Люмпур (Малайзія), освітлений 15000 світильниками Шредер; Тунель під Ла Маншем, Суецький тунель та багато інших в Бельгії, Франції, Італії, Іспанії, Португалії; Пивоварня «Юпілер» в Бельгії; Освітлення майдану Незалежності в Києві; Архітектурна підсвітка арки біля Київської адміністрації, підсвітка парку Міцкевича у Львові та багато інших [212]. За ТЗОВ «Шредер» закріплено ринок України. Припустимо, підприємство планує вихід на міжнародний ринок, наприклад Росії, зі своїм

проектом освітлення парків із новоствореним продуктом освітлення Green Light Label. Застосуємо метод імітаційного розрахунку для встановлення рівня ефективності даного проекту.

Результати SWOT аналізу: потенційні внутрішні сили підприємства: конкурентні навички і переваги, постійні покупці, високоякісна технологія, можливість впровадження інновацій, фінансові ресурси, високоякісна сировина з Німеччини («Lankwitzer Lackfabrik GmbH», «Alnot GmbH», «IBV», «Atotek»), Польщі («Slaska Fabrika Kabli SA») та Угорщини («Zoltek») [199]; потенційні зовнішні можливості: можливість виходу на нові ринки (країни Східної Європи і Азії), можливість диверсифікації продукції, можливість розширення ринку; потенційні внутрішні слабкості: застаріле обладнання, можливість зниження конкурентних позицій за умови відсутності введення інновацій, вразливість до недобросовісної конкуренції; потенційні зовнішні загрози: несприятлива державна політика, появи сильних конкурентів, зміна уподобань споживачів, економічні обмеження, поява на ринку новітньої продукції.

Результати PEST аналізу: політична складова: нестабільна урядова політика, невідповідність чинного законодавства України міжнародним нормам, податкова політика урядів; економічна складова: недобросовісна конкуренція на ринку, складна та довготривала процедура подання заявки та отримання патенту на об'єкти промислової власності в Україні, нестабільність валютного курсу; соціальна складова: необхідність навчання персоналу, дотримання соціальних принципів на переговорах; технологічна складова: необхідність отримання правової охорони на новостворений об'єкт промислової власності, необхідність отримання Європейського патенту, відмінність у рівнях технологічного розвитку між країнами, необхідність надання інжинірингових послуг.

Проведення SWOT та PEST аналізів оцінки внутрішнього та зовнішнього середовища відповідно дає нам необхідну інформацію для подальшого використання в експертному методі. ТОВ «ПВФ Електросвіт», конкурент ТОВ «Шредер» на ринку освітлювальної техніки, пропонує наступні показники

ймовірностей настання сценаріїв при виході підприємства на світовий ринок з новим продуктом:

Таблиця 2.5

Ймовірність настання сценаріїв (подій) при виході підприємства на ринок Росії з новим продуктом освітлення

Подія (сценарій)	Ймовірність*
1. Бар'єри на зовнішньому ринку, недобросовісна конкуренція	35%
2. Виникнення колізії між національним законодавством та нормами міжнародно-правових актів	64%
3. Потреба в реінжинірингу	45%
4. Формування системи охорони та захисту промислової власності (ефективність патентування, ліцензування)	70%

Джерело : Складено автором згідно даних, отриманих від ТОВ «ПВФ Електросвіт» (Додаток Д)

Підприємству необхідно розрахувати потенційні ліцензійні платежі у випадку патентування свого освітлювального приладу. Використовуємо запропонований нами метод імітаційного розрахунку, тобто шукаємо добуток теперішньої вартості проекту та ймовірностей настання відповідних подій, що сформовані нами на основі результатів експертної оцінки. Даний результат являтиме для нас очікувану ефективність, у даному випадку – розмір ліцензійних платежів. Зобразимо процес використання методу імітаційного розрахунку для прийняття рішення щодо патентування продукту освітлення ТОВ «Шредер» з урахуванням сценаріїв, поданих у табл. 2.5, на рисунку:

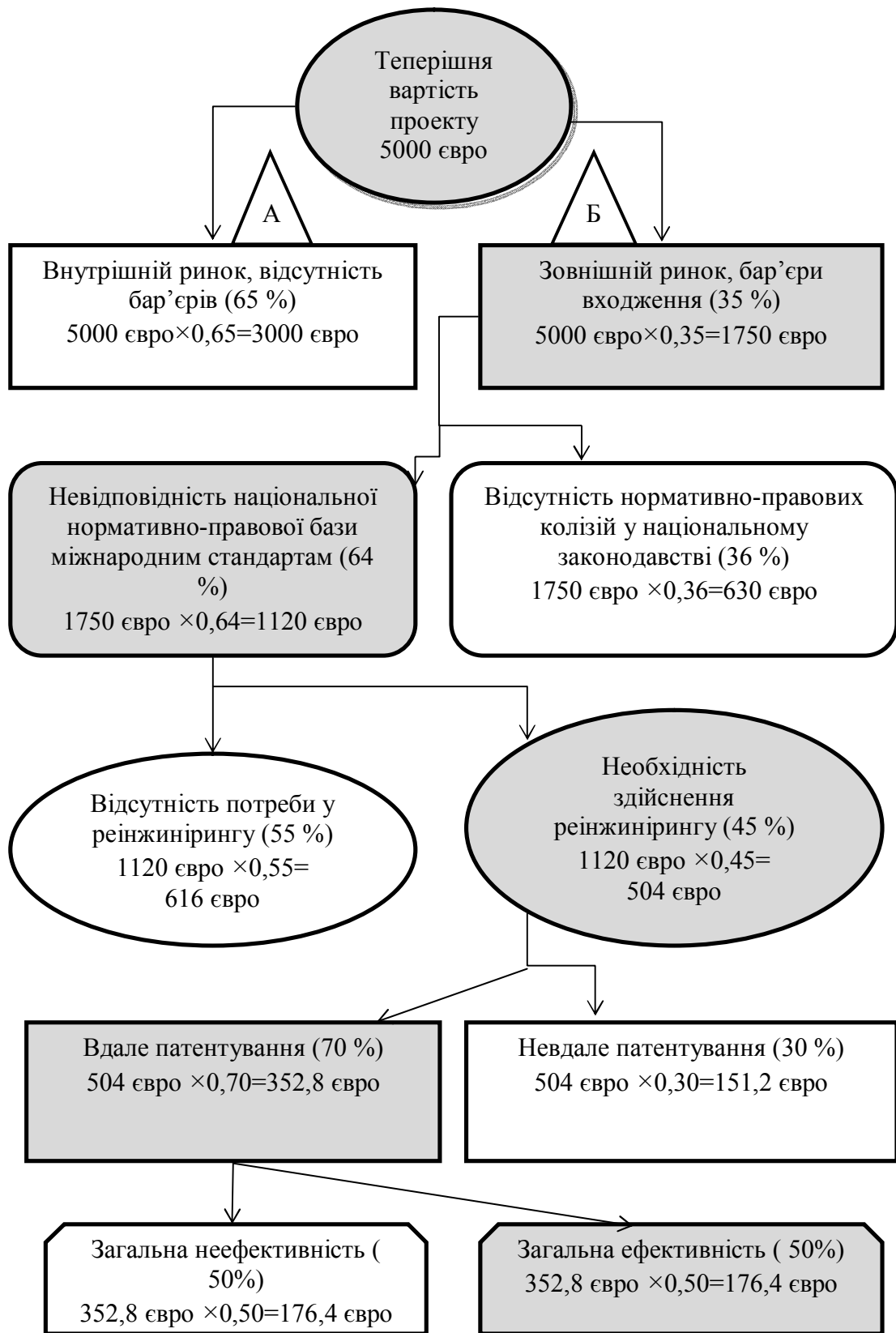

Рис.2.3. Блок-схема алгоритму використання методу імітаційного розрахунку для прийняття рішення ТОВ «Шредер» щодо патентування нового освітлювального приладу
 Джерело: Складено автором

Судячи з наведених на рис. 2.3 схематичних розрахунків, робимо висновок, що потенційні ліцензійні платежі складатимуть в рік 176,4 євро ($5000 \text{ євро} \times 0,35 \times 0,64 \times 0,45 \times 0,70 \times 0,50$), що для підприємства, теперішня вартість проекту якого становить 5000 євро, не є вдалим варіантом. Вищий показник ліцензійних платежів міг би бути за умови зниження показника ймовірності виникнення правових колізій, а також потенційного виникнення бар'єрів впровадження як на внутрішньому ринку, так і при виході на міжнародний ринок. Дане твердження підкреслює необхідність удосконалення механізму державного регулювання вищеподаних процесів в Україні.

Підсумовуючи вищеподаний матеріал, можемо зробити висновок, що процес комерціалізації промислової власності, її оцінка та трансфер є важливим складовими виведення таких об'єктів на міжнародні ринки. В процесі дослідження ми дійшли висновку, що найбільш ефективним в контексті оцінки промислової власності є доходний підхід, а витратний та ринковий ефективно використовувати у поєднанні з іншими. Крім того, у даному підрозділі запропоновано новий метод оцінки промислової власності – метод імітаційного розрахунку, в основі якого лежать експертний метод та метод «дерева рішень». Метод імітаційного розрахунку рекомендовано внести до Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» та Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої Фондом державного майна України. Метод імітаційного розрахунку можна ефективно використовувати на практиці з метою прийняття оптимального рішення щодо використання, охорони та захисту об'єктів промислової власності. Однак наявні і певні недоліки: даний метод потребує багатократних розрахунків, що базуються на основі показників ймовірності настання відповідних подій.

В економічних реаліях України питання комерціалізації об'єктів промислової власності не може вважатися дискусійним. Лише поєднання державної підтримки і власного комерційного підприємництва може допомогти нашій державі зайняти достойне місце в суспільстві індустріально розвинутих країн.

Висновки до розділу 2

1. Дослідження сучасного стану економічного механізму державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні дозволило виявити у ньому низку недоліків: 1) недосконалість податкової політики знижує заінтересованість національних суб'єктів господарювання у діяльності, пов'язаній із міжнародним трансфером промислової власності (відсутність дослідницького податкового кредиту) ; 2) відсутність імplementованих норм Угоди ТРІПС, що стосуються митного регулювання в національну нормативно-правову базу, що унеможливорює процес ефективного митного регулювання згідно міжнародних стандартів; 3) провадження приватизації майна в Україні без урахування активів промислової власності; 4) державно-правова нерегульованість діяльності у сфері венчурного інвестування, а також відсутність підтримки з боку держави діяльності венчурних фондів в Україні.

2. Аналіз чинного нормативно-правового забезпечення у сфері міжнародного трансферу промислової власності демонструє ряд внутрішніх колізій, а також невідповідність міжнародним стандартам, наприклад, Угоді ТРІПС, що не лише стримують розвиток даних процесів, але й призводять до порушення як з боку іноземних країн, так і українськими представниками. Відсутні законодавчі акти, котрі б регулювали венчурний бізнес, підтримку венчурних фондів, а також процес франчайзингу та відповідних договорів в Україні.

3. Виявлені недоліки у системі державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності свідчать про необхідність удосконалення державного управління міжнародного трансферу промислової власності: створення установ, які б займалися виключно проведенням експертизи об'єктів промислової власності; удосконалення системи охорони та захисту об'єктів промислової власності, які потенційно братимуть участь у процесі міжнародного трансферу.

4. Аналіз національного механізму державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності у порівнянні з провідними країнами світу показав недосконалість діючої національної системи. Досвід щодо формування системи захисту та відповідальності за порушення у даній сфері таких країн як США, Австралія, Великобританія та Франція рекомендовано взяти до уваги при удосконаленні системи державного регулювання даної сфери в Україні.

5. Аналіз системи державного фінансування відтворення промислової власності показав поступове щорічне зниження витрат з боку держави у даному секторі. На фоні мінімального фінансування виникає водночас і проблема, що стосується комерціалізації об'єктів промислової власності на шляху її міжнародного трансферу. Дослідження системи методичного забезпечення процесу оцінювання об'єктів промислової власності своїм результатом мало розробку методу оцінки промислової власності – методу імітаційного розрахунку, який рекомендовано включити до Національного стандарту N 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» та Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої Фондом державного майна України в контексті попереднього прийняття рішення щодо надання відповідної охорони тому чи іншому об'єкту промислової власності. Даний метод уможливить уникнення витрат на патентування чи ліцензування неперспективних об'єктів промислової власності в системі міжнародного трансферу.

6. Дієвість сучасного механізму державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності, зважаючи на наявність значної кількості недоліків в управлінні та колізій в нормативно-правовому забезпеченні, є неефективною, а тому потребує гармонізації та удосконалення.

Положення розділу 2 опубліковані у: [224; 226-227; 229-230; 232-234; 240-241].

РОЗДІЛ III

ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ТРАНСФЕРУ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1. Передумови формування національного механізму стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні

В контексті формування національного механізму стимулювання міжнародного трансферу промислової власності для українського ринку досить складним є питання її оцінки та комерціалізації, а відтак і запису до бухгалтерської звітності та інвентаризації. Основною перешкодою проведення останньої в Україні є недосконалість законодавчої бази про повноваження органів державної влади в розподілі права власності на об'єкти промислової власності, які були створені на кошти держбюджету. У свою чергу це ускладнює процес віднесення їх до стандартів бухобліку.

Останнім часом трансфер промислової власності та ліцензійна торгівля в Україні провадяться без сприяння з боку держави в контексті комерціалізації національних наукових та технічних розробок. Саме тому, важливим та ефективним кроком було б формування на рівні галузевих міністерств національного механізму по сприянню вирішення проблем у сфері патентування та ліцензування, а також міжнародного трансферу промислової власності.

За останні роки Україна досягла значного успіху в контексті створення, управління та захисту об'єктів промислової власності: створена організаційна структура управління на національному рівні, Україна є членом СОТ, міжнародних Конвенцій та організацій у сфері промислової власності, структуровано законодавчу базу у галузі права інтелектуальної власності та патентного права. Однак, дані кроки в переважній своїй більшості потребують перегляду та вдосконалення, оскільки в Україні відсутня державна підтримка

трансферу технологій та промислової власності зокрема, нормативно-правове забезпечення є недосконалим, а підприємства неповною мірою використовують переваги від володіння промисловою власністю. Дані аспекти негативно впливають на формування механізму управління промисловою власністю в системі міжнародного співробітництва.

На шляху формування національного механізму стимулювання міжнародного трансферу промислової власності для українського ринку розглянемо питання стану розвитку процесів комерціалізації об'єктів промислової власності та їх оцінки, а також нормативно-правового забезпечення. Звертає увагу на себе той факт, що перші кроки по формуванню методики оцінки об'єктів промислової власності в Україні вже зроблено: як зазначалося у попередньому розділі, Центром інтелектуальної власності та передачі технологій при НАН України розроблено Рекомендації з оцінки вартості інтелектуальної власності. Дані Рекомендації відповідають міжнародним стандартам та можуть бути ефективно застосовані на практиці. У другому розділі даного дисертаційного дослідження нами було розроблено та запропоновано метод оцінки промислової власності на шляху прийняття рішення щодо патентування нових об'єктів промислової власності на практиці. Даний метод рекомендовано внести до змісту нормативних документів, що регулюють процес вартісної оцінки промислової власності в Україні як метод для попереднього прийняття рішення в контексті надання відповідної охорони об'єкту промислової власності чи відхилення даного рішення

Проведення оцінки об'єктів промислової власності уможливить отримання достовірної фінансової інформації щодо тих об'єктів, котрі є привабливими на шляху їх реалізації в системі міжнародного трансферу. Саме тому в контексті державного регулювання пропонуємо розробити Держслужбою інтелектуальної власності України рекомендації щодо залучення промислової власності підприємствами у бізнес-план, який представляє собою відповідну схему, що розроблена з метою гарантування залучення відповідних ресурсів підприємства в процесі реалізації з метою розвитку та досягнення конкурентних переваг на

ринку. Для новоствореного підприємства це є можливості презентації себе на ринку, конкретизації своїх цілей з метою фокусування саме на тих об'єктах, які можуть потенційно успішно реалізуватися, в тому числі і в процесі трансферу технологій. Зосередження уваги саме на об'єктах промислової власності дає можливість отримати виграшні конкурентні позиції, що у свою чергу створює відповідний імідж підприємства. Економічно грамотно сформований бізнес-план формує чіткий механізм реалізації як матеріальних, так і нематеріальних активів підприємства, супроводжується відповідними розрахунками, які допомагають проілюструвати кінцевий результат, отриманий за умови ефективного використання відповідних ресурсів.

Як відомо, така практика на світовому рівні є поширеною та ефективно функціонує на сучасному ринку, ілюструючи високі показники. Для України процес міжнародного трансферу промислової власності є недостатньо розвинутим та вивченим, що провокує створення ефекту упущеної вигоди. Проблема закладена не лише на рівні самих підприємств, керівники яких не мають спеціальних знань та навичок в управлінні та захисті промислової власності, але головною проблемою, як ми вважаємо, є саме макрорівень, недосконалість функціонування якого створює перешкоди для підприємств, які володіють промисловою власністю. Українські фірми та підприємства мають змогу створювати, захищати та реалізовувати свою промислову власність, але механізм підтримки такої діяльності є недосконалим. Патентування дасть змогу надати адекватний захист об'єктам промислової власності, що, у свою чергу, підсилить їхні конкурентні позиції на ринку та підвищить цінність в процесі міжнародного трансферу.

Такі фінансові аспекти, в першу чергу, повинні підкріплюватися відповідним захистом промислової власності: через процеси патентування, видачу колективних та сертифікаційних знаків, реєстрацію об'єктів промислової власності тощо. Особливу увагу у розв'язанні даного питання слід приділити міжнародній співпраці.

Розглядаючи міжнародне співробітництво України у сфері трансферу промислової власності, можемо виділити провідні з напрямів діяльності:

1. Вступ до Світової організації торгівлі. Дане стратегічне завдання було для України найголовнішим, оскільки саме членство у СОТ є передумовою євроінтеграційного курсу. Першочерговим кроком було приведення нормативно-правової бази у сфері охорони промислової власності у відповідності з умовами угоди ТРІПС, а також внутрішня гармонізація законодавства України.

Як наголосив перший заступник голови Державного департаменту інтелектуальної власності (на сьогодні - Державної служби інтелектуальної власності України) В. Жаров, одним з проблемних питань переговорного процесу зі вступу України до СОТ, які стосувалися промислової власності, стало питання співвідношення прав на торгові марки та географічні зазначення [194, 6]. Даний аспект можна пояснити рядом відмінностей правових систем України та ЄС. До такого роду дискусійних питань відносяться також захист контрафактної продукції на шляху недопущення повторного її залучення в господарський обіг, створення відповідного режиму сплати зборів, пов'язаних з охороною промислової власності, реалізації промислової власності в системі міжнародного трансферу тощо.

2. Євроінтеграційний курс України. На шляху вступу до ЄС важливою є не лише гармонізація законодавчої бази, але й також інтеграційна політика в економічній сфері. У квітні 2009 року відбулися переговори з Європейською комісією щодо положення проекту Угоди про створення зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. У ході переговорів велика увага приділялася також уніфікації законодавства у сфері промислової власності, а саме охорони географічних зазначень. Крім того у цьому ж році Державним департаментом інтелектуальної власності України (на сьогодні – Держслужбою інтелектуальної власності) було підготовлено заявку на реалізацію в Україні системи технічної підтримки TWINNING, що функціонує в напрямку охорони та захисту прав інтелектуальної власності та патентних прав. Дана система

направлена на підтримку належного рівня охорони та захисту об'єктів промислової власності, що є невід'ємною умовою при виході на світовий ринок.

3. Євро – 2012. Отримання можливості проведення фінальної частини у Польщі та Україні дало поштовх до перегляду та вдосконалення відповідних нормативно-правових актів, особливо тих, що стосуються прав інтелектуальної промислової власності УЄФА. Особлива увага приділяється стандартам оцінки ринкової та інших видів вартості майнових прав інтелектуальної власності та патентних прав. Однак, ми вважаємо, що Україна не використала свого потенціалу у сфері міжнародного трансферу промислової власності у даний період. Відсутність підтримки створення та реалізації українських торгових марок в системі франчайзингових відносин є ознакою не лише неефективної політики держави у даному напрямку, але й відсутності належного нормативно-правового забезпечення.

4. Співробітництво зі Всесвітньою організацією інтелектуальної власності. Основні зусилля направлені на вдосконалення державної політики у сфері захисту промислової власності. Водночас потребує уваги також і співпраця в рамках Договору про патентну кооперацію. В. Хаустов наголошує, що лідерами у патентуванні винаходів є США, частка яких у загальній кількості перевищує 35%, Японія – 16% та Німеччина – 12% [206, 112-113]. Водночас Україна перебуває у четвертій десятці ранжування з відповідною часткою у 0,1%. Регіональний розподіл заявок за Договором про патентну кооперацію РСТ характеризувався наступними структурними змінами: у 2009 році, за оцінками експертів, було подано 155900 заявок за процедурою РСТ у всьому світі, що на 4,5% менше, ніж в 2008 році. Це було обумовлено в значній мірі негативним впливом в деяких країнах глобального економічного спаду на міжнародну патентну діяльність. Кількість заяв із США, найбільшого користувача системи, скоротилася на 10,8% в 2009 році. Кількість заявок РСТ, поданих у 2009 році громадянами Китаю, отримала високе річне зростання (29,1%). Показники Японії (3,6%) також продемонстрували позитивний річний приріст у 2009 році.

У багатьох європейських країнах зареєстровано зниження кількості заявок за процедурою РСТ в 2009 році: Німеччина (-11,3%) та Швеція (-13,4%) відчували найбільше падіння. На заявників із США, як і раніше, припала найбільша частка (29,6%) заявок за процедурою РСТ у 2009 році, після них йдуть такі країни, як Японія (19,1%) і Німеччина (10,7%). Перші три країни охоплювали 59% всіх РСТ заявок в 2009 році, у порівнянні з 64% у 2005 році. За період 2005-2009 р.р., три з провідних користувача системи РСТ отримали подвійне річне зростання: Китай (33,2%), Бразилія (16,2%) і Республіка Корея (14,5%). Щорічні темпи зростання в США, найбільшого користувача в рамках системи РСТ, була близька до нуля протягом того ж періоду [265, 51-52]. Частка України у даному процесі є мінімальною.

5. Співробітництво з країнами СНД. Даний процес відіграє важливу роль не лише через близькість територій країн, але й через спільність інтересів, що проявляється в політиці реалізації та охорони продукції. Проблемним є питання використання позначень товарів, які тривалий час використовувалися на теренах СРСР, але на даний час потребують зміни та гармонізації зі світовими нормами. Інтеграційні процеси, що пов'язують колишні країни СНД необхідно гармонізувати відповідно із євроінтеграційними процесами, оскільки у протилежному випадку виникнення державно-правових колізій є неминучим явищем.

Ми вважаємо, що в контексті досягнення вищеперелічених цілей український національний механізм ефективного державного регулювання промислової власності в системі міжнародного трансферу та членства в СОТ повинен включати:

1. Сприяння інтеграційним процесам. Здійснювана в теперішній час політика стабілізації ринкових відносин в Україні вимагає виходу на зовнішні ринки та спрощення процесу міжнародного співробітництва. Україна тісно співпрацює з ЄС та має намір стати повноцінним її членом. Даний аспект включає ряд переваг: вільне переміщення товарів та послуг, робочої сили та капіталу між країнами; водночас для України такий крок означає потребу в

здійсненні політики уніфікації національної нормативно-правової бази з міжнародними вимогами та стандартами, а також підвищення економічних показників, створення конкурентоспроможної продукції. В системі формування та вдосконалення нової економіко-правової політики в Україні важливу роль відіграє охорона та захист промислової власності. На міжнародному ринку даний механізм вже набув широкого використання та ефективно працює в системі міжнародного трансферу технологій.

Інтеграція України у Світове співтовариство є важкодоступною без формування балансу вирівнювання потреб виробників інноваційно-інтелектуального продукту, які мають обмежений період часу для створення системи захисту свого виробу та споживачів, яким уможлиблюється доступ до такого продукту, за умови його несвоєчасного захисту. Дисбаланс в інтересах призводить до порушення права інтелектуальної власності та патентного права, що значно ускладнюється в умовах виходу на міжнародні ринки, особливо в системі міжнародного трансферу. В процесі інтеграції та міжнародного співробітництва необхідною є чітка політика охорони та захисту об'єктів промислової власності та доступність інформації про їх реєстрацію на міжнародному рівні.

Сам процес інтеграції України до Європейського співтовариства послужив би стимулом для вдосконалення внутрішньої системи нормативно-правового забезпечення та уніфікації його з міжнародними стандартами.

2. Компетентне інституційне забезпечення. Установами, що регулюють діяльність у сфері промислової власності в Україні є: ДП «Український інститут промислової власності» з філією «Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг», що є уповноваженими органами Державної служби інтелектуальної власності України. Характерною особливістю організаційної структури на національному рівні є відсутність структурного підрозділу щодо управління процесами у сфері міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Міжнародне співробітництво повинно характеризуватись також компетенцією органів виконавчої влади. Головними завданнями останніх, згідно вимог СОТ повинні стати:

- інституційне вдосконалення, що сприятиме міжнародній кооперації, перегляду нормативно-правової бази, вдосконаленню методів праці, розвитку методології оцінки, здійсненню комерціалізації промислової власності на шляху реалізації в системі міжнародного трансферу технологій та промислової власності зокрема;
- розвиток загальної бази даних інноваційних технологій та результатів інтелектуальної діяльності для уможливлення доступу до важливої інформації, що є необхідною в системі міжнародного трансферу технологій та промислової власності;
- державна підтримка та сприяння процесу міжнародного трансферу промислової власності;
- співпраця України із Всесвітньою організацією інтелектуальної власності, активна кооперація.

3. Формування сучасної механізму державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності. З метою ліквідації виникнення порушень у сфері промислової власності пропонуємо запровадити механізм держрегулювання, який був би направлений на покращення систем захисту та здійснення права інтелектуальної власності та патентного права. Механізм повинен базуватись на співпраці між інститутами у сфері міжнародного трансферу промислової власності, мінімізувати кількість порушень права інтелектуальної власності і патентного права. Зазначений механізм повинен включати наступні цілі:

- покращення законодавчої бази України та приведення її правового поля до міжнародних стандартів;
- ефективна адміністративна співпраця владних структур;

- удосконалення співробітництва в системі інституційного забезпечення у сфері міжнародного трансферу промислової власності, а також створення центральної бази інформаційних даних, наприклад, через патентну бібліотеку;
- концентрація зусиль на мінімізації кількості порушень права інтелектуальної власності та патентного права, особливо у питанні виникнення піратства;
- здійснення комерціалізації об'єктів промислової власності в Україні.

В контексті формування окресленого механізму у наступному підрозділу буде запропоновано модель державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності в Україні.

4. Формування у судовій системі загальної юрисдикції спеціалізованих комітетів щодо захисту права інтелектуальної власності та патентного права, членами яких були б компетентні у даній сфері службовці.

Головними підцілями реформи судової системи, на нашу думку, повинні стати:

- а) фінансове забезпечення судів;
- б) об'єднання нормативно-правової бази;
- в) спеціалізація експертів.

5. Освітня підготовка для спеціалістів з промислової, що являється складовою частиною інтелектуальної власності, є порівняно новою категорією в системі економічного та юридичного напрямків. Саме тому особливу увагу слід звернути на підготовку службових осіб, чия діяльність пов'язана з промисловою власністю, її трансфером – експертів, митників, юристів, аналітиків тощо. Ефективність управління та захисту промислової власності залежить від рівня освіченості працівників у даній сфері, їх вміння та навичок використовувати переваги від права інтелектуальної власності і патентного права.

6. Міжінституційна кооперація та інформаційний обмін. Злагоджена співпраця між інституційними одиницями, що функціонують у сфері міжнародного трансферу промислової власності, є запорукою ефективної економічної діяльності. Важливим фактором у даному випадку є розподіл

функціональних обов'язків. Даний пункт включає також ініціювання створення організацій недержавної форми власності у сфері трансферу промислової власності з метою підтримки громадської ініціативи, а також ефективної охорони та захисту промислової власності, формування системи правової культури та поваги по відношенню до прав на об'єкти промислової власності у населення.

Необхідною також є інтеграція національних патентних даних у світовий оборот науково-технічного інформаційного забезпечення і в протилежному напрямку, що значно спростить і пришвидшить циркуляцію патентної інформації. Дане питання напряму пов'язане із створення та функціонуванням патентної бібліотеки в Україні.

7. Ефективне здійснення права інтелектуальної власності та патентного права в процесі боротьби з його порушеннями:

- заборона маркетингу піратських виробів;
- вилучення з обігу та з використання підробних декодерів приладів;
- заборона нелегального маркетингу підробних чи незаконно імпортованих підакцизних товарів;
- моніторинг імпорту підробної продукції;
- встановлення високого розміру штрафу за порушення права інтелектуальної власності та патентного права.

8. Розширення світогляду громадян України у сфері міжнародного трансферу промислової власності. Запровадження дисципліни «Інтелектуальна власність» у ВУЗах як нормативної за максимально можливими напрямками підготовки, а також «Промислова власність» та «Державне регулювання трансферу технологій» за економічними напрямками. Проведення регіональних та всеукраїнських семінарів по міжнародному трансферу промислової власності. Певні кроки у даному напрямку були зроблені у 2010-2011 рр.: дисципліна «Інтелектуальна власність» була впроваджена для обов'язкового вивчення студентами економічних напрямів на рівні базової вищої освіти за всіма формами навчання. Однак, ми вважаємо, що даній дисципліні було

виділено занадто малу кількість годин на вивчення (в середньому даний показник становить 36 год.), що унеможлиблює здійснення ефективного процесу викладення необхідного матеріалу.

9. Вдосконалення нормативно-правового забезпечення України і приведення його у відповідність із міжнародними стандартами. Даний захід включає не лише гармонізацію національної законодавчої бази у сфері промислової власності із міжнародними нормами і стандартами, але й здійснення необхідних трансформацій всередині українського нормативно-правового забезпечення у сфері міжнародного трансферу технологій та промислової власності, формування спеціальних законодавчих актів, котрі б регулювали питання у даній сфері.

10. Проведення поетапної сек'юритизації об'єктів промислової власності підприємствами України за участі фінансових установ, найчастіше якими згідно світового досвіду виступають банки, та інвесторів. Даний захід спрямований на збільшення грошових потоків, підкріплених пулом активів, від використання промислової власності. Водночас процес сек'юритизації потребує ефективної нормативно-правової підтримки та сприяння з боку держави, оскільки є доволі новим для економіки України.

11. Створення необхідних умов для ефективної комерціалізації промислової власності в контексті реалізації наступних стратегій виведення вітчизняних продуктів на міжнародні ринки в системі міжнародного трансферу технологій:

- лізингових договорів;
- франчайзингу;
- передачі промислової власності під заставу;
- опціонних договорів.

12. Сприяння процесу страхування промислової власності. Такий процес напряду пов'язаний із ризиками, що виникають в процесі здійснення міжнародного трансферу технологій та промислової власності. Даному аспекту слід приділити значну увагу, оскільки він фактично є одним із заключних - саме

страхування вимагає належного інформаційного забезпечення в процесі здійснення оцінки нематеріальних активів, встановлення середнього рівня ризику.

Ми вважаємо, Україна володіє великим потенціалом у сфері технологічного розвитку, проте мінімальною охороноздатністю створеної продукції. Спрощення системи реєстрації об'єктів промислової власності стимулюватиме винахідників до надання своєму продукту відповідного рівня охорони та захисту на шляху їх реалізації в системі міжнародного трансферу промислової власності.

Потенційно Україна, як країна з перевагою сільськогосподарського спрямування у галузях господарювання, може фокусувати свою діяльність на створенні та виведенні нових сортів рослин та порід тварин, надаючи при цьому відповідний рівень охорони та захисту і просуваючи такий продукт на міжнародний ринок.

Досить актуальним для України на даний час є трансфер технологій, який уможливорює обмін результатами інноваційно-інтелектуальної діяльності, досвідом та навичками. Стимулювання діяльності в напрямку трансферу технологій проважувало б прилив капіталу та розвиток науково-технічного обміну.

Отже, в контексті формування національного механізму стимулювання міжнародного трансферу промислової власності для українського ринку велику роль відіграє державна підтримка даного процесу. Для України характерна відсутність такої підтримки, що стримує міжнародний трансфер та науково-технічне співробітництво. Саме тому, важливими аспектами в процесі формування та реалізації даного механізму, на нашу думку, повинні стати:

1. Створення умов для залучення об'єктів промислової власності до національної системи планування.

2. Модернізація системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності, вдосконалення операційного управління та розвитку людських ресурсів.

3. Формування та постійне оновлення норм, що регулюють право інтелектуальної власності і патентне право та імплементація міжнародних стандартів в національну систему.

4. Стимулювання розвитку венчурного бізнесу в Україні.

5. Розвиток та управління об'єктами промислової власності в контексті міжнародного трансферу технологій.

6. Стимулювання розвитку інноваційного сектора.

7. Надання доступу до інформаційних баз даних у сфері промислової власності, створення в Україні патентної бібліотеки.

8. Регіональна та міжнародна кооперація.

9. Формування ефективної системи охорони та захисту об'єктів промислової власності.

10. Створення моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності в Україні.

3.2. Основні напрямки формування сучасного механізму державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності

Сучасний механізм державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в системі науково-технічного співробітництва та торгівлі, на нашу думку, повинен орієнтуватися на випуск такого інтелектуального продукту, який міг би конкурувати на міжнародному ринку. Головну увагу слід звернути саме на оформлення охоронних документів та стимулювання з боку держави діяльності новаторів та розробників.

Для досягнення та істотного поліпшення рівня розвитку суспільства необхідними є кроки, пов'язані із державним адмініструванням, вищою освітою, підтримкою досліджень та розробок, трансфером технологій, фінансуванням та управлінням корпорацій, що є суб'єктами цієї діяльності. Роль управління у даному напрямку повинна здійснюватися відповідним акредитованим органом – Державною службою інтелектуальної власності

України, а питання, пов'язані з міжнародним трансфером промислової власності Українським агентством міжнародного трансферу технологій та промислової власності, яке рекомендується створити в контексті впровадження та реалізації моделі державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

На даний час система дослідження та розвитку в Україні не здатна продукувати достатньо нових ідей, що у майбутньому стали б основою в контексті створення та реалізації об'єктів промислової власності в системі міжнародного трансферу. Це в першу чергу викликано сучасною структурою підтримки, а саме мінімальністю наголосу на інноваційно-зорієнтованих дослідженнях. Саме тому існує значна проблема у перевазі підтримки виключно промислових досліджень над інноваційними. До формулювання наукової новизни даного дисертаційного дослідження пропонуємо модель державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності. Модель представлена у схематичному вигляді: вгорі на рис. 3.1 зображено візію, тобто це наша загальна концептуальна ідея розробки моделі, логічна конструкція образу бажаного результату. Візія представлена п'ятьма цілями, для досягнення яких сформульовано чотирнадцять чітких завдань. Кожне завдання демонструє нам інструменти його досягнення, а також необхідні кроки, яких у моделі перераховано 40 позицій. Крім того, модель зазначає виконавців відповідних рекомендованих кроків, а також терміни виконання і показники результативності, тобто бажаний результат.

Рис. 3.1. Модель державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності в Україні

Джерело: Розроблено автором

Охарактеризуємо запропоновану нами модель, подану на рис. 3.1. Визначена візія удосконалення державного регулювання національними об'єктами промислової власності за умови виходу на міжнародні ринки звучить наступним чином: підприємства активно працюють над вдосконаленням продукції, технологій та сервісу, а також методами управління

промисловою власністю в розрахунку на підвищення рівня конкурентоспроможності в контексті міжнародного трансферу промислової власності. А це у свою чергу означає переорієнтацію вітчизняних підприємств в інноваційному напрямку. У нашій моделі ми сконцентрували увагу на п'яти цілях, кожна з яких має свої завдання, інструменти, а також відповідні заходи для їх досягнення:

Ціль 1. Орієнтація на дослідження та розвиток як джерело створення промислової власності. Концентрація уваги на промисловій власності сприятиме не лише підвищенню конкурентоспроможності українських виробників на міжнародному рівні, але й збільшить приток іноземних інвестицій в національну економіку.

Завдання 1.1. Щорічне збільшення частки суспільних витрат на дослідження та розвиток та досягнення рівня 1% ВВП до кінця наступного року. Дане зростання повинне відбуватися у сфері промислової власності. Якщо успішно вирішити це завдання, результатом матимемо підвищення рівня розвитку інноваційної діяльності. Однак у національній інноваційній політиці дане питання на разі не виокремлено.

Інструмент 1.1.1. Зростання кількості та зміна структури суспільних витрат на дослідження та розвиток. Україна витрачає менше грошей на дослідження та розвиток ніж у середньому по ЄС: згідно із Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність» даний показник встановлено у розмірі 1,7% ВВП, однак практика показує, що в реальності він становить не більше 0,42%, у ЄС цей показник становить в середньому 1,9%.

Крок 1. Поступове щорічне збільшення суспільних витрат на дослідження та розвиток на 20-25% з метою досягнення частки 1% ВВП.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України та Міністерство фінансів України.

Термін: 2013 – 2016 р.р.

Показники результативності: Зростання частки витрат на дослідження та розвиток у складі Держбюджету України на наступний рік.

Крок 2. Оновлення системи національної науково-дослідної політики України з метою встановлення основних принципів державної підтримки досліджень та розвитку, а також зміни пропорцій співвідношення інституційних та цільових коштів на дослідження та розвиток у напрямку переваги промислової сфери.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України

Термін: 2013 р.

Показники результативності: зміни в пропорціях цільової та інституційної підтримки розробок та досліджень на користь перших (з поточного 40:60 до очікуваного 60:40) до 2016 р.

Крок 3. Зміна підходів у контексті створення нових програм суспільної підтримки дослідження та розвитку у напрямку підвищення якості технологічних, екологічних та економічних напрямків.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013-2016 р.р.

Показники результативності: збільшення частки інноваційно-зорієнтованих програм.

Інструмент 1.1.2. Встановлення фактичних пріоритетів (основні довгострокові напрямки досліджень).

Крок 4. а) встановлення пріоритетів в контексті довгострокових досліджень; б) оновлення існуючих пріоритетів при підготовці нової системи національної науково-дослідної політики України на 2014-2018 р.р.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: кількість довгострокових напрямків досліджень (максимум 7) та їхня орієнтація на створенні майбутнього інноваційного потенціалу та конкурентоспроможності.

Крок 5. Формування акцентів в контексті покращення існуючої системи довгострокових напрямків досліджень та створення сучасного механізму державного регулювання.

Відповідальні інстанції: Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг, ДП «Український інститут промислової власності», Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013-2018 р.р.

Показники результативності: зростання частки державних витрат на дослідження та розвиток в контексті довгострокового планування.

Інструмент 1.1.3. Розподіл суспільних витрат на дослідження та розвиток відповідно до очікуваних результатів.

Крок 6. Оцінка результатів досліджень та розробок на загальних засадах, акцентуючи увагу на об'єктах комерціалізації.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013-2018 р.р.

Показники результативності: зростання показника кількості реалізованих проектів і планів досліджень з високими якісними показниками та зменшення кількості нереалізованих проектів з низькими показниками.

Крок 7. Оголошення ряду дослідницьких програм, реалізація яких торкатиметься дослідницьких організацій та науково-дослідних інститутів, а також майбутніх виконавців; фінансуватимуться з державних та приватних джерел.

Відповідальні інстанції: Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг, Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013-2019 р.р.

Показники результативності: зростання кількості програм, оснований на спільній участі дослідницьких організацій, університетів та майбутніх реалізаторів.

Завдання 1.2. Забезпечення охорони права інтелектуальної власності та патентного права на результати досліджень та розробок.

Інструмент 1.2.1. Ефективність державної підтримки промислової власності.

Крок 8. Підтримка системи захисту промислової власності на основі спеціальних короткострокових програм, що основані на спільному фінансуванні (для заявників з наукової сфери та малого і середнього бізнесу).

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, Державний інститут інтелектуальної власності, Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг, ДП «Український інститут промислової власності», Науково-практичний журнал «Інтелектуальна власність».

Термін: 2013-2014 р.р.

Показники результативності: кількість патентних заявок та виданих охоронних документів та їх захист.

Крок 9. Моніторинг контрактів на використання результатів дослідницької діяльності, а також зарахування витрат щодо захисту промислової власності в загальні витрати проекту.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013-2017 р.р.

Показники результативності: зростання частки захищених результатів досліджень та розробок.

Інструмент 1.2.2. Застосування нормативно-правових актів щодо охорони та захисту промислової власності.

Крок 10. Імплементация принципів європейського законодавства у сфері промислової власності у національне законодавство.

Відповідальні інстанції: Верховна Рада України, Президент України, Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: 2013-2014 р.р.

Показники результативності: відповідність українського законодавства з промислової власності міжнародним стандартам.

Крок 11. Рекомендація науково-освітнім закладам збільшити кількість годин, виділених на вивчення основ інтелектуальної власності, промислової

власності, її захисту та господарського використання, включаючи оцінку комерційного потенціалу результатів досліджень та розробок, у науці та техніці (магістерські та докторські програми).

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Верховна Рада України.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: кількість слухачів магістерських та докторських програм за напрямком «Інтелектуальна власність».

Завдання 1.3. Створення координованої системи використання національних та міжнародних фондів для здійснення досліджень та розвитку промислової власності в контексті міжнародного трансферу.

Інструмент 1.3.1. Використання актуальних поправок до міжнародно-правових актів.

Крок 12. Контроль за підготовкою оновленого національного плану розвитку на рівні державного управління відповідно до національної інноваційної політики України.

Відповідальні інстанції: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Міністерство промислової політики України.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: контрольованість руху відповідних ресурсів на національному рівні.

Інструмент 1.3.2. Контроль використання ресурсів всередині країни.

Крок 13. Вдосконалення системи підтримки діяльності у сфері досліджень, розвитку, трансферу та інновацій урядом України.

Відповідальні інстанції: Верховна Рада України, Президент України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Міністерство промислової політики України.

Термін: 2013-2016 р.р.

Показники результативності: обсяг коштів, виділених на підтримку нових програм наукових досліджень, розробок та інновацій, їх частка в загальному обсязі ресурсів.

Завдання 1.4. Створення організацій по здійсненні розробок та досліджень, а також організацій, що мають на меті реалізацію таких проектів.

Інструмент 1.4.1. Спрощення процедури створення організацій по здійсненні розробок та досліджень, а також організацій, що мають на меті реалізацію таких проектів та їхня підтримка.

Крок 14. Трансформація державних інвесторів у науково-дослідні інститути, що на правових засадах сприятиме формуванню чистого венчурного бізнесу.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України за сприяння Верховної Ради України.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: зміни в структурі управлінських інстанцій.

Ціль 2. Встановлення налагодженого публічного та приватного співробітництва.

Завдання 2.1. Формування основ ефективної співпраці державного та приватного секторів над спільними програмами та проектами.

Інструмент 2.1.1. Програми мобільності між науковою та бізнес сферами.

Крок 15. Підготовка та оголошення програм сприяння мобільності переміщення працівників освітньої та бізнес сфери з метою розвитку кооперації державного та приватного секторів, а також трансферу знань та навичок. Кооперація між регіонами. Особливу увагу, на нашу думку, варто приділити підтримці горизонтальної мобільності молодих спеціалістів та докторантів, що матимуть змогу практикуватися на малих та середніх підприємствах.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Національна мережа трансферу технологій.

Термін: з 2013 р.

Показники результативності: виконання поставлених завдань.

Інструмент 2.1.2. Програма сприяння створенню ефективно функціонуючих технологічних платформ.

Крок 16. Оголошення програми встановлення та підтримки технологічних платформ для обраних дисциплін. Роль таких платформ полягає у виконанні завдань Лісабонської угоди (розвиток Європейського наукового простору, збільшення інвестицій у розвиток трансферу промислової власності).

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації.

Термін: до 2015 р.

Показники результативності: створення технологічних платформ для окремих дисциплін, виконання заданою програмою цілей і критеріїв успіху, затверджених Урядом, реалізація проектів.

Завдання 2.2. Зростання конкурентоспроможності малого та середнього бізнесу шляхом підтримки впровадження та використання інформаційних та комунікаційних технологій.

Інструмент 2.2.1. Підтримка впровадження і використання інформаційних технологій на малих та середніх підприємствах.

Крок 17. Оголошення програми впровадження та використання інформаційних технологій на малих та середніх підприємствах.

Відповідальні інстанції: Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг, Державна служба інтелектуальної власності України, Український інститут науково-технічної і економічної інформації, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України.

Термін: з початку впровадження програми дій.

Показники результативності: зростання кількості малих та середніх підприємств, що використовують е-комерцію, е-банкінг та фінансові сервіси.

Крок 18. Оголошення програми підготовки працівників малих та середніх підприємств у напрямку впровадження та використання інформаційних технологій. Програма повинна фінансуватися з державного сектора та з корпоративних фінансів підприємств.

Відповідальні інстанції: Інститут науково-технічної і економічної інформації, Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України.

Термін: з 2013 р.

Показники результативності: зростання частки працівників у сфері малого та середнього бізнесу, що користуються інформаційними технологіями.

Ціль 3. Формування кваліфікованих людських ресурсів.

Завдання 3.1. Формування людських ресурсів для ефективного здійснення процесу трансферу промислової власності на всіх рівнях управління.

Інструмент 3.1.1. Зміна показників та критеріїв підтримки, встановлених щодо вищих навчальних закладів.

Крок 19. Пряме збільшення обсягу коштів, призначених для ВУЗів у найближчі роки у напрямку підготовки висококваліфікованих спеціалістів необхідних напрямків.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Верховна Рада України.

Термін: 2013 та подальші роки.

Показники результативності: зміна частки ресурсів для нормативної та програмної підготовки спеціалістів.

Крок 20. Поступова зміна показників і критеріїв нормативного забезпечення у ВУЗах у напрямку орієнтації на результативність, а не на ресурсне забезпечення.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Верховна Рада України.

Термін: 2013 та подальші роки.

Показники результативності: якість підготовки.

Крок 21. Збільшення обсягу асигнувань на конкретні науково-дослідні роботи.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Верховна Рада України.

Термін: 2013 та подальші роки.

Показники результативності: співпраця науки з бізнесом.

Інструмент 3.1.2. Мотивація студентів інженерно-економічних напрямків.

Крок 22. Відкрита розробка програм, спрямованих на збільшення кількості слухачів інженерної та економічної програм, що включатиме поліпшення матеріально-технічних умов для навчання та досліджень у даній сфері.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Термін: 2013 і подальші роки.

Показники результативності: забезпечення необхідної кількості спеціалістів у галузі інженерії та економіки для виконання урядових програм.

Крок 23. Надання підтримки у розвитку програм при підготовці управлінців у сфері трансферу промислової власності та кваліфікованих експертів з оціночної діяльності.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Національна мережа трансферу технологій.

Термін: 2013 і подальші роки.

Показники результативності: підвищення кваліфікації.

Крок 24. Ліквідація бар'єрів щодо внутрішньої мобільності людських ресурсів для інноваційних процесів.

Відповідальні інстанції: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України, управлінський апарат підприємств.

Термін: 2013 і наступні роки.

Показники результативності: трансфер знань та навичок.

Ціль 4. Удосконалення системи державного управління у сфері промислової власності.

Завдання 4.1. Чітке розмежування обов'язків в системі інституційного забезпечення промислової власності в Україні.

Інструмент 4.1.1. Спрощення моделі державного управління промисловою власністю з метою чіткого розподілення прав та обов'язків.

Крок 25. Імплементация досвіду європейських країн в контексті формування системи державного управління промисловою власністю в Україні. Відповідальні інстанції: Верховна Рада України.

Термін: 2013-2014 р.р.

Показники результативності: уникнення правових колізій.

Завдання 4.2. Перевірка необхідності прийнятих урядових дій та потреб суб'єктів трансферу промислової власності.

Інструмент 4.2.1. Встановлення патентної інформаційної системи.

Крок 26. Формування та використання незалежної бази даних у сфері промислової власності.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, ДП «Українське агентство з авторських та суміжних прав», Державний інститут інтелектуальної власності, Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг, ДП «Український інститут промислової власності», Науково-практичний журнал «Інтелектуальна власність».

Термін: 2014 р.

Показники результативності: зменшення кількості помилок при здійсненні патентування та ліцензування, наявність чіткої інформації про суб'єктів господарської діяльності в системі міжнародного трансферу промислової власності.

Завдання 4.3. Здійснення поточного контролю за процесом формування стратегій, відповідно до механізму державного регулювання.

Інструмент 4.3.1. Координація та гармонізація державної інноваційної політики та регіональних інноваційних стратегій у поєднанні із концепцією економічного зростання.

Крок 27. Гармонізація національної політики трансферу промислової власності із національною інноваційною політикою.

Відповідальні інстанції: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: щороку.

Показники результативності: формування пріоритетів використання ресурсів при виконанні проектів та завдань.

Крок 28. Гармонізація національної інноваційної політики із концепцією дослідження, розвитку та інновацій за Лісабонською угодою.

Відповідальні інстанції: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Державна служба інтелектуальної власності України.

Термін: щороку.

Показники результативності: створення нових інноваційних продуктів, реалізація пріоритетних завдань по трансферу промислової власності.

Крок 29. Уніфікація принципів проведення оцінки об'єктів промислової власності в Україні із міжнародними стандартами.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Фонд держмайна України.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: застосування єдиної методики з оцінки промислової власності.

Крок 30. Приведення законодавства України у відповідність із положеннями міжнародно-правових актів.

Відповідальні інстанції: Верховна Рада України.

Термін: 2013-2015 р.р.

Показники результативності: функціонування уніфікованого законодавства, що сприятиме зменшенню кількості виникнення спорів у сфері промислової власності.

Ціль 5. Стимулювання міжнародного трансферу промислової власності.

Завдання 5.1. Удосконалення державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

Інструмент 5.1.1. Створення Українського агентства міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Крок 31. Оцінка досвіду інститутів у сфері промислової власності в Україні та на міжнародному рівні, акцентуючи увагу на процесі міжнародного трансферу, та встановлення відповідних стандартів, що являли б собою уніфіковані зразки.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, ДП «Український інститут промислової власності», Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: внесення змін до стандартів оцінки.

Інструмент 5.1.2. Формування програм у сфері міжнародного трансферу промислової власності в регіонах.

Крок 32. Здійснення моніторингу та оцінка системи вимірювання ефективності діяльності у сфері трансферу промислової власності по окремих регіонах та окремими групами суб'єктів господарювання.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Термін: 2013-2014 р.р.

Показники результативності: чіткий розподіл між регіональними групами за сферами діяльності.

Крок 33. Вибір та підготовка експертів та управлінців (з відповідним рівнем знань у сфері міжнародного трансферу промислової власності) для виконання групових ініціатив.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: зростання активності регіональних груп у прийнятті рішень процесі міжнародного трансферу промислової власності та використанні фондів.

Завдання 5.2. Забезпечення непрямой підтримки міжнародного трансферу промислової власності.

Інструмент 5.2.1. Податкове стимулювання міжнародного трансферу технологій.

Крок 34. Спрощення системи оподаткування за введення податкових пільг. Відповідальні інстанції: Державна податкова адміністрація України, Кабінет Міністрів України.

Термін: 2013 та наступні роки.

Показники результативності: зростання показників міжнародного трансферу промислової власності; поступове зростання інвестування з приватного сектора до рівня 2% ВВП (Лісабонська стратегія, Барселонський критерій).

Крок 35. Розширення системи податкових пільг для суб'єктів трансферної діяльності.

Відповідальні інстанції: Державна податкова адміністрація України, Кабінет Міністрів України.

Термін: з 2013 р.

Показники результативності: збільшення обсягу трансферу промислової власності.

Завдання 5.3. Налагодження ефективного зв'язку з громадськістю з метою інформування про успішність діяльності від міжнародного трансферу промислової власності.

Інструмент 5.3.1. Формування позитивного іміджу та високого рівня розвитку міжнародного трансферу промислової власності в Україні при виході на світовий ринок.

Крок 36. Проведення PR-кампаній щодо міжнародного трансферу промислової власності.

Відповідальні інстанції: Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності Академії правових наук України, Український інститут науково-технічної і економічної інформації, Український видавничий консорціум, Українська Академія Наук, Всеукраїнський турнір юних винахідників та раціоналістів.

Термін: постійно.

Показники результативності: підвищення рівня обізнаності громадськості в сфері трансферу промислової власності.

Крок 37. Надання підтримки ряду проектів, що стосуються комунікацій з громадськістю в області трансферу промислової власності в рамках PR.

Відповідальні інстанції: Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Національна мережа трансферу технологій.

Термін: постійно.

Показники результативності: зростання рівня міжнародного трансферу промислової власності.

Завдання 5.4. Забезпечення умов сприяння новоствореним фірмам, що працюють у напрямку міжнародного трансферу промислової власності та технологій.

Інструмент 5.4.1. Підтримка формування нових технологічних фірм, створених для здійснення процесу міжнародного трансферу промислової власності.

Крок 38. Моніторинг досліджень та надання підтримки державними фондами фірмам, створеним для реалізації трансферу промислової власності.

Відповідальні інстанції: Державна служба інтелектуальної власності України, Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності, Національна мережа трансферу технологій.

Термін: з 2013 р.

Показники результативності: пришвидшення виконання планових проектів.

Крок 39. Оголошення спеціальної програми підтримки створення фірм в результаті відділення від інших юридичних осіб (наприклад, університетів) і спрямовують свою діяльність на майбутню комерціалізацію промислової власності.

Відповідальні інстанції: Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України.

Термін: 2013 р.

Показники результативності: створення нових фірм, орієнтованих на високотехнологічні цілі.

Інструмент 5.4.2. Підтримка трансферу знань та технологій.

Крок 40. Підтримка та розширення структурованих програм, терміном на 7 років, щодо сприяння створенню та функціонуванню центрів трансферу технологій, технологічних інкубаторів, наукових та технологічних парків при вищих навчальних закладах, мета яких полягатиме у комерціалізації нових знань та технологій.

Відповідальні інстанції: Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Державний комітет України з питань науки, інновацій та інформатизації, Український інститут науково-технічної і економічної інформації, Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

Термін: 2013-2020 р.р.

Показники результативності: виконання урядових програм.

Візія, тобто головна ідея моделі державного регулювання міжнародним трансфером промислової власності являє собою такі відносини, в яких підприємства та інші організації в Україні активно впроваджують інновації, розвивають технології, а також методи організації і управління та забезпечують стійке зростання продуктивності праці та конкурентоспроможності на міжнародних ринках, за умови збереження високого рівня зайнятості. Для цього, на нашу думку, необхідно:

- встановити сприятливу основу правових та інституційних умов;
- усунути бар'єри в інноваційній діяльності;
- створити відповідний інструментарій ефективного державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності;
- уніфікувати національну законодавчу базу у сфері трансферу промислової власності із міжнародними нормами.

Подане вище бачення потрібно здійснювати через п'ять стратегічних цілей ефективного державного управління національними об'єктами промислової системи міжнародного трансферу:

1. Зміцнення позиції наукових досліджень та розробок як джерела інновацій.
2. Створення ефективно функціонуючого державно-приватного партнерства та співробітництва.
3. Забезпечення кваліфікованих людських ресурсів для інноваційної діяльності.
4. Реалізація ефективного державного управління в галузі досліджень, розробок та трансферу.
5. Стимулювання міжнародного трансферу промислової власності як одного з головних елементів державного регулювання.

В контексті реалізації запропонованої нами у даному підрозділі моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності виникає потреба саме в удосконаленні тих процесів, що нап'язані пов'язані з міжнародним трансфером промислової власності, створенні сприятливих умов для його ефективного функціонування в Україні.

3.3. Удосконалення державного управління міжнародним трансфером промислової власності

Звернемося до запропонованої нами у попередньому підрозділі моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності, котра направлена на підвищення ефективності даних процесів. Особливої уваги в контексті саме міжнародного трансферу промислової власності, на нашу думку, заслуговують: Ціль 4. «Удосконалення системи державного регулювання у сфері промислової власності» та Ціль 5. «Стимулювання міжнародного трансферу технологій». Проаналізуємо основні перешкоди, що виникають на шляху уніфікації принципів державного регулювання міжнародним трансфером промислової власності із світовими стандартами, а

також державно-правові колізії, що стримують процес удосконалення державного управління у даній сфері.

Першим кроком на шляху становлення ефективної системи використання та захисту об'єктів промислової власності у відповідності до міжнародних норм повинно стати розуміння їх комерційної вартості. Для цього необхідно здійснити інвентаризацію, тобто перевірку наявності таких об'єктів на підприємствах, та внести їх до бухгалтерської звітності. Даний процес уможливить перетворення промислової власності в капітал. Інвентаризацію для отримання найдостовірніших даних повинні проводити експерти в даній галузі, хоча попередньо вона може здійснюватися з ініціативи самих підприємств для отримання загальної інформації. У своїй сутності інвентаризація повинна включати в себе ідентифікацію та класифікацію об'єктів промислової власності, контроль та моніторинг, оцінку за встановленими стандартами. Результати даних досліджень проілюструють рівень ефективності використання об'єктів промислової власності підприємствами.

На законодавчому рівні до основних нормативно-правових актів, що стосуються інвентаризації об'єктів промислової власності належать: Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», Положення бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи», Постанова Кабінету міністрів України «Про затвердження сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності», Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності», Наказ Фонду державного майна України «Про затвердження Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності» та інші. Крім того, Центром інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України розроблені Рекомендації з оцінки вартості інтелектуальної власності.

Ми зосередимо свою увагу на проведенні інвентаризації об'єктів промислової власності в контексті їх міжнародного трансферу. Тому до перерахованих нами вище нормативно-правових актів необхідно додати також наступні: Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Закон

України «Про наукову і науково-технічну експертизу», Закон України «Про інноваційну діяльність», Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій». Даний перелік не є вичерпним.

Отже, державне управління інвентаризаційними процесами в контексті міжнародного трансферу промислової власності повинно базуватися, на нашу думку, на наступних етапах та пов'язаних з ними нормативно-правових актах:

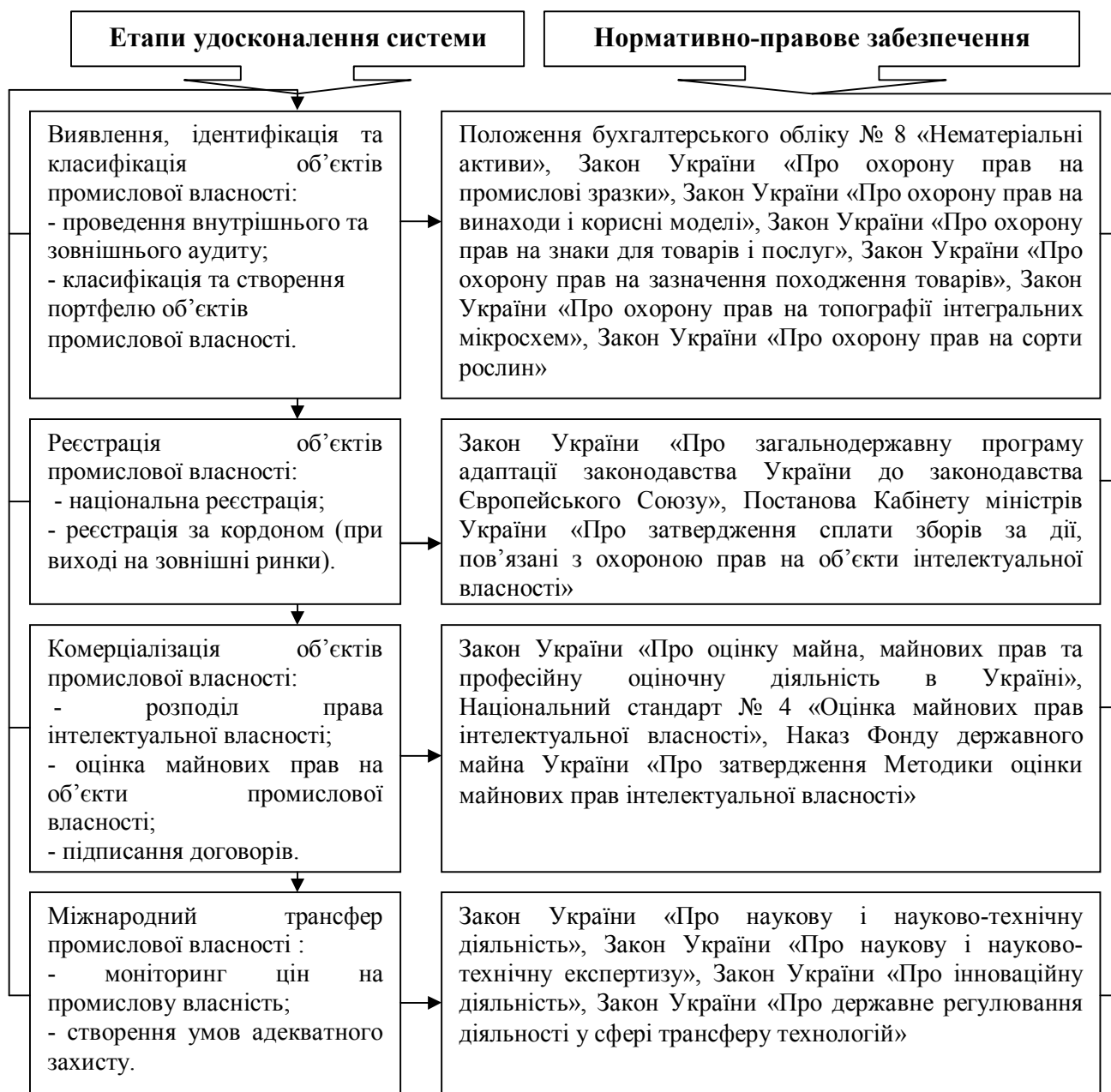

Рис. 3.2. Удосконалення системи державного регулювання інвентаризаційними процесами в контексті міжнародного трансферу промислової власності
Джерело : Складено автором

Розкриємо детальніше особливості застосування деяких нормативно-правових актів, поданих на рис. 3.2, що напряду стосуються процесу інвентаризації.

Положення бухгалтерського обліку № 8 «Нематеріальні активи» визначає інвентаризацію та облік об'єктів промислової власності, їхню оцінку, а також вибірккову амортизацію. Саме тому підвищується контроль за дотриманням П(С) БО–8 «Нематеріальні активи» податковими органами. На основі цього в Україні активно розвивається система охорони прав на об'єкти промислової власності. Розмір відповідних зборів за реєстрацію прав на об'єкти промислової власності затверджений Постановою Кабінету міністрів України від 23 грудня 2004 року № 1716 «Про затвердження сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності». Згідно з Положенням, на даний час отримання свідоцтва про державну реєстрацію твору коштує 600 грн. І здійснюється на протязі двох місяців, комерціалізація об'єктів промислової власності коштує від 250 до 480 грн. І здійснюється до двох місяців, ІР-аудит коштує від 1000 грн. і проводиться в межах до п'яти днів [155]. Дане Положення пропонує широкий спектр послуг по реєстрації, комерціалізації та захисті об'єктів промислової власності із зазначенням вартості та строку виконання. Даний факт характеризує значимість вищеперелічених операцій для підвищення фінансових показників як на мікро-, так і на макрорівні.

Крім того, важливим нормативно-правовим актом, що регулює оцінку промислової власності, котра невід'ємно пов'язана із процесом інвентаризації, є Національний стандарт № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності». Даний стандарт визначає особливості застосування методичних підходів при оцінюванні, подає перелік основних документів, що засвідчують майнові права інтелектуальної, в тому числі і промислової власності. До останніх відносяться: патент, свідоцтво, ліцензійний договір, договір комерційної концесії, договір про трансфер технологій та інші договори, що є пов'язаними із ідентифікацією майнових прав інтелектуальної власності. Національний стандарт № 4 описує три основних підходи, що застосовуються при оцінювання майнових прав

промислової власності, які були розглянуті нами у другому розділі. Однак даний нормативно-правовий акт не враховує нетрадиційні підходи в оцінці, що можуть бути, на нашу думку, більш ефективними при оцінюванні саме нематеріальних активів. Саме тому ми рекомендуємо включити до даного стандарту водночас і нетрадиційні методи оцінювання, в тому числі рекомендований нами у другому розділі даного дисертаційного дослідження метод оцінки промислової власності – метод імітаційного розрахунку, що може бути застосовуваний в контексті попереднього прийняття рішення щодо отримання охоронного документа на новостворений об'єкт промислової власності. Даний метод оцінювання також рекомендовано включити до Рекомендацій з оцінки вартості інтелектуальної власності, розробленої Центром інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України.

У будь-якому випадку ефективна інвентаризація об'єктів інтелектуальної власності на підприємствах має своїм результатом не лише підвищення його ринкової вартості, але водночас є і фактором впливу на створення іміджу.

Щодо поліпшення механізму державного регулювання промисловою власністю на макрорівні, то слід зазначити, що в Україні і досі не набула широкого застосування практика, широко використовувана в країнах-учасницях СОТ, залучення об'єктів промислової власності до господарського обороту на шляху їх трансферу. Ми вважаємо, що найголовнішою перешкодою у даному випадку є відсутність теоретичних знань та практичних навичок працівників підприємств та установ у сфері промислової власності. Орієнтація суто на матеріальні ресурси нівелює значимість нематеріальних. А це, у свою чергу, приносить значимі упущені вигоди. Наприклад, не зважаючи на те, що Центром інтелектуальної власності та передачі технологій НАН України розроблені рекомендації з оцінки об'єктів інтелектуальної власності, однак вони не набули широкого використання на підприємствах.

Українські підприємства запроваджують процес залучення об'єктів промислової власності до господарського обороту шляхом внесення їх до складу нематеріальних активів, в першу чергу, з метою зменшення рівня

податку на прибуток, а також збільшення розміру статутного фонду. Останній процес є досить проблематичним на даний час, оскільки з набуттям Україною незалежності практично неможливо отримати підтвердження права власності, набутого за часів існування СРСР. Вирішення таких питань є досить дискусійним у даний час на макрорівні, що несе свій негативний результат в контексті формування доходів підприємств. Саме тому серед інструментів, що подані у контексті виконання завдання по забезпеченню непрямой підтримки міжнародного трансферу технологій, а в їх числі і промислової власності, у запропонованій нами моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності увага зосереджена в першу чергу на спрощенні системи оподаткування та наданні податкових пільг для суб'єктів такої діяльності, що сприятиме не лише збільшенню обсягів трансферу, але й зростанню розміру інвестицій з приватного сектора. Тобто зусилля направлятимуться не на зменшення податків, а на економічний ефект, що стосуватиметься розвитку сфери міжнародного трансферу технологій.

Слід зазначити, що використання об'єктів промислової власності, їх правильна оцінка та внесення до стандартів бухгалтерського обліку, матиме собою позитивний результат, що сприятиме отриманню фінансових надходжень та формуванню ринкових позицій.

Недосконалість господарських процесів, що здійснюються у сфері міжнародного трансферу промислової власності пояснюється в першу чергу недосконалістю організаційної структури органів державного управління, що призводить до неефективного розподілення їхніх обов'язків в системі структурних підрозділів, що функціонують при органах державної влади.

Центральним органом, який регулює створення, використання, захист інтелектуальної власності, а в її числі і промислової, в Україні, є Державна служба інтелектуальної власності України (до 2011 року її функції виконував Державний департамент інтелектуальної власності у складі МОН). Водночас даний орган виконавчої влади регулює діяльність Державного підприємства

(ДП) «Український інститут промислової власності», ДП «Інтелзахист», Інституту інтелектуальної власності та права та ряду інших.

Ми зосередимо свою увагу на тих структурах, що регулюють діяльність у сфері промислової власності. Державна служба інтелектуальної власності України була створена у 2011 році, перебравши на себе функції Державного департаменту інтелектуальної власності України, що був створений у 2000 році при Міністерстві освіти і науки України. Основними функціями в контексті управління промисловою власністю даного інституту є :

- розробка та впровадження інформаційних технологій проведення експертизи;
- вдосконалення патентно-інформаційного забезпечення;
- вдосконалення захисту об'єктів промислової власності ;
- реєстрація заявок та видача охоронних документів на об'єкти промислової власності;
- сприяння приєднанню України до міжнародних угод у сфері промислової власності ;
- внесення пропозицій на шляху вдосконалення законодавства у сфері промислової власності ;
- створення відкритого доступу громадян до довідково-інформаційних систем тощо.

Починаючи із дня свого створення, Державна служба інтелектуальної власності розпочала реалізацію завдань у напрямку переходу України до ринкової економіки, а також гармонізацію національного законодавства із міжнародними стандартами на шляху інтеграції до Світової організації торгівлі та Європейського союзу.

На фоні неефективного законодавства у сфері промислової власності сформовано і відповідну структуру органів державного управління, яка характеризується рядом недоліків. Кабінет міністрів України представлений Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, котрий координує діяльність Державного комітету з питань науки, інновацій та інформатизації

України, Державної служби інтелектуальної власності та Державної служби молоді та спорту України.

Центральним органом виконавчої влади в контексті регулювання у сфері промислової власності на національному рівні, як зазначалося вище, є Державна служба інтелектуальної власності, при якій функціонують наступні державні підприємства: ДП «Український інститут промислової власності» з філією «Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг».

Вважаємо за доречне зазначити, що така передача повноважень Державною службою інтелектуальної власності вищепереліченим державним підприємствам, на нашу думку, є неправомірною, оскільки наявний факт делегування функцій держави суб'єктам господарювання. Крім того, таке делегування повноважень означає невиконання службою своїх функцій.

Якщо розглядати досягнення України за період існування Державного департаменту інтелектуальної власності (на сьогодні – Державної служби інтелектуальної власності), то можна виділити наступні з них:

- розробка та затвердження законодавчої бази у сфері промислової власності. Приведення її у відповідність із умовами Угоди ТРІПС, що є головною угодою СОТ;
- приєднання України до Міжнародних угод у сфері промислової власності: Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових знаків, Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про патентне право, Ніццької угоди про міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків, Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків, Страсбурзької угоди про Міжнародну патентну класифікацію, що ратифікована Законом України від 17 грудня 2008 року та набула чинності 7 квітня 2010 року; Віденської угоди про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків, що стала чинною 29 липня 2009 року; Локарнської угоди про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків, яка набула чинності в Україні 7 липня 2009 року;

- укладення та ратифікація більше ста багатосторонніх, двосторонніх та міжвідомчих угод.

Підсумовуючи наведені дані про Державний департамент інтелектуальної власності (з 2011 року – Державна служба інтелектуальної власності України), хочемо наголосити, що діяльність направлена як в нормативно-правовому напрямку, що характеризується ратифікацією відповідних законодавчих актів, укладанням угод, приєднанням до міжнародних угод та конвенцій, так і в економічному напрямку, що проявляється через реєстрацію об'єктів промислової власності, видачу охоронних документів та оцінку матеріальних прав інтелектуальної власності та патентних прав.

Ще одним інститутом, що заслуговує уваги, є Державне підприємство «Український інститут промислової власності» (Укрпатент). Даний орган управління є єдиним в країні, що проводить експертизу заявок на об'єкти промислової власності (корисні моделі, промислові зразки, винаходи, знаки для товарів та послуг, топографії інтегральних мікросхем) на відповідних умовах надання правової охорони, виносить рішення щодо видачі охоронних документів. Головною метою діяльності Інституту є перевірка на засадах науковості заявок на об'єкти промислової власності на відповідність умовам надання правової охорони, забезпечення роботи Державних реєстрів, передбачених чинним законодавством, проведення науково-дослідних робіт тощо.

Окремим органом, що регулює діяльність у сфері інтелектуальної, а втому числі і промислової власності в Україні, є «Інститут інтелектуальної власності і права». Серед його завдань: культурно-освітня, видавнича та науково-виробнича робота, а також сприяння розвитку виробництва наукомісткої, конкурентоспроможної продукції та створення механізму захисту прав розробників при впровадженні новітніх технологій [197].

В. Базилевич та В. Ільїн зазначають, що питаннями розвитку промислової власності в Україні займаються також такі громадські організації, як : Всеукраїнська асоціація патентних повірених, Всеукраїнська асоціація

інтелектуальної власності, Товариство винахідників і раціоналізаторів України, Українська асоціація власників товарних знаків України тощо [10, 620].

Що стосується трансферу технологій та промислової власності, то питаннями даного напрямку в Україні займається Державний комітет з питань науки, інновацій та інформатизації при Міністерстві освіти і науки, молоді та спорту України, що створений у 2010 році на базі Державного комітету інформатизації і Державного комітету з питань науково-технічного та інноваційного розвитку, що були ліквідовані. Останні проіснували три та два місяці відповідно та були ліквідовані. При Державному комітеті з питань науки, інновацій та інформатизації діє Український інститут науково-технічної і економічної інформації, основною метою діяльності якого є формування в Україні інформаційних ресурсів по інноваційній та науково-технічній діяльності. Вважаємо за доречне наголосити на відсутності в Україні постійно діючого державного органу влади, чия діяльність була б зосереджена на міжнародному трансфері промислової власності. Саме тому в контексті удосконалення державного управління трансфером промислової власності рекомендуємо створити Українське агентство міжнародного трансферу технологій та промислової власності при Державному комітеті з питань науки, інновацій та інформатизації з метою цілеспрямованого та компетентного регулювання саме даним процесом. Під компетенцію запропонованого новоствореного органу управління, на нашу думку, повинна підпадати координація діяльності Національної мережі трансферу технологій, котра наразі регулюється Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України, а саме – Департаментом наукової діяльності та ліцензування вищих навчальних закладів. Ми вважаємо, що для координації діяльності у сфері міжнародного трансферу технологій та промислової власності необхідним є створення координуючого структурного органу у складі Міністерства, котрий спеціалізувався би саме на процесі трансферу технологій, а саме - Українського агентства міжнародного трансферу технологій та промислової власності.

На основі вище перелічених установ можемо зобразити організаційну структуру органів державного управління міжнародним трансфером промислової власності на національному рівні, враховуючи подані нами у попередньому підрозділі рекомендації щодо створення Українського агентства міжнародного трансферу технологій та промислової власності в контексті реалізації моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності в Україні.

Рис. 3.3. Удосконалення організаційної структури органів державного управління міжнародним трансфером промислової власності в Україні
Джерело: Складено автором

Як бачимо з рис. 3.3, передача повноважень по регулюванні міжнародним трансфером технологій та промислової власності новоствореному структурному органу уможливить концентрацію зусиль останнього саме на реалізації тих проектів, що стосуються обміну промисловою власністю на

міжнародному рівні, уніфікації нормативно-правової бази у даній сфері із світовими стандартами та вимогами.

На фоні постійних структурних змін в системі органів управління промисловою власністю на державному рівні виникають й інші колізії, що стосуються як нормативно-правового забезпечення, так і питань інформаційного забезпечення державного регулювання трансфером промислової власності та технологій. У своєму дослідженні В. Масленникова після здійснення оцінки стану та перспектив обміну промислової власності, як форми інтелектуальної власності, в Росії, рекомендує створити в країні Національне бюро з питань інтелектуальної власності, до завдань якого включатимуться:

- контроль за дотриманням діючого законодавства у сфері промислової власності в країні;
- реєстрація об'єктів промислової власності;
- співпраця в контексті міжнародного трансферу;
- створення бази даних з питань національних та міжнародних організацій щодо проблем промислової власності, а також реєстрації та охорони [120, 136].

З огляду на практично однаковий стан розвитку системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні та Росії, ми підтримуємо думку автора щодо даного питання, однак вважаємо, що діюча в Україні Державна служба інтелектуальної власності ефективно реалізовує перші два завдання. Що стосується співпраці в контексті міжнародного трансферу та створення бази даних з питань управління та захисту промислової власності, то саме з метою їх реалізації пропонуємо створити, як зазначалося вище, Українське агентство трансферу технологій та промислової власності в контексті удосконалення державного управління міжнародним трансфером промислової власності. Створення даної структури уможливить реалізацію завдань, що подані нами у попередньому підрозділі в контексті реалізації моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності. Україна володіє великим потенціалом у сфері технологічного

розвитку, проте мінімальною охороноздатністю створеної інтелектуальної продукції. Спрощення системи реєстрації об'єктів промислової і власності стимулюватиме винахідників до надання своєму продукту відповідного рівня охорони та захисту при виході на світовий ринок, а наявність відповідного органу управління (згідно рекомендацій автора - Українського агентства трансферу технологій та промислової власності) уможливить реалізацію проектів по міжнародному трансферу промислової власності, що є захищеною належним чином та відповідає міжнародним стандартам.

Ще однією з важливих проблем у сфері державного управління промислової власності в Україні, на нашу думку, є відсутність діючої патентної бібліотеки. Це не лише сповільнює процес отримання охоронних документів, але й збільшує ймовірність патентування об'єктів промислової власності, які вже існують на ринку та мають відповідний захист. Цікавим є той факт, що у 2002 році Постановою «Про утворення Державної патентної бібліотеки» Верховна Рада України встановила відповідний розмір грошових відрахувань держбюджету, необхідних для забезпечення діяльності Державної патентної бібліотеки. Функції управління майном бібліотеки були покладені на діючий до 2011 року Державний департамент інтелектуальної власності, який щороку визначав потребу у фінансових коштах для забезпеченні діяльності Державної патентної бібліотеки. Дані потреби Міністерством фінансів розглянуті не були. На даний час Державної патентної бібліотеки не існує, а її повноваження виконує Фонд патентної документації громадського користування. Останній володіє мінімальною необхідною інформацією. Відсутність діючої Державної патентної бібліотеки унеможлиблює отримання достовірної інформації у сфері захисту промислової власності, а це має своїм наслідком виникнення ефекту упущеної вигоди не лише на національному рівні, але й на міжнародному. Недостатня поінформованість про систему захисту промислової власності призводить до втрати прав на об'єкти промислової власності, а це, у свою чергу, мінімізує надходження до Державного бюджету України.

Кошти, які надходять на госпрозрахункові рахунки ДП «Український інститут промислової власності» («Укрпатент») за дії щодо встановлення системи охорони та захисту об'єктів промислової власності, можуть бути джерелом формування основної бази Державної патентної бібліотеки, і є цілком достатньою сумою для реалізації даного плану. Отож, формування Державної патентної бібліотеки та підтримання її діяльності не потребує залучення зовнішніх коштів, а може повністю фінансуватися надходженнями ДП «Український інститут промислової власності», цільовим призначенням яких є створення системи захисту промислової власності та підтримки її функціонування.

У той же час в Україні функціонує спеціальне патентно-інформаційне забезпечення у вигляді спеціалізованих баз даних об'єктів промислової власності, що на безоплатній основі надають інформацію як національним, так і іноземним користувачам. Вважаємо за доречне зазначити, що вони не призначені для користування у комерційних цілях. В. Жаров та Г. Добриніна зазначають, що станом на 10.04.2009 р. спеціалізована база даних «Винаходи (корисні моделі) в Україні» вміщує відомості про 91200 патентів на винаходи та 40586 патентів на корисні моделі, внесені до відповідних реєстрів від 1993 року. Така база даних, за їхніми словами, не лише спрощує пошук патентної інформації, але й містить актуальну інформацію, що особливо стосується міжнародних подій: наприклад, перелік партнерів УЄФА (MasterCard, Coca-Cola, McDonalds, Adidas, JVC, Continental, Hyundai, Canon, Castrol, Kia, Carlsberg) [69, 28]. В Україні протягом останніх десяти років прийнято ряд законодавчих та нормативно-правових актів, які визначають стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні, що, зокрема сприятиме доступу громадян та юридичних осіб до Інтернет-ресурсів (у тому числі і до зарубіжної патентної документації) та ефективному використанню їх можливостей для розвитку вітчизняної науки, освіти та культури [96, 83]. Однак, на нашу думку, така база даних не відповідає міжнародним стандартам, оскільки не містить загальнодоступної постійно поновлюваної інформації, що стосується виданих

та чинних охоронних документів на об'єкти промислової власності. А саме ця інформація є необхідною на шляху прийняття рішення про охорону відповідних об'єктів промислової власності. Окрім того, не вся інформація з даної бази є загальнодоступною. Саме тому, створення патентної бібліотеки є необхідним кроком в контексті міжнародного трансферу промислової власності та технологій загалом.

Невід'ємною складовою ефективного управління промисловою власністю є надання останній відповідного рівня охорони та захисту. Судова гілка влади відіграє важливу роль в системі державного регулювання, оскільки саме завдяки їй забезпечується формування та здійснення державної політики у сфері захисту прав інтелектуальної власності та патентного права. Вважаємо за доречне зазначити, що захист та оспорювання інтересів в галузі промислової власності в Україні провадять суди загальної юрисдикції та спеціалізовані суди (в Україні – господарські суди). Дана структура подана у попередньому розділі. Не зважаючи на стрімкий зріст зацікавленості суб'єктів господарювання до об'єктів промислової власності, в Україні не створено судів, спеціалізованих на промисловій власності. Оскільки розгляд справ у даній сфері є явищем неминучим, необхідною є спеціалізована підготовка суддів, що суттєво спростило би розгляд справ щодо дотримання патентного права. Особливо гостро дана проблема проявляється в процесі визнання недійсними відповідних охоронних документів та винесенні рішення по їх видачі. На даний час такі дії здійснюють суди різної юрисдикції, що ставить під сумнів компетентність винесених рішень через недостатній рівень спеціалізації інстанції. На сьогоднішній день розгляд справ, пов'язаних із правом інтелектуальної власності та патентним правом є одним із найскладніших, оскільки чинне законодавство містить імплементовані міжнародні норми в національну систему, яка у своїй сутності є нечіткою та неузгодженою як всередині країни, так і з зазначеними нормами міжнародних актів. Даний аспект потребує деталізованого вивчення та, відповідно, конкретизованої спеціалізації суддів саме на праві інтелектуальної власності та патентному праві. Вирішення даної

проблеми служитиме стимулом для захисту своїх прав та виконання обов'язків учасників господарської діяльності, які володіють, користуються чи розпоряджаються об'єктами промислової власності. Особливо гостро дана проблема проявляється при реалізації вітчизняної промислової власності в системі міжнародного трансферу, оскільки саме даний аспект є врегульованим на недостатньо високому рівні.

Перші кроки у даному напрямку в Україні вже зроблено: при Вищому господарському суді України функціонують судові колегії з інтелектуальної власності. Судді, що там працюють, спеціалізуються на вирішенні спорів з інтелектуальної власності та володіють фаховою підготовкою по даному напрямку. На сьогоднішній день таких колегій є цілком достатньо для вирішення спорів з інтелектуальної власності, але зважаючи на збільшення кількості суб'єктів господарської діяльності, що працюють з промисловою власністю, проблема із спеціалізацією є неминучою. Саме тому ми вважаємо, що питання зміни організаційної структури захисту промислової власності в Україні повинно розглядатися на перспективу.

Швидкий економічний розвиток вимагає адекватного державно-правового регулювання у всіх сферах господарювання. Світова практика підтверджує факт підвищення ролі об'єктів промислової власності в контексті міжнародного трансферу. Нормативно-правове забезпечення у даній сфері є важливим елементом на шляху формування удосконаленої системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

Право інтелектуальної власності та патентне право є порівняно новими категоріями, і як для будь-якого з їх видів необхідним є створення відповідного середовища захисту та охорони, які не можуть бути реалізованими без державної підтримки. Першочерговим завданням уряду у даному випадку повинна стати політика по встановленню національної системи захисту промислової власності, яка б відповідала міжнародним стандартам, що є обов'язковою умовою членства у Всесвітній торгівельній організації, а також складовим елементом Угоди ТРІПС.

З технічної точки зору досить нелегко включити в національне право специфічні вимоги ч.3 Угоди ТРІПС, що пов'язані із імплементацією основ охорони та захисту за міжнародними. Більшість із процедурних концепцій та механізмів, запропонованих ч. 3 ґруновані на принципах англо-американського публічного права: вони не відокремлені в цивільному праві, їхня термінологія не має відповідників у лексиконі сучасного права українською мовою. Саме тому відповідна робота по юридичному формуванні та редагуванні є необхідною умовою по імплементації Угоди ТРІПС в національні системи правового регулювання. Крім того, по закінченні процесу редагування урядам держав необхідно впевнитись у важливості впровадження нових механізмів. Зазвичай вони можуть мати відхилення від національної процедури. А. Єременко зазначає, що в умовах вільного ринку розповсюджена практика копіювання зовнішнього вигляду, форми, оформлення товарів, не захищених спеціальним законодавством, наприклад, законами про товарні знаки, промислові зразки, авторським правом [66, 124]. Це знову ж таки характеризує відсутність імплементації вимог Угоди ТРІПС у відповідні нормативно-правові акти в Україні, що призводить до порушення права інтелектуальної власності та патентного права.

Оскільки схема правового захисту промислової власності вимагає режиму реєстрації (патенти, торгові марки), уряд повинен створити режим найбільшого сприяння в отриманні необхідних для процесу реєстрації ресурсів.

Крім того ми вважаємо, що за порушення прав інтелектуальної власності та патентного права необхідно забезпечити кримінальну відповідальність за вищевказані правочини. Такий процес у свою чергу вимагатиме внесення відповідних змін до функціонування прокуратури. Без кримінального захисту досить важко забезпечити відповідний рівень правової свідомості у країнах з низьким рівнем захисту об'єктів промислової власності лише на основі принципів цивільного права, як це є в Україні.

У високорозвинутих країнах функціонують спеціальні урядові підрозділи по вдосконаленню процесу управління та захисту об'єктів промислової власності. До їх функцій належать:

- прийом та обробка скарг;
- розслідування та прийняття рішень щодо подання до вищої інстанції.

У деяких країнах такий підрозділ наділений не лише правом розслідування, але також і винесення судових рішень. Таке поєднання функціональних обов'язків цілком відповідає ст. 41(3) Угоди ТРІПС щодо вимоги «законності та справедливості» процесу. В Україні на сьогодні не існує спеціального підрозділу, чия б діяльність направлялася саме на вищевказані дії саме у сфері промислової власності. Створення такого структурного урядового підрозділу сприяло б забезпеченню реалізації ефективного процесу по прийому та обробці скарг, а також провадженні розслідувань у сфері промислової власності.

Ми вважаємо, що ефективне державне управління промисловою власністю є неможливим без встановлення кваліфікованої правової бази у даній сфері, яка б узгоджувалася з міжнародними стандартами та не викликала правових колізій системі національного законодавства. З огляду на вищевказану мету, а також описані у другому розділі колізії в національному законодавстві, що стосуються управління промисловою власністю, пропонуємо наступні кроки щодо удосконалення нормативно-правової бази в контексті розвитку системи державного управління міжнародним трансфером промислової власності:

1) привести у відповідність із Бюджетним кодексом України відповідні норми законів України: Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (Ст.26), Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (Ст.36), Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» (Ст.28), Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (Ст. 23), Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» (Ст.23) у питаннях зарахування коштів, отриманих в процесі охорони об'єктів промислової власності до спеціального рахунку Державного

бюджету України. Адже на даний час ці кошти перераховуються на рахунки підприємства «Укрпатент», що унеможливило використання їх за цільовим призначенням – для охорони об'єктів промислової власності, забезпечення фінансування відповідних проектів тощо. Крім того, такий перерахунок є порушенням чинного законодавства України;

2) здійснити імплементацію нормативно-правових стандартів ЄС у національне законодавство з метою формування узгодженості національного нормативно-правового поля з міжнародною базою; в першу чергу це стосується уніфікації норм ч.3 Угоди ТРІПС із відповідним національним законодавством;

3) внести відповідні зміни та доповнення до спеціальних законів у сфері промислової власності з метою їх узгодженості із загальною національною нормативно-правовою базою. Такий крок унеможливить появу правових колізій та, відповідно, виникнення конфліктів у сфері промислової власності;

4) доповнити Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: визначенням термінів «трансфер промислової власності» та «міжнародний трансфер промислової власності» (Ст. 1), до різновидів договорів про трансфер технологій додати «договір про міжнародний трансфер промислової власності» (Ст. 17).

В загальному, хочемо зазначити, що українська нормативно-правова база у галузі промислової власності є недостатньо розвинутою і лише напрямком цивільно-правового захисту об'єктів промислової власності, на нашу думку, оцінюється в процесі порівняння із законодавством ЄС на вищому рівні. Середній рівень стану адаптації притаманний охороні прав на торгівельні марки та географічні зазначення, топографії інтегральних мікросхем, винаходи і користі моделі, промислові зразки. Найнижчий рівень адаптації нормативно-правової бази України у відповідності до стандартів ЄС має охорона баз даних, які являють собою сучасні та перспективні форми інтелектуальної власності, які визначаються законами України «Про захист від недобросовісної конкуренції» та «Про інвестиційну діяльність», а також законодавство, що регулює діяльність у сфері трансферу технологій та промислової власності.

Саме через недосконалість законодавства рівень створення та використання об'єктів промислової власності в Україні є мінімальним, відсутня державна підтримка та стимулювання інноваційного сектора.

На протязі багатьох років увесь розвинутий світ визнає, що єдиною гарантією будь-якого довгострокового процвітання країн та їх угруповань є економіка, заснована на знаннях. А це можливо лише шляхом реалізації цілого ряду добре продуманих заходів в галузі освіти, підтримки наукових досліджень та розробок, передачі технологій та інвестиційної підтримки. Ці заходи ґрунтуються на комплексі відповідної політики держави – економічної, інноваційної, освітньої, науково-дослідної та інших. Важливу роль відіграє також конкурентне середовище, умови державного адміністрування та інфраструктура ринку, рівень освіти та інші параметри, котрі формують сприятливі умови для інноваційної діяльності.

Незважаючи на наявність позитивних зрушень, ситуація в інноваційній сфері в Україні є досить складною. Конкуренетоспроможність нашої країни залежить значною мірою від тимчасових показників (наприклад, низька вартість робочої сили). В оцінці інноваційних можливостей Україна значно відстає від європейських країн. Найбільший дефіцит відчувається у патентуванні, підтримці інновацій державою, освіті (низький відсоток випускників інженерної галузі) та фінансуванні досліджень, та низькій конкурентоспроможності України в системі міжнародного трансферу промислової власності та технологій.

Отже, ми вважаємо, що необхідними кроками для України на шляху удосконалення державно-правового регулювання у сфері трансферу промислової власності з огляду на світовий досвід повинні стати запропоновані нами у моделі державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності, що подана у попередньому підрозділі, завдання та похідні від них інструменти і кроки, що пов'язані з міжнародним трансфером промислової власності.

Якщо розглядати вітчизняний інституційний контекст промислової власності, то з огляду на вступ України до Світової організації торгівлі, виникає необхідність ефективного захисту останньої, створення відповідних організаційних елементів, які б могли забезпечити реалізацію норм та запровадження стандартів промислової власності у національній системі.

Саме за умови дотримання в Україні відповідних принципів можливе встановлення ефективного державно-правового регулювання у сфері промислової власності, а саме: створення якісної та конкурентоздатної промислової продукції, провадження адекватної політики захисту та підвищення рівня фінансових показників через комерціалізацію об'єктів промислової власності в системі міжнародного трансферу.

В Україні система державного регулювання національних об'єктів промислової власності характеризується недосконалістю підходу в контексті як державного сприяння, так і діяльності підприємств та потребує вдосконалення. Перспективними вважаються подальші дослідження державного регулювання об'єктів промислової власності в системі міжнародного трансферу.

Висновки до розділу 3

1. Виходячи із необхідності удосконалення системи управління міжнародним трансфером технологій та промислової власності, запропоновано модель державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності: вона представлена стратегічною візією, що включає п'ять визначених цілей: 1) орієнтація на дослідження та розвиток як джерело створення промислової власності; 2) встановлення налагодженого публічного та приватного співробітництва; 3) формування кваліфікованих людських ресурсів; 4) удосконалення системи державного регулювання у сфері промислової власності; 5) стимулювання міжнародного трансферу промислової власності; для досягнення поданих цілей сформульовано відповідну кількість завдань, запропоновано відповідні інструменти виконання цих завдань, а також

сукупність необхідних кроків із зазначенням виконавців, термінів реалізації та потенційного результату. Особлива увага у даній моделі зосереджена на цілях, що напяму пов'язані з міжнародним трансфером промислової власності та системою державного регулювання даного процесу в Україні.

2. Успішна реалізація запропонованої моделі вимагає створення сприятливих умов для цього, а саме: 1) встановлення належних правових та інституційних умов; 2) усунення перешкод в розвитку інноваційної діяльності в Україні; 3) створення ефективного інструментарію реалізації державного регулювання у сфері міжнародного трансферу промислової власності; 4) гармонізації та уніфікації національних нормативно-правових стандартів із міжнародними.

3. В контексті удосконалення державного управління промисловою власністю в системі міжнародного трансферу рекомендовано: 1) удосконалити державне регулювання інвентаризаційними процесами в Україні (подано рекомендовані етапи даного процесу із прив'язкою до відповідних нормативно-правових актів); 2) внести до Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої Фондом державного майна України та Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» пропозиції із застосування нетрадиційних підходів в оцінці, значення яких активно зростає на протязі останнього часу; в контексті даної пропозиції включити у Стандарт та Методику також запропонований нами у дисертаційному дослідженні метод імітаційного розрахунку; 3) створити відкриту та ефективно діючу в Україні патентну бібліотеку, яка б надавала вільний доступ користувачам до інформації у сфері промислової власності; 4) рекомендувати запровадження практичної діяльності Патентного суду в контексті удосконалення системи захисту промислової власності; 5) імплементувати норми Угоди ТРІПС у національне законодавство, що є міжнародною вимогою.

4. Виходячи із необхідності удосконалення організаційної структури органів державного управління міжнародним трансфером промислової власності на національному рівні рекомендується створення Українського

агентства міжнародного трансферу технологій та промислової власності, як компетентного у даній сфері органу управління, під компетенцію котрого входило б також регулювання діяльності Національної мережі трансферу технологій, що здійснює практичну діяльність в контексті трансферу технологій, ноу-хау в Україні та поза її межами та сприяє налагодженню співпраці українських суб'єктів підприємництва з учасниками міжнародних мереж трансферу технологій.

5. З огляду на наявність колізій в державно-правовому забезпеченні міжнародного трансферу промислової власності: 1) привести у відповідність із Бюджетним кодексом України відповідні норми законів України: Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем»; 2) уніфікувати ч. 3 Угоди ТРІПС із національним законодавством; 3) внести визначення термінів «трансфер промислової власності» та «міжнародний трансфер промислової власності», до різновидів договорів про трансфер технологій додати «договір про міжнародний трансфер промислової власності» до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій».

Положення розділу 3 опубліковані у: [231; 242-244].

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано нове вирішення актуальної державно-правової проблеми регулювання міжнародного трансферу промислової власності – формування ефективного механізму державного регулювання даного питання в Україні. Результати проведеного дослідження дали змогу зробити низку висновків:

1. Аналіз теоретичних концепцій дозволив дійти висновку про недосконалість сучасного механізму державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в контексті відсутності відповідного структурного органу, створеного для управління процесами міжнародного трансферу технологій та промислової власності в Україні, а також невідповідності норм національного законодавства у даній сфері міжнародним стандартам та вимогам, що призводить до виникнення внутрішніх правових колізій та унеможлиблює реалізацію ефективної державної регулятивної політики.

2. В результаті дослідження сучасного механізму державного регулювання та стимулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні виявлено низку недоліків: 1) недосконала податкова політика (відсутність дослідницького податкового кредиту); 2) відсутність імplementованих норм Угоди ТРІПС, що стосуються митного регулювання в національну нормативно-правову базу; 3) неефективний процес приватизації майна в Україні без урахування активів промислової власності; 4) державно-правова неврегульованість діяльності у сфері венчурного інвестування, а також відсутність підтримки з боку держави діяльності венчурних фондів в Україні.

3. З огляду на присутні недоліки та проблеми, виявлені в ході дослідження системи державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні, в дисертації окреслено основні завдання, що стоять перед Україною на шляху їх вирішення, а саме: вдосконалення інституційного забезпечення; прогресивний розвиток інститутів права

інтелектуальної власності та патентного права; удосконалення національної системи нормативно-правового забезпечення, а на її фоні і судової системи; стимулювання розвитку діяльності венчурних фондів в Україні та активізація венчурного бізнесу; внесення змін до рекомендацій з оцінки промислової власності на шляху їх ефективної комерціалізації; формування моделі державного регулювання міжнародним трансфером промислової власності в Україні та удосконалення системи фінансування відтворення промислової власності.

4. Встановлено, що для системи державного фінансування відтворення промислової власності характерним є поступове щорічне зниження витрат з боку держави у даному секторі. Такий аспект спричиняє виникнення водночас і проблеми, що стосується комерціалізації об'єктів промислової власності на шляху її міжнародного трансферу. З метою вирішення даної проблеми розроблено та запропоновано удосконалений метод оцінки промислової власності, який рекомендовано включити до Національного стандарту № 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності" та Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності в контексті попереднього прийняття рішення щодо надання відповідної охорони тому чи іншому об'єкту промислової власності, що уможливить уникнення витрат на патентування чи ліцензування неперспективних об'єктів промислової власності в системі міжнародного трансферу.

5. Орієнтуючись на необхідність удосконалення системи управління міжнародним трансфером технологій та промислової власності в Україні, запропоновано модель державного регулювання та стимулювання трансферу промислової власності: вона представлена стратегічною візією, що включає п'ять визначених цілей, взаємозв'язаних між собою: 1) орієнтація на дослідження та розвиток як джерело створення промислової власності; 2) встановлення налагодженого публічного та приватного співробітництва; 3) формування кваліфікованих людських ресурсів; 4) удосконалення системи державного регулювання у сфері промислової власності (виходячи із

необхідності удосконалення організаційної структури органів державного управління міжнародним трансфером промислової власності на національному рівні рекомендується створення Українського агентства міжнародного трансферу технологій та промислової власності, як компетентного у даній сфері органу управління); 5) стимулювання міжнародного трансферу промислової власності. Для досягнення поданих цілей сформульовано чотирнадцять завдань, запропоновано відповідні інструменти їх виконання, а також сукупність необхідних кроків із зазначенням виконавців, термінів реалізації та потенційного результату. Особлива увага у даній моделі зосереджена на цілях, що напряду пов'язані з міжнародним трансфером промислової власності та системою державного регулювання даного процесу в Україні.

6. Успішна реалізація запропонованої моделі вимагає створення сприятливих умов для цього, а саме: 1) встановлення належних правових та інституційних умов; 2) усунення перешкод в розвитку інноваційної діяльності в Україні; 3) створення ефективного інструментарію реалізації державного регулювання у сфері міжнародного трансферу промислової власності; 4) гармонізації та уніфікації національних нормативно-правових стандартів із міжнародними.

7. В контексті удосконалення державного управління промисловою власністю в системі міжнародного трансферу рекомендовано: 1) удосконалити державне регулювання інвентаризаційними процесами в Україні (подано рекомендовані етапи даного процесу із прив'язкою до відповідних нормативно-правових актів); 2) внести до Методики оцінки майнових прав інтелектуальної власності, затвердженої Фондом державного майна України та Національного стандарту № 4 «Оцінка майнових прав інтелектуальної власності» пропозиції із застосування нетрадиційних підходів в оцінці, значення яких активно зростає на протязі останнього часу; в контексті даної пропозиції включити у Стандарт та Методику також запропонований у дисертаційному дослідженні метод імітаційного розрахунку; 3) створити ефективно діючу в Україні патентну бібліотеку, яка б надавала вільний доступ користувачам до інформації у сфері

промислової власності; 4) рекомендувати запровадження практичної діяльності Патентного суду в Україні; 5) здійснити імплементацію нормативно-правових стандартів ЄС у національне законодавство з метою формування узгодженості національного нормативно-правового поля з міжнародною базою; в першу чергу це стосується уніфікації норм ч.3 Угоди ТРІПС, що є міжнародною вимогою.

8. Орієнтуючись на наявність колізій в державно-правовому забезпеченні міжнародного трансферу промислової власності, рекомендовано: 1) привести у відповідність із Бюджетним кодексом України відповідні норми законів України: Закон України «Про охорону прав на зазначення походження товарів» (Ст. 26), Закон України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» (Ст. 36), Закон України «Про охорону прав на промислові зразки» (Ст. 28), Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» (Ст. 23), Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» (Ст. 23) у питаннях зарахування коштів, отриманих в процесі охорони об'єктів промислової власності до спеціального рахунку Державного бюджету України. Оскільки на даний час ці кошти перераховуються на рахунки підприємства «Укрпатент», це унеможливило використання їх за цільовим призначенням – для охорони об'єктів промислової власності, забезпечення фінансування відповідних проектів в системі міжнародного трансферу технологій тощо; 2) врегулювати на законодавчому рівні питання венчурного інвестування, функціонування та підтримки державною венчурних фондів, а також розробити ряд спеціальних нормативно-правових актів щодо регулювання даних процесів в Україні; 3) доповнити Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: визначенням термінів «трансфер промислової власності» та «міжнародний трансфер промислової власності» (Ст. 1), до різновидів договорів про трансфер технологій додати «договір про міжнародний трансфер промислової власності» (Ст. 17).

Перспективними вважаються подальші дослідження питання державного регулювання міжнародного трансферу промислової власності в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Александров Д. Питання законодавчого закріплення методики оцінки об'єктів інтелектуальної власності при купівлі-продажу цілісних майнових комплексів / Д. Александров // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 3. – С. 64-67.
2. Александров Д. Правові аспекти передачі прав на об'єкти промислової власності окремо та в межах трансферу технологій / Д. Александров // Господарське право. – 2007. - № 5. – С. 62-65.
3. Андросова О. Ф. Трансфер технологій як інструмент реалізації інноваційної діяльності : [монографія] / О. Ф. Андросова, А. В. Череп. – К.: Кондор, 2007. – 356 с.
4. Анисимова А. В. Концепция инновационного развития промышленности / А. В. Анисимова // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов / Отв. Ред. И.А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.
5. Арефинкина С. Е. Анализ методов оценки интеллектуальной собственности наукоемких предприятий / С. Е. Арефинкина, С. В. Киреев // Экономика и управление. – М. : МИФИ, 2004. – С. 60-61. – (Том 13).
6. Багов В. П. Управление интеллектуальным капиталом : [учеб. пособие] / Багов В. П., Селезнев Е. Н., Ступаков В.С. – М. : ИД «Камерон», 2006. – 248 с.: ил.
7. Бажал Ю. М. Економічний розвиток і державна політика: [Навч. посібник] / Ю. Бажал, О. Кілієвич, О. Мертенс. – К.: Вид-во УАДУ, 2001. – 480 с.
8. Бажал, Ю. М. Міжнародний трансфер технологій як фактор економічного розвитку / Ю. М. Бажал // Економічний розвиток і державна політика : практикум. - 2001. – Вип.6. - С. 10.

9. Бажал, Ю. М. Цілі входження України в європейський інтелектуальний простір / Ю. М. Бажал // Проблеми та перспективи входження України в європейський інтелектуальний простір: освітні аспекти : зб. наук.-експерт. мат. : Національний ін.-т стратегічних досліджень, 2009. – С. 8.
10. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: креативи метафізичного пошуку : монографія / В. Базилевич, В. Ільїн. — К. : Знання, 2008. — 687с. - (Серія "Київському національному університету імені Тараса Шевченка 175 років").
11. Балабанов И.Т. Инновационный менеджмент: [Уч. пособие] / И. Т. Балабанов. — СПб.: Питер. — 2000. —208 с.
12. Барабаш В. Комерціалізація інтелектуальної власності: досвід Великобританії / В. Барабаш // Київський політехнік. – 2005. - №10. - С. 103-122.
13. Бегма В. М. Військово-технічне співробітництво: шляхи удосконалення : [монографія] / В. М. Бегма, О. М. Рябець та ін. – К.: ЦНДІ ОВТ ЗСУ, 2010. – 216 с.
14. Біла книга-2 Інтелектуальна власність в інноваційній економіці України : [Електронний ресурс] / О. В. Дем'яненко, А. В. Доровських, Кулаков С. А., Лі А., (упорядкування). — К. : Парламентське вид-во, 2008. – Режим доступу: http://kno.rada.gov.ua/komosviti/control/uk/publish/article?art_id=47451&cat_id=47448.
15. Билоус А. А. Факторы повышения конкурентоспособности экономики Украины в условиях глобализации / А. А. Билоус // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов/ Отв. Ред. И.А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.
16. Билоцерковская О. Зарубежный опыт финансирования науки и возможность использования его в странах с переходной экономикой / О.

- Билоцерковская // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов/ Отв. Ред. И. А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.
17. Білов Г. О. Соціально-економічна сутність управління інтелектуальним капіталом за умовами залучення інвестицій спрямованих на матеріалізацію інтелектуального продукту / Г. О. Білов // Бізнес-навігатор. - 2007. – № 11. - С. 114-119.
18. Борко Ю. Л. Фінансове забезпечення трансформації інтелектуальної власності в інноваційний продукт / Ю. Л. Борко // Економіка та підприємство: Зб. наук. праць молодих учених та аспірантів. – 2004. - № 13. - С. 115-127.
19. Борко Ю. Л. Формування собівартості об'єктів інтелектуальної власності та їх рентабельність / Ю. Л. Борко // Проблеми розвитку фінансової системи України. – К. - 2002. - С. 43-48.
20. Бошицький Ю. Л. Комерційні найменування: основні правові аспекти / Бошицький Ю. Л., Козлова О. О., Андрощук Г. О. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2006. – 216 с.
21. Бубенко П. Т. Особливості процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / П. Т. Бубенко, О. І. Колодюк, А. В. Косенко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2006. - № 02(1)'. - С. 29-34.
22. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2010. - № 50-51. - С. 572.
23. Бутнік-Сіверський О. Теоретичні засади інтелектуальної інноваційної діяльності на підприємстві / О. Бутнік-Сіверський, А. Красовська // Економіка України. – 2004. - № 12. – С. 31-37.

24. Валдайцев С. В. Оценка интеллектуальной собственности : [учебник] / С. В. Валдайцев. – М. : ЗАО «Издательство «Экономика», 2009. – 471 с.
25. Василенко В. О. Інноваційний менеджмент : [навч. посібник] / В. О. Василенко, В. Г. Шматько за ред. В. О. Василенко. - К. : ЦУЛ, 2003. - 440 с.
26. Вачевський М. В. Соціально-економічні аспекти використання інтелектуальної власності в сучасних умовах / Мирон Васильович Вачевський. – К. : ЦНЛ, 2004. - 320 с.
27. Веб-сторінка електронного підручника-довідника : [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
<http://www.info-library.com.ua/books-text-438.html>
28. Волков О. І. Інноваційний розвиток промисловості України : [навчальний посібник] / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан. - К. : КНТ, 2006. - 648 с.
29. Геєць В. М. Суспільство, держава, економіка: феноменологія взаємодії та розвитку / Валерій Михайлович Геєць. – К., 2009. – 864 с.
30. Глухівський Л. Й. Власність інтелекту / Державний департамент інтелектуальної власності. - К., 2002. – 138 с.
31. Гнесюк М. Удосконалення національного законодавства у сфері захисту прав інтелектуальної власності / М. Гнесюк // Право інтелектуальної власності на відкриття . – 2004. – № 7. – С. 71-73.
32. Гордієнко С. Г. Пізнання сфери захисту інтелектуальної власності в Україні: методологічні проблеми: [монографія] / Сергій Георгійович Гордієнко. — К. : Скіф, 2008. — 140 с.
33. Гордієнко С. Г. Забезпечення інтересів України у сфері захисту інтелектуальної власності : нормативно-правове регулювання : [монографія] / Сергій Георгійович Гордієнко. — К. : Скіф, 2008. — 248с.
34. Господарський кодекс України від 16.01.2003 о. // Відомості Верховної Ради України. – 2003. - № 18-22. – Ст. 144.

35. Гриньов Б. Деякі аспекти державного регулювання передачі (трансферу) технологій в Україні / Б. Гриньов, В. Денисюк, В. Соловійов // Наука та наукознавство. – 2011. – № 2. – С. 1–3.
36. Громов О. В. Світовий досвід податкового регулювання в інноваційній сфері та проблеми оподаткування операцій з об'єктами промислової власності в Україні / О. В. Громов // Наука та інновації. – 2009. - № 4. - С. 31-36.
37. Гусаковська Т. О. Особливості охорони об'єктів ноу-хау в процесі їх комерціалізації / Т. О. Гусаковська // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2005. - № 33. – С. 67 – 70.
38. Гусаковська Т. О. Особливості формування ринкової ціни об'єктів інтелектуальної власності на різних стадіях їх життєвого циклу / Т. О. Гусаковська // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. – Чернівці: Книги-XXI. – 2008. – Вип. 1. Економічні науки. – С. 36 – 44.
39. Давидюк О. Створення технологій: проблеми правового регулювання / О. Давидюк // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 5. – С. 66-69.
40. Дахно И. И. Патентирование и лицензирование : [учеб. пособие] / И. И. Дахно. – К. : МАУП, 2006. – 216 с.
41. Дахно І. І. Право інтелектуальної власності : [навчальний посібник] / Іван Іванович Дахно. - Київ : Центр навчальної літератури, 2006. — 278 с. – (Вид. 2-ге, перероб. і доп).
42. Деверадж С. Тайны ИТ: измерение отдачи от инвестиций в информационные технологии / С. Деверадж, Р. Кохли. - М. : Бук-пресс, 2006. – 192 с.

43. Демченко Т. С. Проблеми гармонізації законодавства України про товарні знаки з міжнародно-правовими нормами : дис.. ... канд..юрид. наук : 12.00.03. / Тетяна Сергіївна Демченко. – К., 2002. – 214 с.
44. Демьохін В. А. Інноваційна політика держави і проблеми інтелектуальної власності / В. А. Демьохін // Економіка і прогнозування. – 2005. - № 2. – С. 37-44.
45. Дениелс Д. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции / Джон Д. Дениелс, Ли Х. Радеба. Пер. с англ. Л. Євенко. - М. : Дело ЛТД, 2011. – 784 с.
46. Дідківський М.І. Міжнародний трансфер технологій : [Навч. Посібник] // Микола Іванович Дідківський. - К.: Знання, 2011 – 365 с.
47. Довгий С. О. Охорона інтелектуальної власності в Україні / С. О. Довгий. - К. : Форум, 2002. – 319 с.
48. Дмитришин В. С. Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності в Україні : [навч. Посібник для студ.вищ.навч.закл.] / В. С. Дмитришин. – К.: Держ. вищ. навч. закл. держ. ін.-т інт. власності, 2008. – 248 с.
49. Договір про закони щодо товарних знаків : [багатостороння угода (не СНД)] від 27.10.1994 р. // Юридичний вісник України.- 1999. - №5. - С.14.
50. Договір про патентне право від 01.06.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2004. – № 12. – С. 449.
51. Договір про патентну кооперацію від 19.06.1970 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1. – С. 366.
52. Драпак Г. Основи інтелектуальної власності: [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Г. Драпак, М. Скиба. — Хмельницький : ТУП, 2003. — 136 с.
53. Драпак Г. С. Основи інтелектуальної власності / Г. С. Драпак. - Хмельницький: ТУП, 2003. – 136 с.

54. Дригваль Н. П. Роль державного управління у процесі детінізації обороту об'єктів інтелектуальної власності / Н. П. Дригваль // Науковий вісник Дніпропетровської юридичної академії МВС України. – 2004. – № 1. – С. 371-380.
55. Дригваль Н. П. Державне сприяння створенню економіко-правових умов детінізації відносин у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності / Н. П. Дригваль // Вісник Луганської академії внутрішніх справ імені 10-річчя незалежності України. – 2004. – № 3. – С. 130-141.
56. Дригваль Н. П. Ліцензування як форма державного управління у сфері обороту об'єктів інтелектуальної власності / Н. П. Дригваль // Проблеми правознавства та правоохоронної діяльності: Зб. наук. ст. – Донецьк: Донецький інститут внутрішніх справ при Донецькому національному університеті, 2004. – № 1. – С. 76-82.
57. Друкер П. Бизнес и инновации / Пітер Друкер. – С - П.: Вільямс, 2007. – 320 с.
58. Дрыночкин А. В. Восточная Европа как элемент глобальных рынков / А. В. Дрыночкин. – М. : ЗАО «Оолита», 2004. – 240 с.
59. Дубас О. Інформатизація – основа моделювання і прогнозування суспільно-політичної діяльності / О. Дубас // Персонал. – 2003. - № 1. – С. 96.
60. Дячук І. Світові тенденції розвитку космічної галузі / І. Дячук // Вісник НАН України. – 2007. - № 2. – С. 62-68.
61. Ефимова Е. Международный трансфер технологий и механизмы его регулирования (1.3) [Электронный ресурс] / Е. Ефимова // Культура народов Причерноморья. — 2005. — N 57, Т.2. — С. 34-37 . – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/Articles/Kultnar/knp57t2/57t2_34-37.pdf
62. Єременко А. В. Напрями гармонізації національних стандартів охорони прав інтелектуальної власності з міжнародними та європейськими нормами / А. В. Єременко // Зб. матеріалів VIII міжнародної науково-

- практичної конф. УАЗТ “Міжнародна торгівля у контексті європейської інтеграції: проблеми теорії і практики”. – К.: УАЗТ, 2005. – С. 117-119
63. Єременко А. В. Проблеми комерціалізації інтелектуальної власності в умовах інтернаціоналізації світової економіки / А. В. Єременко // Матеріали виступів ІХ Міжнародної науково-практичної конф. “Актуальні проблеми інтелектуальної власності”, м. Алушта, 5-9 вересня 2005 р. – С. 74-77
64. Єременко А. В. Проблеми транскордонного переміщення об’єктів інтелектуальної власності / А. В. Єременко // Матеріали наук. конф. “Міжнародна інтеграція та інформаційне суспільство”. – К.: Науково-дослідний інститут міжнародних відносин НАУ, 2005. – С. 99-101.
65. Єременко А. В. Інтелектуальна власність в глобальній торговій системі: автореф. дис. На здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.05.01 / А. В. Єременко. — К., 2006. — 19 с.
66. Єременко А. В. Інтелектуальна власність в глобальній торговій системі. дис. ... канд. екон. наук: 08.05.01 / Єременко Андрій Валерійович. — К., 2005. — 226 с.
67. Жаліло Я. А. Проблеми та пріоритети формування інноваційної моделі розвитку економіки України / Я. А. Жаліло, С. І. Архіреєв, Я. Б. Базиліук. - К. : НІСД, 2006. – 120 с.
68. Жарінова А. Г. Інтелектуальна власність – фундамент інноваційної моделі розвитку / А. Г. Жарінова // Урядовий кур'єр. – 2008. - № 162. – С. 7.
69. Жаров В. О. Вільний доступ до патентно-інформаційних ресурсів України – запорука ефективного використання об’єктів права інтелектуальної власності / В. О. Жаров, Г. П. Добриніна // Наука та інновації. – 2009. - № 4. – С. 25-30.
70. Жужнева А. О. Зарубіжне патентування: переваги використання процедури згідно з Договором про патентну кооперацію (РСТ) / А. О. Жужнева // Наука та інновації. – 2009. - № 4. – С. 44-49.

71. Задорожний Г. В. Інтелектуальний капітал як стратегічний напрямок інвестиційно-інноваційних перетворень / Г. В. Задорожний, О. В. Бервено // Теорії мікро-макроекономіки. - Київ, 2000. - С. 204-210. - (Вип. 3).
72. Заремский Б. В. Инновационный аспект повышения международной конкурентоспособности национальных экономик / Б. В. Заремский // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006. - 419 с. – том 1.
73. Захарова А. В. Интеллектуальные ресурсы малых предприятий как средство инновационного развития и экономического роста / А. В. Захарова // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006. - 419 с. – том 1.
74. Захист прав інтелектуальної власності в Україні : проблеми законодавчого забезпечення та правозастосування : інформаційно-аналітичні матеріали до парламентських слухань, проведених 21 березня 2007 р. / Верховна Рада України; Комітет з питань науки і освіти; НДІ інтелектуальної власності Академії правових наук України / Г. О. Андрощук (авт.-упоряд.), О. П. Орлюк (авт.-упоряд.) — К. : Парламентське вид-во, 2007. — 344 с.
75. Зинов В. Сравнение различных методов оценки стоимости интеллектуальной собственности / В. Зинов, С. Шамшин // Интеллектуальна власність. – 2002. - № 4. – С. 15-39.
76. Зовнішня політика та зовнішня допомога: [Електронний ресурс] / Міжнародний центр перспективних досліджень. Режим доступу: http://www.icps.com.ua/key_issues/foreign_policy_foreign_aid.html
77. Зыкова Г. С. Проблемы инновационного развития и пути их решения в странах с переходной экономикой на примере Украины / Г. С. Зыкова // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы

- студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006. - 419 с. – том 1.
78. Інноваційна спроможність та технологічна готовність української економіки у міжнародних порівняннях [Електронний ресурс] / Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України. – Режим доступу :
http://www.uinte.kiev.ua/viewpage.php?page_id=432
79. Капіца Ю. М. Рекомендації з оцінки вартості інтелектуальної власності / Ю. М. Капіца, І. А. Мальчевський, Л. Ю. Федченко. — К.: НАН України; Центр інтелектуальної власності та передачі технологій, 2001. — 40 с.
80. Кендюхов О. В. Особливості функціонування інтелектуального капіталу в умовах впливу глобальних маркетингових тенденцій / О. В. Кендюхов // Зб. наук. пр. ДонДУУ: “Сучасні механізми управління ЗЕД підприємств”. – Сер.: Економіка. – Донецьк: ДонДУУ. – 2005. – Вип. 43. – т. VI. – С. 244-256.
81. Кіреєва О. Б. Державне управління розвитком інтелектуальних ресурсів в Україні : теоретико-методологічний аспект : дис.. канд. юрид. наук : спец. 25.00.01 / Ольга Борисівна Кіреєва. – Дніпропетровськ, 2006. – 218 с.
82. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка: [Навчальний посібник] / Ю. Г. Козак, Д. Г. Лук'яненко, Ю. В. Макогон. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 672 с.
83. Козлова О. Проблемні питання визначення кола суб'єктів права на комерційне (фірмове) найменування за чинним законодавством / О. Козлова // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 5. – С. 12-15.
84. Козырев А. Н. Оценка стоимости нематериальных активов и интеллектуальной собственности / А. Н. Козырев, В. Л. Макаров. – М. : Интерреклама, 2003. – 352 с.

85. Колосов А. Проблема трансфера наукоемкой продукции стран с переходной экономикой в условиях глобализации мировой экономики / А. Колосов // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов / Отв. Ред. И.А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.
86. Конвенция, учреждающая Всемирную организацию интеллектуальной собственности от 14 июля 1967 г.
87. Конституція України від 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1996. - № 30. - Ст. 141.
88. Корнева О. В. Використання характеристик інтелектуального капіталу і інтелектуального потенціалу в управління підприємством / О. В. Корнева // Научные труды ДонНТУ. - 2007. - № 31-3. – С. 251-257.
89. Косенко А. В. Обґрунтування методичних підходів до визначення ціни ліцензії / А. В. Косенко // Управління розвитком. – Харків: ХНЕУ – 2006. - №7. - С. 39-42.
90. Косенко А. В. Особливості процесів комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / П. Т. Бубенко, О. І. Колодюк, А. В. Косенко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ "ХПІ". – 2006. - № 02(1)'. - С. 29-34.
91. Косенко А. В. Розробка ринково-орієнтованих методів вартісної оцінки об'єктів інтелектуальної власності / А. В. Косенко // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ "ХПІ". – 2009. - № 5'. – С. 151-157.
92. Косенко А. В. Совершенствование организационных основ коммерциализации объектов интеллектуальной собственности / А. В. Косенко // Бізнес Інформ. – Харків: ХНЕУ. – 2009. - № 1. – С. 3-10.

93. Косенко А. В. Цінові аспекти комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / А. В. Косенко // Матеріали науково-практичної конференція. Шлях України до економічної безпеки. - Харків: ХНУВС. – 2007. - С. 199-202.
94. Косенко А. В. Теоретико-методологічна сутність інтелектуальної власності та процесу її комерціалізації / А. В. Косенко, М. Чисарик // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2008. - № 55(1)'. - С. 75-79.
95. Косак В. М. Право інтелектуальної власності: [підручник для студентів ВНЗ] / Володимир Михайлович Косак, Ігор Євгенович Якубівський. — К. : Істина, 2007. — 206 с.
96. Кочеткова А.В. Національна та зарубіжна патентна документація: можливості доступу та використання / А. В. Кочеткова // Винахідник та раціоналізатор. – 2008. - № 4. – С. 80-93.
97. Крайнев П. П. Економіко-правові засади управління промисловою власністю в Україні / П. П. Крайнев // Право України. – 2001. – № 2. – С. 96-100.
98. Крайнев П. П. Інтелектуальна економіка: управління промисловою власністю / П. П. Крайнев . - К.: Видавничий дім "ІнЮре", 2004. - 448с.
99. Красовська А. Сучасні тенденції економічного розвитку і охорона прав інтелектуальної власності / А. Красовська, І. Бернадські // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 2-3. – С. 27-29.
100. Кращенко В. Що є промислова власність? / В. Кращенко //Інтелектуальний капітал. – 2003. - № 2. – С. 3-10.
101. Куса С. Д. Міжнародні стандарти ВОІВ: пріоритети розробки та перегляду / С. Д. Куса // Винахідник та раціоналізатор. – 2008. - № 6. – С. 26-32.

102. Кучеренко О. В. Патентування «селективних» винаходів як інструмент захисту інтелектуальної власності / О. В. Кучеренко, А. П. Грибан // Наука та інновації. – 2009. - № 2. – С. 55-60.
103. Кучук-Яценко С. І. Інноваційні технології зварювання та діагностики транспортних енергетичних систем / С. І. Кучук-Яценко, Л. М. Лобанов // Вісник НАН України. – 2007. - № 2. – С. 41-51.
104. Левина И. В. Институциональные подходы к определению модели экономической роли государства в трансформационный период / И. В. Левина, Е. В. Купавых // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 55. – Донецьк, 2003. – С. 15-21.
105. Левина И. В. Институциональные факторы воспроизводства интеллектуального капитала / И. В. Левина // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. Випуск 103-3. – Донецьк, 2006. – С. 134- 139.
106. Левковский А. В. Инновационное обновление производственного потенциала как фактор экономического роста в странах с переходной экономикой (на примере Украины) / А. В. Левковский // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов/ Отв. Ред. И. А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.
107. Легенчук С. Ф. Особливості інвентаризації об'єктів права інтелектуальної власності / С. Ф. Легенчук // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції “Наука та інновації – ’2005”. Том 9. Економічні науки. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2005. – С. 7-9.
108. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей / Питер Линдерт. Пер.с англ. О. В. Иванова. - М. : Прогресс, - 2010. – с.

109. Литвин О. М. Система державного регулювання інтелектуальної власності в Україні / О. М. Литвин // Науковий вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ. — Чернівці: АНТ Лтд, 2006.— С. 32—41. — (Вип. III. Економічні науки).
110. Литвин О. М. Інтелектуальна власність та її інституціоналізація у трансформаційній економіці: автореф. дис. На здобуття наук. Ступеня канд. екон. наук: 08.00.01 / О. М. Литвин. — К., 2007. — 17 с.
111. Лісабонська угода про захист зазначень походження та їхню міжнародну реєстрацію : [міжнародний договір] від 31 жовтня 1958 року.
112. Лук'яненко Д. Г. Економічна інтеграція та глобальні проблеми сучасності : [Навчально-методичний посібник] / Д. Г. Лук'яненко. — К.: КНЕУ, 2005. — 206 с.
113. Лукашук Е. И. Механизм регулирования инновационного развития в Украине / Е. И. Лукашук // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов / Отв. Ред. И. А. Айдрус. — М.: РУДН, 2008. - 734 с.
114. Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків від 14.04.1891р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. — 1990. — № 1. — С. 348.
115. Макконел К. Экономикс. Принципы, проблемы и политика : [Учебник] / Кэмпбелл Р. Макконнелл, Стэнли Л. Брю. Пер. С англ.. Е. И. Иванова. - М. : ИНФРА-М, 2006. - 939 с.
116. Максимова Н. Майнові права інтелектуальної власності як внесок до статутного капіталу / Н. Максимова // Інтелектуальна власність. — 2007. — № 5. — С. 26-29.

117. Маркова Н. С. Теоретико-методичні основи формування й розвитку інтелектуального капіталу: Автореф. Дис.. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.09.01 / Н. С. Маркова— Х., 2005. — 19 с.
118. Мартиросян Д. С. Государственная политика по управлению устойчивым инновационным развитием в условиях глобализации / Д. С. Мартиросян // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006. - 419 с. – том 1.
119. Маряш М. Процеси глобалізації та інновацій / М. Маряш // Проблеми економічної інтеграції України в Європейський Союз: європейські порівняльні студії. Матеріали шостої міжнародної наукової конференції, Ялта-Форос// Вісник ТАНГ, Т.: «Економічна думка», 2001. – 236 с.
120. Масленникова В. А. Актуальные проблемы международного обмена интеллектуальной собственностью (на примере промышленной собственности). дис... канд. екон. наук: 08.00.14 / Масленникова Валентина Александровна. — М., 2005. — 226 арк.
121. Махлуп Ф. Производство и распространение знаний в США / Ф. Махлуп. – М.: Прогресс, 1966. – 462 с.
122. Медведкин Т.С. Инновационное развитие экономики Украины на современном этапе / Т. Медведкин, А. Бахчисарай // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності: Збірник наукових праць. – Маріуполь: ДВНЗ «ПДТУ», 2012. – Вип. 1, Т. 2. – С. 108-112.
123. Мельник Т. М. Інноваційний регрес у товарній структурі зовнішньої торгівлі України / Т. М. Мельник, О. В. Зубко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2011. - № 4. – С. 192-198.

124. Мокій О. А. Міжнародний трансфер технологій в умовах євроінтеграції України : автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.02 / О.А. Мокій. — К., 2008. — 20 с.
125. Мосов С. П. Інтелектуальна безпека України в контексті її входження до СОТ / Мосов С. П., Жарінова А. Г. // Інтелектуальна власність. – 2008. - № 6. – С. 4-10.
126. Нагачевська Т. В. Сучасні тенденції міжнародного трансферу технологій та перспективи України / Т. В. Нагачевська // «ЕКОНОМІКА». - 2009. - № 7. - С. 75-90.
127. Наукова громадськість про законопроект України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»: бути чи не бути? // Інтелектуальна власність. – 2004. – № 7. – С. 51–52.
128. Наукова та інноваційна діяльність (1990-2010 р.р.). Зовнішньоекономічна діяльність : [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України . – Режим доступу:
<http://www.ukrstat.gov.ua>
129. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 122 "Нематеріальні активи" від 01.11.2010 р. № 1018/18313: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1018-10>.
130. Никифорова В. А. Инновационно-инвестиционный аспект модернизации металлургии Украины в контексте конкурентоспособности отрасли/ В. А. Никофорова // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва, экономический факультет Российского университета дружбы народов/ Отв. Ред. И. А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.

131. Ніщцька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг для реєстрації знаків від 15.06.1957 р. // Зібрання чинних міжнародних договорів України. – 1990. – № 1. – С. 321.
132. Новицький В. Є. Міжнародна економічна діяльність України: [Підручник] / Віталій Євгенович Новицький . – К.: КНЕУ, - 2003. – 948 с.
133. Олейник А. П. Страны мира в цифрах : [Електронний ресурс] / А. П. Олейник // 2011. – Режим доступу: <http://www.alleng.ru/d/geog/geo030.htm>
134. Олексюк О.С. Інтелектуальна власність / О.С. Олексюк // Навчальний посібник. Тернопіль «Підручники і посібники» - 2012. - 390 с.
135. Онищенко В. Модернізація як імператив розвитку України / Володимир Пилипович Онищенко // Економіка України. - 2011. - № 7. - С. 4-14.
136. Онищенко В. П. Україна на світових ринках високотехнологічної продукції / Володимир Пилипович Онищенко // Зовнішня торгівля: право та економіка. – 2007. - № 1 (30). - С. 5-17.
137. Паладій М. Конкурентоспроможність інтелектуальної власності України / М. Паладій // Конкуренція: Вісник АМК України. – 2005. - № 2. – С. 2-4.
138. Паладій М. Шляхи розбудови інфраструктури державної системи правової охорони інтелектуальної власності / М. Паладій // Інтелектуальна власність. – 2002. – № 5. – С. 3-5.
139. Паризька конвенція про охорону промислової власності від 20 березня 1883 року // Юридичний вісник України. – 2002. - № 43.
140. Парфенов Н. С. Направления инновационной политики промышленных предприятий Самарской области / Н. С. Парфенов // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы

- студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006. - 419 с. – том 1.
141. Перерва П. Г. Науково-методичні підходи до вирішення проблем практичної реалізації механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності / П. Г. Перерва, І. В. Гладенко, А. В. Косенко, М. М. Ткачов // Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут». Технічний прогрес і ефективність виробництва. – Харків: НТУ «ХПІ». – 2008. - № 18. – С. 105-110.
142. Перерва П. Г. Інтелектуальна власність в структурі інтелектуального капіталу / П. Г. Перерва, Т. О. Гусаковська // Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”. Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ „ХПІ”. – 2008. – № 1 – 2. – С. 161 – 168.
143. Перерва П. Г. Розвиток організаційного механізму комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності на основі функціонального підходу / П. Г. Перерва, А. В. Косенко // Економіка розвитку. – Харків: ХНЕУ. – 2009. - № 1(49). – С. 11-16.
144. Перспективи та актуальні проблеми правової охорони і ринкового використання інтелектуальної власності: Тези доповідей науково-практичного та інформаційно-консультативного семінару / Харківський держ. політехнічний ун-т. — Х., 2000. — 188 с. — За програмою виставки-ярмарку "Наука Харківщини 2000".
145. Пічкурова З. В. Інтелектуальна власність як об'єкт міжнародних економічних відносин: автореф. дис. на здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: спец. 08.00.02 / З. В. Пічкурова. — К., 2011. — 19 с.
146. Подунай В. В. Научно-инновационное сотрудничество Украины и Российской Федерации в авиакосмической отрасли / В. В. Подунай // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы VII Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г., Москва,

- экономический факультет Российского университета дружбы народов/
Отв. Ред. И. А. Айдрус. – М.: РУДН, 2008. - 734 с.
147. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 "Нематеріальні активи" вид 02.11.1999 р. № 750/4043: [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
148. Поплавська Ж. Інноваційний процес в Україні: реалії і можливості / Ж. Поплавська, В. Поплавський // Вісник НАН України. – 2003. - № 6. – С. 12-20.
149. Поплавська Ж. Інтелектуальний капітал економіки знань / Ж. Поплавська, В. Поплавський // Вісник НАН України. – 2007. - № 2. – С. 52-62.
150. Попов С. Ф. Состояние интеллектуального научно-технологического потенциала Украины и ЕС / С. Ф. Попов // Тези доповідей і виступів VIII Всеукр. наук.-практ. конф. „Роль інноваційних моделей розвитку регіонів у підвищенні конкурентоздатності товарів та послуг” (5 квіт. 2006 р.). – Донецьк: ДЕГІ, 2006. – С. 193-195.
151. Попов С. Ф. Сравнительный анализ интеллектуального потенциала Украины и Европейского Союза / С. Ф. Попов // Економіка: проблеми теорії та практики. – Дніпропетровськ: ДНУ. – 2004. – С. 403-409. – Вип. 196, т. II.
152. Портер М. Міжнародна конкуренція / Майкл Портер. Пер. с англ. А. Олійник.- К.: Основи, 1998. – 362 с.
153. Поручник А. М. Міжнародна економіка: [Навчально-методичний посібник] / А. М. Поручник, Я. М. Столярчук, О. Д. Павловська. – К. : КНЕУ, 2005. – 156 с.
154. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Національного стандарту N 4 "Оцінка майнових прав інтелектуальної власності" від 03.10.2007 р. №1185 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1185-2007-%EF>

155. Постанова КМУ від 23.12.2004 р. № 1716 «Про затвердження Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності» : [Електронний ресурс] / База даних «Загальне законодавство». – 2004. – – Режим доступу:
<http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1716-2004-%EF>
156. Потехіна В. О. Інтелектуальна власність : [навчальний посібник] / Віра Олександрівна Потехіна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 414 с.
157. Поточна статистика Державного департаменту інтелектуальної власності : [Електронний ресурс] / Офіційний веб-портал Державної служби інтелектуальної власності України. – Режим доступу:
<http://www.sdip.gov.ua/ua/vsjogo8>.
158. Предборський В. А. Тінізаційний потенціал глобальних відносин наднаціонального рівня та стратегія його обмеження / В. А. Предборський // Підприємництво, господарство і право. – 2007. - № 5. – С. 167-172.
159. Протокол до Мадридської угоди про міжнародну реєстрацію знаків від 28.06.1989 року // Юридичний вісник України. - 2002. - № 46.
160. Про охорону прав на сорти рослин : Закон України від 21 квітня 1993 року // Відомості Верховної Ради України. – 1993 р.- № 21. – С. 218.
161. Про основи державної політики у сфері науки і науково-технічної діяльності : Закон України від 13 грудня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1992. - № 12. - Ст. 165.
162. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- № 7.- Ст.32; в редакції Закону України від 1 червня 2000 р. // Урядовий кур'єр. - 2001.- 14 лютого.

163. Про охорону прав на зазначення походження товарів : Закон України від 16 червня 1999 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1999. - № 32. - Ст. 267.
164. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994.- № 7.- Ст. 36.
165. Про охорону прав на промислові зразки : Закон України від 15 грудня 1993 р. // Відомості Верховної Ради України. - 1994. - № 7. - Ст. 34.
166. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг : Закон України № 3689-ХІІ від 15.12 1993 в редакції від 10.04.2008 року // Відомості Верховної Ради України. – 1994. – № 7. – С. 36.
167. Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем : Закон України від 05.11.1997 р. № 621/97–ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 8 . – С. 28.
168. Про наукову і науково-технічну діяльність : Закон України від 13.12.1991 № 1977-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 12. – С. 165.
169. Про науково-технічну інформацію : Закон України від 25.06.1993 № 3322-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 33.
170. Про наукову і науково-технічну експертизу : Закон України від 10.02.1995 № 51/95-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1995. - № 9. – С. 56.
171. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. –1991. - № 47. – С. 646.
172. Про інноваційну діяльність : Закон України від 04.07.2002 № 40-IV // Відомості Верховної Ради України. –1992. - № 12. – С. 165.
173. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. –2002. - № 36. – С. 165.

174. Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки : Закон України від 11.07.2001 № 2623-III // Відомості Верховної Ради України. –2001. - № 48. – С. 253.
175. Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності : Закон України від 16.01.2003 № 433-IV // Відомості Верховної Ради України. –2003. - № 13.
176. Про Загальнодержавну комплексну програму розвитку високих наукоємних технологій : Закон України від 09.04.2004 № 1676-IV // Відомості Верховної Ради України. –2004. - № 32. – С. 384.
177. Про спеціальний режим інноваційної діяльності технологічних парків : Закон України від 16.07.1999 № 991-XIV // Відомості Верховної Ради України. –2000. - № 25. – С. 195.
178. Про наукові парки : Закон України від 25.06.2009 № 1563-VI // Урядовий кур'єр від 05.08.2009. – 2009. - № 140.
179. Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій : Закон України від 14.09.2006 № 143-V // Відомості Верховної Ради України. –2006. - № 45. – С. 434.
180. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Перелік актів законодавства України та асquis Європейського Союзу у пріоритетних сферах адаптації. Розділи 8-12 : Закон України № 1629-IV від 18.03.2004 року // Відомості Верховної Ради України. – 2004. - № 29. – Ст.367.
181. Про затвердження положення про перелік видових назв товарів: Наказ МОН України від 12.12.2000 р. // Офіційний вісник України. – 2001. – № 4. – С.343.
182. Про затвердження Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених): Постанова Кабінету Міністрів України від 10.08.1994 р.// Офіційний вісник України. – 1994. – № 54. – С.26.

183. Про вступ України до Світової організації торгівлі: Протокол від 05.02.2008 р : [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу:
http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/981_049
184. Про затвердження Правил складання та подання заявки на винахід та заявки на корисну модель: Наказ МОН України від 27.02.2001 р.// Офіційний вісник України. – 2001. – № 9. – С.382.
185. Про затвердження Правил складання та подання заявки на промисловий зразок: Наказ МОН України від 18.02.2002 р.// Офіційний вісник України. – 2002. – № 11. – С.202.
186. Про затвердження Правил складання, подання та розгляду заявки на реєстрацію топографії інтегральної мікросхеми: Наказ МОН України від 18.04.2002 р.// Офіційний вісник України. – 2002. – № 19. – С.25.
187. Про затвердження Положення про патентно-ліцензійну, винахідницьку та раціоналізаторську роботу в Збройних силах України» : Наказ Міністра оборони України / (Положення п.1.1.), №78 від 05.-3.2001 (z 0250-01) : [Електронний ресурс] / База даних «Загальне законодавство». – Режим доступу:
<http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0250-01>
188. Промислова політика як чинник післякризового відновлення економіки України : [Електронний ресурс] – К.: НІСД, 2012. Режим доступу:
http://www.niss.gov.ua/public/File/2012_nauk_an_rozrobku/prompolitika.pdf
189. Прошак В. Інтелектуальна власність та система її захисту / В. Прошак // Регіональні аспекти розвитку і розміщення продуктивних сил України: Зб. наук. праць кафедри управління трудовими ресурсами і розміщення продуктивних сил Тернопільської академії народного господарства. – Тернопіль, 2000. – Вип. 4. – С. 324-329.

190. Прошак В. Правовий захист інтелектуальної власності в Україні / В. Прошак // Вісник ЛДФЕІ: Зб. наук. статей. Екон. науки. – Львів: ЛДФЕІ, 2001. – № 1. – С. 95-102.
191. Прошак В. Ціна інтелектуальних продуктів як економічна форма реалізації інтелектуальної власності / В. Прошак // Формування ринкової економіки в Україні: Наук. зб. Львів. ун-ту. – Львів: Інтереко, 2001. – Вип. 8. – С. 60-70.
192. Регіональна науково–технічна політика та міжнародний трансфер технологій. [Електронний ресурс] // Національний інститут стратегічних досліджень .- Режим доступу:
<http://old.niss.gov.ua/book/Varnalij/19.pdf>
193. Рекомендації з оцінки вартості інтелектуальної власності / Ю. М. Капіца, І. А. Мальчевський, Л. Ю. Федченко, Н. І. Аралова // НАН України; Центр інтелектуальної власності та передачі технологій. — К., 2001. — 40 с.
194. Річний звіт Державного департаменту інтелектуальної власності за 2010 рік : [Електронний ресурс] // Офіційне видання Державного департаменту інтелектуальної власності. - 2011. – 67 с. – Режим доступу до журналу:
http://www.sips.gov.ua/i_upload/zvit_ua10.pdf
195. Річний звіт Державної служби інтелектуальної власності за 2011 рік : [Електронний ресурс] // Офіційне видання Державної служби інтелектуальної власності. - 2012. – 66 с. – Режим доступу до журналу:
http://www.sips.gov.ua/i_upload/file/ukr.pdf
196. Семенова, Н. Н. Мировые научно-технологические приоритеты [Електронний ресурс]. / Н. Н. Семенова. - Режим доступу:
<http://www.kapital-rus.ru/articles/article/615>
197. Статут Державного підприємства «Український інститут промислової власності» : [Електронний ресурс] / Укрпатент. – Режим доступу:

- <http://www.ukrpatent.org/ua/statut.html>
198. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организации : [антология] / Томас А. Стюарт. - М. : Поколение, 2007. – 368 с.
199. Сфера діяльності ТОВ «Шредер» : [Електронний ресурс] / Офіційний сайт компанії Шредер. - Режим доступу: <http://www2.schreder.com/16-13-31-10/content/global.aspx>
200. Тіманюк В. М. Методологічні підходи до оцінки вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності / В. М. Тіманюк //Інтелектуальна власність у медицині та біології: сучасний стан та шляхи розвитку: Матеріали наук.-практ. конф. – м. Харків, 2006. – С. 127-132.
201. Тодаро М. П. Экономическое развитие: [Учебник] / Микаэль Тодаро. Пер. с англ. С. М. Яковлева, Л. З. Зевина. - М. : Экономический факультет МГУ, ЮНИТИ, 2011. – 667 с.
202. Угода щодо торгових аспектів прав інтелектуальної власності (ТРИПС) : [багатостороння угода (не СНД)] від 15.04.1994 року // Українська інвестиційна газета. – 2006. - № 29.
203. Фесянов В. Інноваційний менеджмент як конструктивна сила сучасного управління / В. Фесянов // Персонал. – 2003. - № 1. – С. 70-75.
204. Філіпенко А. С. Економічний розвиток сучасної цивілізації : [навчальний посібник] / Антон Сергійович Філіпенко. – К.: Знання, 2000. – 174 с.
205. Фонштейн Н. М. Трансфер технологий и эффективная реализация инноваций / Н. М. Фонштейн. – М.: "АНХ", – 2009. – 296 с.
206. Хаустов В. К. Развитие рынка объектов промышленной собственности / В. К. Хаустов // Экономика і прогнозування. – 2005. - № 2. – С. 103-122.
207. Хворост О. О. Міжнародні аспекти ефективності трансферу технологій : [Електронний ресурс] / О. О. Хворост // Інноваційна економіка. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/inek/2012_1/52.pdf

208. Цибульов П. Заочний семінар «Основи інтелектуальної власності» / П. Цибульов // Інтелектуальна власність. – 2005. - № 7. – С. 66-71.
209. Цибульов П. М. Популярно про інтелектуальну власність : абетка / Цибульов П. М. - К.: ТОВ «Альфа-Пік», 2004. – 56 с. – (За заг. ред. к.е.н. М. В. Паладія).
210. Цивільний кодекс України : станом на 20 червня 2005 року. – К.: Велес, 2005. – 278 с.
211. Циганенко В. Оподаткування та облік авторської винагороди / В. Циганенко, С. Строч // Все про бухгалтерський облік. – 2009. - № 57. – 47 с.
212. Черевань В. М. Світло від „Ватри-Шредер” / В. М. Черевань // Електротема. – 2009. - №1. – 54 с.
213. Черевко Г. В. Інтелектуальна власність: [навчальний посібник] / Г. В. Черевко. – К. : Знання, 2008. – 412 с.
214. Чернов А. А. Европейская научно-технологическая интеграция: состояние и перспективы / А. А. Чернов, Н. С. Шеставин, А. С. Маглаперидзе // Проблемы науки. – 2005. – № 11. – С. 28-34.
215. Чернов А. А. Становление глобального информационного общества: проблемы и перспективы / А. А. Чернов - М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К°», 2003. – 232 с.
216. Черноусько С. Е. Особенности защиты интеллектуальной собственности в России и во Франции / С. Е. Черноусько. – М. : МИФИ, 2007. С. 77-79. - (Том 13).
217. Чухно А. А. Інтелектуальний капітал: сутність, форми і закономірності розвитку // Економіка України. – № 11. – 2002. – С. 48 – 55.
218. Шводиауер Г. Моделирование экономических характеристик объектов интеллектуальной собственности / Г. Шводиауер, П. Г. Перерва, І. В. Долина // XV міжнародна науково-практична конференція

- «Інформаційні технології: наука, техніка, освіта, здоров'я». – Харків: НТУ «ХП». – 2007. - С. 452-460.
219. Шевченко О. С. Венчурные фирмы как форма коммерциализации объектов интеллектуальной собственности / О. С. Шевченко // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации. Материалы студенческой научной конференции. Секции 1,2. – М.: «ЭКОНИНФОРМ», 2006. - 419 с. – том 1.
220. Шингур М. В. Методи комерціалізації науково-технічних розробок / М. В. Шингур // Вісник Київського нац. ун-ту. Сер. Ек-ка. – 2000. — С. 26 - 30. – Вип. 41.
221. Шингур М. В. Організаційно-економічний механізм комерціалізації науково-технічних розробок: Автореф. дис. На здобуття наукового ступеня канд. екон. наук: 08.02.02 / М. В. Шингур. — К., 2003. — 21 с. : рис.
222. Якубівська Ю. Використання і захист об'єктів інтелектуальної власності в контексті інтелектуалізації світогосподарського розвитку / Ю. Якубівська // Наука молода. Збірник наукових праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Економічна думка, 2008. - № 9. – С. 148-152.
223. Якубівська Ю. Вплив економічної кризи на світовий ринок промислової власності / Ю. Якубівська // Зовнішня торгівля: право та економіка. Науковий журнал. – Київ: УДУФМТ, 2011. – № 2. – С. 35-43.
224. Якубівська Ю. Генезис державно-правового регулювання у сфері інтелектуальної власності в Україні / Ю. Якубівська // Наукові студії. Видання ПВНЗ « Тернопільський комерційний інститут». – Тернопіль: «Вектор», 2009. – № 6. – С.148-156.
225. Якубівська Ю. Ефективність використання інтелектуальної власності в контексті функціонування глобальної економіки / Ю. Якубівська // Реалії та перспективи інноваційного розвитку України (економічні, фінансові та правові аспекти): Матеріали 10 Міжнародної

- науково-практичної конференції молодих науковців, 26 березня 2009 р. – К.: УДУФМТ, 2009. – С. 135-138.
226. Якубівська Ю. Інтелектуальна власність як основа для венчурного інвестування / Ю. Якубівська // Моделі забезпечення сталого розвитку світового господарства: економіка, фінанси та право: Матеріали 11 Міжнародної науково-практичної конференції молодих науковців, 30 травня 2008 р. – К.: УДУФМТ, 2008. – С. 302-306.
227. Якубивская Ю. Инновационная стратегия использования и защиты объектов интеллектуальной собственности на предприятии / Ю. Якубивская // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации: Материалы 6 Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 28-30 марта 2007 г. – М.: РУДН, 2007. – С. 186-190.
228. Якубивская Ю. Интеллектуализация внешнеэкономического развития в контексте инновационной деятельности / Ю. Якубивская // Страны с переходной экономикой в условиях глобализации: Материалы 7 Международной научно-практической конференции студентов, аспирантов и молодых ученых, 26-28 марта 2008 г. – М.: РУДН, 2008. – С. 434-438
229. Якубівська Ю. Комерціалізація об'єктів інтелектуальної власності в контексті міжнародного трансферу технологій / Ю. Якубівська // Економічний простір: Збірник наукових праць Придніпровської державної академії будівництва та архітектури. – Дніпропетровськ: ПДАБА, 2011. – № 50. – С.296-304.
230. Якубівська Ю. Концептуалізація вибору найефективнішого підходу в оцінці інтелектуальної власності / Ю. Якубівська // Економіка: проблеми теорії та практики: Збірник наукових праць Дніпропетровського державного університету Міносвіти України. – Дніпропетровськ: ДНУ, 2010. – Т.2 № 262. –С. 310-317.

231. Якубівська Ю. Міжнародний захист інтелектуальної власності та його імплементація в економіку України / Ю. Якубівська // Наукові студії. Видання ПВНЗ «Тернопільський комерційний інститут». – Тернопіль: «Вектор», 2009. – № 5. – С. 216-227.
232. Якубівська Ю. Міжнародна торгівля ліцензіями в контексті комерціалізації об'єктів інтелектуальної власності) / Ю. Якубівська //Українська наука: реалії та перспективи: матеріали I-ої Всеукраїнської Інтернет-конференції, м.Тернопіль, 22-23 лютого 2011 р. – Тернопіль:Тайп, 2011. – С. 46-48.
233. Якубівська Ю. Особливості державно-правового регулювання інтелектуальної власності в країнах Європи (на прикладі Великобританії) / Ю. Якубівська // Актуальні проблеми соціально-економічних трансформацій у міжнародному середовищі: матеріали II-ої міжнародної науково-практичної конференції, м.Тернопіль, 23 квітня 2010 р. – Тернопіль. ТКІ, 2010. – С. 360-362.
234. Якубівська Ю.Є. Особливості державно-правового регулювання промисловою власністю в США та Австралії) / Ю. Є. Якубівська // Проблеми трансформаційних економік в умовах глобалізації: матеріали IV-ої міжнародної науково-практичної конференції, м.Тернопіль, 23 березня 2012 р. / ТКІ.; Ред. Мартинюк В. Ф. та інші. – Тернопіль. ТКІ, 2012. – С. 153-155.
235. Якубівська Ю.Є. Парадигма формування конкурентоспроможного туристичного бренду в умовах глобалізації / Ю. Є. Якубівська // Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка «Рекреаційна географія і туризм». – Випуск 2, Тернопіль: «Вектор», 2010. – С. 171-182.
236. Якубівська Ю. Принципи захисту об'єктів інтелектуальної власності в контексті міжнародного науково-технічного співробітництва України / Ю. Якубівська // Транснаціоналізація міжнародної економіки та пошук шляхів інноваційної співпраці: Матеріали 8 Міжнародної

- науково-практичної конференції молодих науковців, 15 квітня 2008 р. – К.: УДУФМТ, 2008. – С. 320-323.
237. Якубівська Ю.Є. Система РСТ як ефективний інструмент патентного захисту у період економічної кризи / Ю. Є. Якубівська // Теорія та практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем: матеріали III-ї Всеукраїнської науково-практичної конференції, м.Івано-Франківськ, 21-22 жовтня 2011 р. – Івано-Франківськ, 2011 р. – С. 42-45.
238. Якубівська Ю.Є. Тенденції розвитку міжнародного ринку промислової власності / Ю. Є. Якубівська // Наукові студії. Видання ПВНЗ «Тернопільський комерційний інститут». – Випуск 13, Тернопіль: «Вектор», 2012. – С. 96-106.
239. Якубівська Ю. Теоретико-методологічні основи використання об'єктів інтелектуальної власності: уніфікація національної системи з міжнародною практикою / Ю. Якубівська // Зовнішня торгівля: право та економіка. Науковий журнал. – Київ: УДУФМТ, 2009. – № 2(43). – С. 61-66.
240. Якубівська Ю. Фінансування інноваційного сектора в контексті економічного розвитку України / Ю. Якубівська // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку України в умовах глобалізації: матеріали науково-практичної конференції, м.Тернопіль, 15 травня 2009 р. – Тернопіль. ТКІ, 2009. – С. 149-152.
241. Якубівська Ю. Формування економічної парадигми взаємозв'язку венчурного капіталу та інтелектуальної власності / Ю. Якубівська // Наука молода : зб. наук. праць молодих вчених Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль: Економічна думка, 2010. – № 13. – С. 219-223.
242. Якубівська Ю. Формування моделі стратегічного управління національними об'єктами інтелектуальної власності в системі міжнародного науково-технічного співробітництва / Ю. Якубівська

- //Наукові студії. Видання ПВНЗ « Тернопільський комерційний інститут». –Тернопіль: «Вектор», 2011. – № 11. –С. 93-105.
243. Якубівська Ю. Формування поетапної схеми здійснення процесу сек'юритизації підприємствами України») / Ю. Якубівська //Проблеми трансформаційних економік в умовах глобалізації: матеріали III-ої міжнародної науково-практичної конференції, м.Тернопіль, 29 квітня 2011 р. – Тернопіль. ТКІ, 2011. – С. 81-83.
244. Якубівська Ю. Формування принципів управління інтелектуальною власністю на підприємстві / Ю. Якубівська // Матеріали III міжнародної науково-практичної конференції «Теорія і практика сучасного менеджменту: проблеми та шляхи вирішення» 15-16 квітня 2010 р. - Тернопіль: «Економічна думка», 2010 р. – С. 264-267.
245. Якубівський І. Є. Перспективи розвитку патентного законодавства України / І. Є. Якубівський // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XVI регіональної науково-практичної конференції. – Львів: Юрид.факультет ЛНУ ім.І.Франка, 2010. – С. 231-233.
246. Янковский Н. А. Повышение эффективности внешнеэкономической деятельности крупного производственного комплекса : [монографія] / Николай Андреевич Янковский. - Донецк, 2000. - 430 с.
247. Эммануэл И. Финансовый менеджмент в вузах Австралии / Инди Эммануэл, Гейл Рики. - М. : ИПРО, 2003. – 31 с.
248. Brandt J. L. Capturing innovation. Turning Intellectual Assets into Business Assets / J. L. Brandt. – Cambridge: Polity, 2010. – 458 p.
249. Burge D. Patent and Trademark tactics and practice / David Burge. – New York : John Wiley & Sons, 1999. – 298 p.
250. Diarmuid J. Aspirin: The Remarkable Story of a Wonder Drug / Jeffreys Diarmuid. - Bloomsbury Publishing Plc, 2004. – 352 p

251. Expanding Global Economics: The Benefits of Reducing Software : [Электронный ресурс] / Business Software Alliance Piracy. – 2003. – Режим доступа до журналу:
<http://www.global.bsa.org/sdcstudy>
252. Giddens A. The consequences of modernity / A. Giddens. – Cambridge: Polity, 1990. – P.64.
253. Growth in the volume of world merchandise exports and production, 2000-2009 : [Электронный ресурс] / World Trade Organization. International Trade Statistics. - 2010. - Режим доступа до журналу :
http://www.wto.org/english/res_e/statis_e/its2010_e/its10_world_trade_dev_e.pdf
254. Integrating Intellectual Property Rights and Development Policy : [Электронный ресурс] / Commission on intellectual Property Rights. – 2011. - Режим доступа: [http:// www.Iprcommission.org](http://www.Iprcommission.org).
255. IP Due Diligence Readiness : [Электронный ресурс] / World Intellectual Property Organization. - 2010. - Режим доступа:
http://www.wipo.int/sme/en/documents/due_diligence_readiness.html
256. Landes W. The economic structure of intellectual property law / W. Landes, R. Posner. – The Belknap Press of Harvard University Press, 2003. – 442 p.
257. Lerner J. Assessing the contribution of venture capital to innovation : [Электронный ресурс] / J. Lerner, S. Kortum // RAND Journal of Economics. -2010. - № 31(4). – Режим доступа:
<http://scripts.abe.kth.se/cesis/documents/CESISWP233.pdf>
258. Partners C. V. Venture Capital Finance : [Электронный ресурс] / Catalyst Venture Partners : Bath, UK. - 2010. - Режим доступа:
<http://catvp.com/looking-for-venture-capital/venture-capital-finance/>
259. PCT. The International Patent System. Yearly revive. Developments and Perfomance in 2009 : [Электронный ресурс] / World Intellectual Property Organization. - 2010. - Режим доступа:

- <http://www.wipo.int/ipstats/en/statistics/patents/index.html>
260. Rogers M. The Definition and Measurement of Innovation / Mark Rogers. – Victoria: Melbourne Institute of Applied Economic and Social Research, 1998. – 20 p.
261. Silverman A. E. Intellectual Property Law and the Venture Capital Process / A. E. Silverman. – U : Stanford International Center for Law and Technology and the John M. Olin Program in Law and Economics, 2010. – 446 p.
262. Smith G.V. Valuation of intellectual property and intangible assets / G. V. Smith, R. L. Pass. – N.Y. : John Wiley&Sons, 2000. – 638 p.
263. Stocks, Bonds, Bills and Inflation : [Электронный ресурс] / Ibbotson Yearbook. – 2011. – Режим доступа до журналу:
<http://corporate.morningstar.com/ib/asp/subject.aspx?xmlfile=1414.xml>
264. Welfens Paul J. J.. Innovations in Macroeconomics. – Berlin: Springer, - 2006. – 432 p.
265. World Intellectual Property Indicators : [Электронный ресурс] / World Intellectual Property Organization. - 2010. - № 941(E). – Режим доступа до журналу:
http://www.wipo.int/freepublications/en/intproperty/941/wipo_pub_941.pdf
266. World Intellectual Property Report : [Электронный ресурс] / The changing face of innovation and intellectual property. - 2011. - № 944(E). – Режим доступа до журналу:
http://www.wipo.int/freepublications/en/intproperty/944/wipo_pub_944_2011.pdf
267. Zannos S. Chester Carlson and the Development of Xerography (Unlocking the Secrets of Science) / Susan Zannos. - Mitchell Lane Publishers, 2002. – 48 p.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Пріоритетність подачі заяв за Договором про патентну кооперацію відповідно до критерію технологічної приналежності та за країнами походження у 2009 році

Сфера технології	Країна походження									
	Швейцарія	Китай	Німеччина	Франція	Великобританія	Японія	Корейська Республіка	Нідерланди	Швеція	США
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
А. Електрична інженерія										
1. Машинерія, енергетика	281	453	1879	379	256	3745	415	325	118	2358
2. Аудіо-візуальні технології	68	218	375	231	123	2843	404	180	131	1204
3. Телекомунікації	34	942	316	428	184	2270	1150	185	644	2738
4. Цифрові технології	33	2084	308	548	212	1240	694	221	944	2738
5. Комп'ютерні технології	126	387	619	488	322	2376	536	455	319	5319
6. Інформаційні технології в управлінні	40	51	65	74	82	285	184	26	59	1342
7. Напівпровідники	63	136	586	164	89	3283	379	211	21	2239
Б. Інструменти										
8. Оптика	54	116	512	179	111	2905	237	210	49	1360
9. Вимірювання	237	166	1355	483	361	1930	215	459	186	2435
10. Біологічний аналіз	97	29	241	144	163	392	88	89	74	1124
11. Контроль	82	64	583	142	129	677	87	111	60	887
12. Медичні технології	355	195	922	398	458	1319	241	402	261	5573
В. Хімія										
13. Органічна хімія	453	254	1046	615	458	1370	209	173	184	2550
14. Біотехнології	236	143	556	312	328	849	261	220	73	2964
15. Фармація	602	321	779	566	615	1207	259	231	291	4528
16. Макромолекулярна хімія, полімери	94	48	721	201	63	1572	112	218	11	1356

Продовження Додатку А.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
17. Харчова хімія	171	60	131	88	76	378	56	192	17	518
18. Металургія	82	110	556	286	95	1382	139	56	67	815
19. Нано-технології	2	2	61	18	11	112	44	18	9	224
20. Хімічна інженерія	147	133	851	338	213	1070	121	218	108	810
Г. Медична інженерія										
21. Торгівля	322	100	576	209	194	802	126	122	107	1213
22. Медичні інструменти	86	120	831	162	123	928	107	32	136	799
23. Механічні мотори, насоси, труби	98	141	1302	380	176	1128	114	73	115	965
24. Текстильна та паперова машинерія	105	64	444	101	83	708	62	75	51	759
25. Термальний процес та апарати	87	165	407	134	78	647	175	61	76	590
26. Медичні елементи	102	133	1508	295	221	1123	65	87	181	1000
27. Транспорт	90	182	1783	7-6	234	1590	163	99	284	1173
Д. Інші сфери										
28. Ігрові прилади	124	221	387	126	215	461	230	108	81	1141
29. Споживчі товари	109	142	577	178	213	460	380	78	61	890
30. Цивільна інженерія	70	148	600	326	305	388	183	139	112	1518
21. Торгівля	322	100	576	209	194	802	126	122	107	1213

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Всесвітньої організації інтелектуальної власності.
– Режим доступу:
http://www.wipo.int/export/sites/www/freepublications/en/intproperty/941/wipo_pub_941_2011.pdf.

Внесення охоронних документів до державних реєстрів у 1992 - 2011 роках.

Охоронні документи	Патенти на винаходи			Патенти на корисні моделі	Патенти на промислові зразки	Свідоцтва на знаки для товарів і послуг	Міжнародні реєстрації знаків за Мадридською угодою
	Всього	за національною процедурою	за процедурою РСТ				
1992 рік	230	230	–	–	12	15	–
1993 рік	1939	1935	4	–	378	3075	1429
1994 рік	4650	4590	60	–	338	3316	1093
1995 рік	1350	1340	10	4	387	229	1943
1996 рік	4270	4255	15	24	240	1025	4564
1997 рік	9121	9075	46	99	392	1639	4258
1998 рік	4336	4316	20	161	725	1945	4703
1999 рік	1294	1028	266	194	871	3363	5618
2000 рік	5772	5349	423	222	1044	3339	4446
2001 рік	11670	10894	776	422	1186	4389	4286
2002 рік	9178	8177	1001	440	1267	6642	5732
2003 рік	10983	9919	1064	672	1474	7706	5103
2004 рік	9907	8928	979	1853	1436	9383	5853
2005 рік	3719	2607	1112	7467	1569	11645	6899
2006 рік	3705	2652	1053	8268	2061	13134	9396
2007 рік	4060	2620	1440	9215	2213	15375	8298
2008 рік	3832	2399	1433	9282	2503	15357	9459
2009 рік	4002	2395	1607	8391	1754	15137	9664
2010 рік	3874	2034	1840	9405	1431	16686	10003
2011 рік	4061	1902	2159	10291	1337	16677	7537
Всього	101955	86930	15025	66410	22618	150077	110284

Джерело: Складено автором за даними: Звіт Державної служби інтелектуальної власності України. – Режим доступу:

<http://sips.gov.ua/ua/table7>

Показники активності процесу патентування винаходів іноземних суб'єктів господарювання в Україні у 2007-2011 р.р.

Країна	Отримано охоронних документів винаходи				
	2007	2008	2009	2010	2011
Австралія	13	7	17	13	11
Австрія	26	27	33	48	45
Бельгія	33	30	65	50	78
Білорусь	16	22	15	5	1
Болгарія	7	2	2	2	4
Великобританія	42	26	36	69	80
Данія	28	34	32	52	54
Іспанія	21	13	18	18	13
Італія	38	35	36	64	69
Китай	4	5	8	19	14
Нідерланди	51	54	46	76	65
Німеччина	322	323	347	360	385
Норвегія	6	6	11	9	10
Корея	8	25	21	24	22
Польща	6	10	2	6	14
Росія	67	52	72	64	80
США	265	275	357	371	539
Угорщина	13	16	12	14	12
Фінляндія	16	25	15	33	23
Франція	174	150	122	140	172
Чеська республіка	10	12	12	5	13
Швеція	59	62	50	35	48
Швейцарія	79	83	105	155	190
Японія	41	40	46	85	86

Джерело: Складено автором за даними: Річний звіт Державної служби інтелектуальної власності України - 2011. – Режим доступу:
http://sips.gov.ua/i_upload/file/ukr.pdf